

กฎหมายอาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

นางสาวศิริรัฐประภาภรณ์ รัตนพานิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CRIMINAL LAW RELATING TO THE MASS MEDIA : PRESENT POLICIES AND
FUTURE TRENDS

Miss Siratprapakorn Ratanapanit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กฎหมายอาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้ม
ในอนาคต

โดย

นางสาวศิริรัฐประภาภรณ์ รัตนพานิช

สาขาวิชา

นิติศาสตร์


อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก


รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ

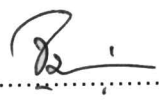
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต


..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์นิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ธานีศ เกศวพิทักษ์)


..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)


..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

ศิริรัฐประภาภรณ์ รัตนพานิช : กฎหมายอาญาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้ม
ในอนาคต. (CRIMINAL LAW RELATING TO THE MASS MEDIA: PRESENT
POLICIES AND FUTURE TRENDS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร. อภิรัตน์
เพชรศิริ, 148 หน้า.

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการพิมพ์เป็นสิ่ง
ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวย่อม
มีขอบเขตและข้อจำกัดบางประการเพื่อมิให้การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนล่วงละเมิดสิทธิส่วน
บุคคลของผู้อื่น รวมถึงไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ

การนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน
ของสื่อมวลชนมีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคตหากไม่มีการควบคุม
การนำเสนอข่าวและตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ตกเป็นข่าวอย่างจริงจัง เนื่องจาก
การแข่งขันในทางธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนมีสูงประกอบกับในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัย
มากกว่าเดิม สื่อมวลชนจึงเน้นรูปแบบการนำเสนอที่เจาะลึกถึงข้อมูลและรายละเอียดของข่าว
โดยเฉพาะการรายงานข่าวอาชญากรรม มีการเจาะลึกถึงรายละเอียดของข่าวมากเกินความ
จำเป็นโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนและผลกระทบต่อเยาวชนที่อาจลอกเลียนแบบ
โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ซึ่งภาพข่าวที่ไม่เหมาะสมนั้น รวมทั้งการถ่ายภาพผู้ต้องหาและเผยแพร่ภาพ
ดังกล่าวเป็นผลให้ผู้ต้องหาซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาของศาลว่ากระทำความผิด ทำให้ผู้ต้องหาตก
เป็นจำเลยของสังคม อีกทั้งอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อกระบวนการอำนวยการอำนวยความยุติธรรมแก่
ผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จึงเห็นสมควรมีการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิในการเผยแพร่ภาพของ
ผู้ต้องหาและการทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมอันเป็นการกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีผู้เสียหายไว้
เป็นการเฉพาะ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมถึงควร
มีองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้แก่สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่
ของตน และมีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายแก่สื่อมวลชนที่กระทำความผิด เพื่อให้กฎหมายที่
บัญญัติขึ้นสามารถคุ้มครองผู้ที่ต้องได้รับความเสียหายได้อย่างแท้จริง

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิติศ ศิริรัฐประภาภรณ์ รัตนพานิช
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.



4986322234 : MAJOR CRIMINAL LAWS

KEYWORDS : CRIMINAL LAW / MASS MEDIA / POLICIES

SIRATPRAPAKORN RATANAPANIT: CRIMINAL LAW RELATING TO THE MASS MEDIA: PRESENT POLICIES AND FUTURE TRENDS. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.DR.APIRAT PETCHSIRI, 148 pp.

The rights and freedoms of the mass media to express and publish are guaranteed and protected under the constitution of Thailand. But such rights and freedoms have their extents and limitations in order to prevent the mass media from using their authorities to violate personal rights of other people, to cause any detriment or to affect the security of the country.

If there are no rigid regulations of news presentation and serious realization on a protection of rights and freedoms of a person in the news, the news presentation violating human dignity and human rights will be increased and likely to multiply in the future due to high competition in media businesses and more advance technologies. Therefore, the mass media is now emphasizing a presentational form that penetrates secret information and details of scene, especially on crime news report. But the detail penetration is sometime over emphasized and without consideration of public's sentiment and undesirable impacts on juveniles, who may imitate such indecent incidents. In addition, to publish photograph of alleged offenders would cause alleged offenders to be unfairly judged by the community even though some of them are still not judged by the court, and it may affect the fair administration of justice process for offenders and injured persons. Therefore, by comparing and studying relevant provisions of foreign laws, a specific law should be enacted to limit the medias' right to publish offender's images or to reproduce any criminal scenery which affects the dignity of injured persons. Particular organizations should be established to encourage and provide knowledge for the mass media and general people to realize their own rights and duties. They also have a duty to take a legal action to the mass media that do an offense so that the law can really protect the injured persons.

Field of Study :.....Laws

Student's Signature

Siratprapakorn

Academic Year :.....2008.....

Advisor's Signature

[Signature]

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้โดยสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านกรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆในการจัดทำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาการวิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ธานีศ เกศวพิทักษ์ และรองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี ที่ท่านได้สละเวลาช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา ที่กรุณาให้คำแนะนำในทุกเรื่อง พร้อมทั้งให้ข้อมูลบางส่วนในการทำวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท ที่กรุณาให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฝรั่งเศษบางส่วนในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

หากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้เป็นกตเวทิตาแก่ บิดา มารดา ของผู้เขียน รวมทั้งบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และคุณธรรมแก่ผู้เขียนตลอดมาหากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 สมมติฐาน.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	9
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 บทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวอาชญากรรม.....	11
2.1 ความนำ.....	11
2.2 บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของสื่อมวลชน.....	12
2.2.1 ความหมายและประเภทของสื่อมวลชน.....	12
2.2.2 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต.....	16
2.2.3 จริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน.....	23
2.3 สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ได้รับการคุ้มครอง.....	29
2.3.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	29
2.3.2 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน....	33
2.3.3 สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายไทย.....	39
2.4 ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน.....	41
2.4.1 วิวัฒนาการและแนวโน้มในอนาคตของการจำกัดสิทธิ	

	หน้า
เสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน.....	42
2.4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของ สื่อมวลชน	43
(1) สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล.....	43
(2) สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ.....	48
2.4.3 ขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน.....	51
2.5 อิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของมนุษย์.....	51
2.5.1 อิทธิพลของสื่อมวลชนทางประวัติศาสตร์.....	52
2.5.2 อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเรื่องเพศและความรุนแรง.....	56
2.5.3 ผลงานเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องผลกระทบของสื่อมวลชน.....	58
บทที่ 3 การนำมาตรการทางกฎหมายอาญามาใช้ในการจำกัดการเผยแพร่ภาพข่าว อาชญากรรมของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา.	61
3.1 ความนำ.....	61
3.2 ทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐานในการบัญญัติการกระทำอันเป็น ความผิดและกำหนดโทษทางอาญา.....	62
3.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน.....	64
3.3.1 ความหมายและประเภทของอาชญากรรม.....	64
3.3.2 ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย.....	67
(1) กรณีผลกระทบต่อผู้ต้องหา.....	67
(2) กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย.....	77
3.3.3 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	82
3.3.4 ผลกระทบต่อสังคมในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม.....	86
3.4 ความเสียหายที่เกิดจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนใน ต่างประเทศ.....	87
3.5 กฎหมายและคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่นำโทษทางอาญามา จำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวในคดีอาญา.....	89
3.5.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	89
(1) Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse....	90

	หน้า
(2) Code penal.....	96
3.5.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	97
3.5.3 ประเทศอังกฤษ.....	101
3.5.4 กฎหมายระหว่างประเทศ.....	104
บทที่ 4 วิเคราะห์มาตรการการจำกัดการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย.....	108
4.1 ความนำ.....	108
4.2 ลักษณะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนไทยในปัจจุบัน.....	109
4.3 มาตรการควบคุมโดยองค์วิชาชีพ.....	114
4.4 มาตรการควบคุมโดยกฎหมายอาญา.....	116
4.4.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534.....	116
4.4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546.....	117
4.4.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550.....	119
4.4.4 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551.....	119
4.4.5 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา.....	122
4.4.6 มาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความ.....	125
4.5 การกำหนดลักษณะความรับผิดชอบทางอาญาของสื่อมวลชน.....	128
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	131
5.1 บทสรุป.....	131
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	136
รายการอ้างอิง.....	139
ภาคผนวก.....	143
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	148

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อมวลชน เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการครอบงำ และพัฒนาสังคม เมื่อสื่อมวลชนให้ความสำคัญและนำเสนอเรื่องราวใดๆออกสู่สาธารณะ สาธารณะชนส่วนใหญ่ก็จะเกิดความคล้อยตาม มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น จน กลายเป็น “วาระทางสังคม”¹ การนำเสนอข้อมูลของ “สื่อมวลชน” ในลักษณะแทรกซึมเข้าไปในจิตใจที่ละเล็กละน้อยเป็นประจำทุกวันเปรียบเสมือนการปลูกฝังในลักษณะแบบฝังรากลึกทางความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ลงไปในตัว “ผู้รับสาร” โดยที่ผู้รับสารไม่รู้ตัว นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่ประชาชน เปิดโปงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง เป็น สื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและหน้าที่อื่นๆอีกมากมาย อีกทั้งปัจจุบันแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนก็กำลังเป็นที่กล่าวถึงและเรียกร้องกันอย่างกว้างขวาง มีการเรียกร้องให้รัฐให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแก่ประชาชน เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของแนวความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมา มีศักดิ์ศรี มีสิทธิที่จะกำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิตของตนเอง ศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์ จะปรากฏออกมาในลักษณะของความมีอิสระในตัวของตัวเองในอันที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระภายในแดนแห่งเสรีภาพของตน ปราศจากการแทรกแซงตามอำเภอใจของผู้อื่น ซึ่งแดนแห่งเสรีภาพนี้โดยพื้นฐานรัฐได้ให้สิทธิ เสรีภาพด้านต่างๆของการดำเนินชีวิตส่วนตัว และทางสังคม แต่การใช้เสรีภาพนั้นจะต้องใช้ภายในขอบเขตอันตนพึงมีจำกัดไม่ ใช้ไปในทางที่เป็นการรบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การใช้เสรีภาพของตนเกินขอบเขตจนกลายเป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในบางครั้งอาจถือเป็นการก่ออาชญากรรมประเภทหนึ่ง² ดังนั้นความเป็น

¹ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, บทความรับเชิญในโอกาสที่ นสพ . มติชนครบรอบ 28 ปี, (2549).

² แหล่งที่มา : <http://www.letswrap.com/legal/harass.htm>

อิสระและเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บริบทของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกที่ดีต่อประชาชนและสังคมโดยรวม

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในหลายประเทศได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนรวมถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาอันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (First Amendment of the Bill of Rights, 1789) ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นว่า รัฐสภาของรัฐบาลกลางหรือรัฐสภาของมลรัฐเองจะตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไม่ได้ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 นั้นย่อมบังคับใช้ไม่ได้ ทั้งนี้เพื่ออํารงไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของชาวอเมริกันตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Germany Constitutions of Nation) ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 5 (1) โดยบัญญัติให้การรับรองและความคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้โดยเสรี ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน หรือแม้แต่การแสดงออกโดยรูปภาพ คุ้มครองสิทธิของประชาชนในการแสวงหาข่าวโดยเสรี อีกทั้งยังบัญญัติรับรองเสรีภาพในการพิมพ์ เสรีภาพในการรายงานข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ตลอดจนห้ามมิให้มีการตรวจข่าวก่อนนำออกเผยแพร่อันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน

นอกจากนี้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights) ในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิด้านข่าวสาร (right to information) ข้อที่ 19 จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก และสิทธิที่จะมีความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงไว้เช่นกัน

ในประเทศไทยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการแสดงออกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 7 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ตั้งแต่มาตรา 45 ถึงมาตรา 48 โดยสาระสำคัญคือ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การห้ามหนังสือพิมพ์

หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารจะกระทำมิได้ เห็นได้ว่าการรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวาง แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

อย่างไรก็ตามสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมิใช่สิทธิเสรีภาพโดยเด็ดขาด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศไม่มีประเทศใดที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนโดยไม่มีข้อจำกัด ดังนั้น การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในกรอบของกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือประโยชน์สาธารณะ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่คำพิพากษาของศาลสูงหลายฉบับได้วินิจฉัยว่า สิทธิเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นบางประการ ไม่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่นในคดี *Galella v. Onasis* (2nd Cir. 1993) ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้มีคำวินิจฉัยว่า การกระทำของสื่อมวลชนเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นการคุกคามทำให้ตกใจ และรบกวนบุคคลใดจากการเคลื่อนไหวอย่างอิสระในสถานที่สาธารณะของบุคคลนั้น การกระทำเหล่านี้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา หรือในคดี *Gompers v. Bucks Stove & Range Company* ศาลได้มีคำวินิจฉัยว่า ถึงแม้จะมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการพูดมากที่สุดแล้ว ก็ไม่อาจคุ้มครองผู้ใดในการแก่งัดตะโกนอันอาจก่อให้เกิดความแตกตื่นได้ ฉะนั้น แม้สื่อมวลชนจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น แต่การใช้สิทธิดังกล่าวบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลร้าย ดังนั้น ในกรณีที่มีเหตุผลอันสมควร จึงถือเป็นข้อยกเว้นให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวได้ ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitution Court) แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้มีคำพิพากษาในคดี *Der Spiegel* เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นว่าอาจถูกจำกัดเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐไว้ เพราะหากรัฐไม่คงอยู่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวย่อมมีอาจมีขึ้นได้เช่นกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 45 ได้บัญญัติถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับ ความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน และในมาตรา 29 ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการจำกัด สิทธิเสรีภาพที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ

รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

ปัจจุบันการแข่งขันกันในธุรกิจสื่อมวลชนมีสูง เน้นการแสวงหาข่าวด้วยความรวดเร็ว สร้างจุดขายโดยการนำเสนอข่าวแบบเจาะลึก สร้างความตื่นเต้นชวนให้ผู้รับสารติดตาม จนในบางครั้งสื่อมวลชนบางส่วนกระทำการอันเป็นการละเลยต่อจรรยาบรรณของสื่อมวลชน และนำเสนอผลงานโดยคำนึงถึงเพียงการสร้างจุดขาย ยอดขาย และผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้ผลงานที่นำเสนอเป็นไปในลักษณะของการตอบสนองของความอยากรู้อยากเห็นของคนในสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือความเสียหายต่อสังคม เป็นผลให้ขั้นตอนการแสวงหาข่าวหรือเนื้อหาข่าวที่นำเสนออาจกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวอาชญากรรม หรือการนำเสนอเรื่องราวความรุนแรงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม สื่อมวลชนเน้นการนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนของการประกอบอาชญากรรมแบบเจาะลึก เน้นการเปิดเผยโฉมหน้าของผู้กระทำผิดให้สาธารณชนได้รับรู้ให้มากที่สุด ใช้ภาษาคำพูดในการนำเสนอที่น่าตื่นเต้นชวนให้ติดตาม หนังสือพิมพ์มีการพาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำที่รุนแรงในบางครั้งเป็นการสร้างอารมณ์สาธารณะขึ้นจนมีการเข้าร่วมประท้วงที่ผู้ต้องหา ใน การนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชน แม้จะมีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็ก แต่ในบางครั้งก็ยังมีการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกิดขึ้นโดยที่ยังไม่มีการดำเนินการตามกฎหมายแต่ผู้กระทำผิดแต่อย่างใด ปัญหาที่เกิดจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจแบ่งได้เป็น 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้ต้องหาในคดีอาญาย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด หลักการนี้ได้รับการยอมรับจากหลายประเทศทั่วโลก อย่างเช่นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และ ประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปได้ยอมรับหลักการนี้โดยแจ้งชัดปรากฏตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อกา รคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ซึ่งประเทศไทยก็ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์ อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่แม้ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึง ได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การเผยแพร่ภาพ ผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและในบางครั้งเกิดอันตรายแก่ ผู้ต้องหาอย่างเช่น การถูกรุมทำร้ายโดยฝูงชน เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยใช้ ถ้อยคำรุนแรงกระตุ้นอารมณ์สาธารณะ อีกทั้งการเผยแพร่ภาพในลักษณะที่ผู้ต้องหาถูกเครื่อง พันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน ผู้ต้องหาย่อมได้รับความอับอายและไม่ประสงค์ให้มีการ เผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของตนออกไปเช่นนั้น และอาจมีผลถึงครอบครัวภรรยา และบุตร ซึ่ง ไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมแต่จำต้องได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตในสังคม

กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญา สื่อมวลชนมีเผยแพร่ ภาพผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงการอธิบายขั้นตอนการ ประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ในบางครั้งมีการนำภาพจากกล้องวงจรปิดมาเผยแพร่ นอกจาก เป็นการกระทำความรุนแรงซ้ำซากต่อเหยื่อผู้เสียหายและบุคคลใกล้ชิดแล้ว การนำเสนอเรื่องราว ข่าวอาชญากรรมบางกรณีมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็นการซ้ำเติมเพิ่ม ความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย ตัวอย่าง เช่น การนำเสนอข่าวในคดีข่มขืน แม้สื่อมวลชนจะ รายงานข่าวโดยไม่ระบุชื่อผู้เสียหายแต่บรรยายพฤติการณ์แวดล้อมหรือบรรยายชื่อ นามสกุล อาชีพและที่อยู่ของผู้ต้องหาซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือในบางกรณีเป็นบุคคลใน ครอบครัวผู้เสียหาย ย่อมทำให้สาธารณชน โดยเฉพาะผู้ใกล้ชิดสามารถรู้ถึงตัวผู้เสียหายโดยง่าย

ประการที่สอง ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอาจมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเพียงแค่มุมคิดเห็นหรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น อาจมีทั้งข้อเท็จจริง บางส่วน อาจนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้และบางส่วนไม่สามารถรับฟังประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น ปัญหาสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์หรือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความเที่ยงธรรมในการ พิเคราะห์คดีอาญา (freedom of the press and fair trial) จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ศาลสูงสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหาระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวคดีอาญากับ ความเที่ยงธรรมในการพิเคราะห์คดีอาญา ไว้ในคดี *Irvin v. Dowd* 366 U.S.717 (1961) และคดี *Rideau V. Louisiana* 393 U.S. 723(1963) โดยศาลสูงมีคำสั่งให้ย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้น พิเคราะห์พิพากษาคดีใหม่เนื่องจากในการพิเคราะห์คดีของศาลชั้นต้นจำเลยไม่ได้รับความเป็น ธรรมในการพิเคราะห์คดี โดยเหตุที่ว่ามีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำให้คณะลูกขุนไม่มี

ความเป็นอิสระในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดี และจากการศึกษาวิจัยของ Padawer-singer and Barton , Alfred Friendly และ Ronald L. Goldfarb นักนิติศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ได้ยืนยันว่าการเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีได้ส่งผลกระทบต่อก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของคณะลูกขุน และยังเป็นกรรณำความคิดเห็นของคณะลูกขุนและผู้พิพากษา กระทบต่อการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีนั้นด้วย

ประการสุดท้าย ผลกระทบต่อสังคมในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม

ผลการวิจัยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยอธิบายขั้นตอนการประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ทำให้เกิดการทำตามจนกระทั่งเป็นการก่ออาชญากรรมแบบเดียวกันขึ้นซ้ำอีกโดยผู้ต้องหารายใหม่ โดยผู้ต้องหาใน คดีหลังจะยอมรับว่ามีกรลอกเลียนแบบมาจากข่าวที่นำเสนอผ่านช่องทางสื่อรูปแบบต่างๆ ซึ่งเหตุการณ์ในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งวุฒิภาวะยังน้อย สามารถซึมซับและเรียนรู้ได้รวดเร็วหากได้พบเจอข่าวในลักษณะที่มีความรุนแรงบ่อยครั้ง การนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่มีความรุนแรงอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อพิจารณาถึงผลเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายรวมถึงสังคมโดยส่วนรวมมีมากกว่าประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากข่าว ดังนั้นเพื่อป้องกันการเสื่อมทรามทางจิตใจและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้ต้องหาและผู้เสียหายจึงสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิในการรับรู้ของประชาชนในการนำเสนอและรับรู้ข่าวสารได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและอาจถือเป็นข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของสื่อทุกประเภทด้วยนั้น ได้กำหนดข้อต้องปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพไว้ว่าการนำเสนอข่าวต้องนำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่แต่งเติมเนื้อหาข่าวจนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง การ

พาดหัวข่าวหรือความนำต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว ไม่เสนอภาพนำหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ถ้วน การแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ อ เป็นการแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการนำเสนอภาพข่าวที่อาจกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคมเช่นกัน แต่ในทางความเป็นจริงภาพข่าวลักษณะดังกล่าวยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นภาพผู้ต้องหากที่ถูกใส่กุญแจมือถูกตำรวจจูงเดิน ไปในสถานที่ต่างๆ การเผยแพร่รายละเอียดของข่าวเป็นเหตุให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย ภาพอาชญากรรมที่น่าหวาดเสียว รายการโทรทัศน์บางรายการในประเทศ มีการเชิญชวนให้ผู้ชมที่เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออาชญากรรมในขณะที่เกิดเหตุถ่ายคลิป์วิดีโอแล้วส่งมาร่วมรายการเพื่อนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวออกสู่สาธารณชนโดยอาจมีรางวัลให้แก่ผู้ที่ส่งคลิป์วิดีโอมาร่วมรายการดังกล่าวด้วย จนในบางครั้งผู้เห็นเหตุการณ์โศกนาฏกรรมหรืออุบัติเหตุไม่ได้คิดถึงการช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบภัยอยู่ในขณะนั้น แต่กลับให้ความสนใจกับการถ่ายภาพเหตุการณ์เพื่อนำมาร่วมรายการยิ่งกว่า การนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นการสร้างค่านิยมทางสังคมที่ผิดและสะท้อนให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ การขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในการนำเสนอ ภาพข่าวที่มีความรุนแรงตามแนวทางแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพเท่านั้นแต่ยังมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ภาพดังกล่าวอีกด้วย

ดังนั้น แม้สื่อมวลชนจะมีคุณูปการมากมายต่อสังคม แต่บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนมักจะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นการละเมิดต่อผู้ที่ตกเป็นข่าวโดยยกสิทธิในการรับรู้ของประชาชนเป็นข้ออ้าง และในขณะเดียวกันผู้ที่ตกเป็นข่าวโดยไม่ประสงค์จะ ตกเป็นข่าวก็มักอ้างสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นส่วนตัวอยู่ส่วนบุคคลเป็นข้อต่อสู้ โดยเฉพาะการนำเสนอภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อาชญากรรม การบัญญัติกฎหมายเพื่อวางกรอบความประพฤติของสื่อมวลชน สื่อมวลชนโดยมีสภาพบังคับในทางอาญา จึงเป็นหนทางหนึ่งที่มีความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองผู้ที่ต้องตกเป็นข่าว จึง ถือเป็นมาตรการการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ เนื่องจากการควบคุมโดยองค์กฤษฎาชีพ ยังไม่มีกลไกการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันสังคมโลกเริ่มมองเห็นถึงปัญหาสังคมที่ตามมาจากการ นำเสนอข่าว อาทิเช่น สหรัฐอเมริกาได้เริ่มมีการตระหนักถึงความสำคัญของความสมดุลระหว่างเสรีภาพและการควบคุมสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลสหรัฐกำลังพยายามอีกครั้งในการควบคุมภาพ ที่ไม่เหมาะสมและฉากความรุนแรงต่างๆ ทางโทรทัศน์เพื่อปกป้องผู้ชมรุ่นเยาว์ นับเป็นการดำเนินงานล่าสุดเกี่ยวกับเรื่องให้เห็นขัดแย้งกันในทางกฎหมายและวัฒนธรรมอเมริกันที่มีมายาวนาน ในประเทศฝรั่งเศสก็เช่นกันได้ออกกฎหมายปราบปรามอาชญากรรมฉบับใหม่และฉบับแรกของยุโรปถือเป็นความผิดทางอาญาและ

ต้องโทษจำคุก 5 ปีหากใครก็ตามที่ไม่ใช่พนักงานมืออาชีพเข้าไปถ่ายภาพเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น แล้วแพร่ภาพผ่านอินเทอร์เน็ตถือเป็นมาตรการหนึ่งที่จะกระตุ้นสื่อให้เร่งคุมเข้มด้านจริยธรรมมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ และขาดองค์การที่จะทำหน้าที่บังคับการตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วทำให้กฎหมายที่มีอยู่เดิมขาดสภาพบังคับอย่างแท้จริง จึง จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมและป้องกันการใช้สิทธิของสื่อมวลชนไว้อย่างรัดกุมและชัดเจนว่าจะกระทำหน้าที่ของตนได้อย่างไรและเพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบและข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน
2. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการและกลไกในการควบคุมสื่อมวลชน ความสมดุลระหว่างการควบคุมสื่อมวลชน สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน และความรับผิดชอบในทางกฎหมายของสื่อมวลชนกรณีเกิดความเสียหายขึ้นต่อบุคคลหรือสังคมส่วนรวมทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อนำไปสู่การพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและหามาตรการที่เหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอาญา และ ปัญหาความรุนแรง ที่มีผลกระทบมาจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม ของสื่อมวลชน

1.3 ข้อสมมติฐานในการศึกษา

การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันมีลักษณะการนำเสนอที่เร้าใจชวนติดตาม โดยเฉพาะการเสนอข่าวอาชญากรรมที่เน้นการนำเสนอถึงขั้นตอนในการประกอบอาชญากรรม โดยละเอียด มีการเผยแพร่ภาพถ่ายหรือภาพจากกล้องวงจรปิดอันเป็นการทำซ้ำซึ่งอาชญากรรม ซึ่งเป็นภาพความรุนแรงและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้เสียหายและครอบครัวรวมถึงอาจมีอิทธิพลในทางลบต่อเยาวชนหรือบุคคลทั่วไปในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม นอกจากนี้การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาในขณะที่ยังไม่มีคำ

พิพากษาของศาลว่าได้กระทำความผิดอันเป็นการกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา รวมถึงกระทบกระเทือนต่อการอำนวยความสะดวกแก่จำเลยในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาล จึงเห็นสมควรให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดการเผยแพร่ภาพและเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในบางกรณี เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายตามหลักสิทธิมนุษยชนและป้องกันไม่ให้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือนำเสนอความรุนแรงแก่สังคมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์นี้ มุ่งศึกษาถึงความจำเป็น และความเหมาะสมที่จะนำกฎหมายอาญามาใช้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยศึกษาถึงลักษณะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมและข่าวที่มีความรุนแรงของสื่อมวลชนที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อ สิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา รวมถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่ามีความเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ โดยศึกษาจากบทบัญญัติทางกฎหมายพร้อมทั้งมาตรการการลงโทษ สภาพบังคับและมาตรการที่เหมาะสมในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ด้วยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ และบทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา และความเห็นของนักกฎหมายและนักสื่อสารมวลชน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและหาข้อสรุป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาช่องว่างในการปรับใช้กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ยของสื่อมวลชน
2. ได้ทราบถึงมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์สาธารณะในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. นำไปสู่การแก้ไขกฎหมายอาญาของประเทศไทยเพื่อให้มีกฎหมายที่สามารถนำมาลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน ในการนำเสนอภาพข่าวความรุนแรงของอาชญากรรมรวมถึงการคุ้มครองผู้ที่เกี่ยวข้องในอาชญากรรมนั้น ได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสม
4. กระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาความเสียหาย ต่อสังคม จากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนำเสนอภาพข่าวความรุนแรงของอาชญากรรมและการเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาและผู้เสียหายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมดังกล่าว

บทที่ 2

บทบาทและหน้าที่ จริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

2.1 ความนำ

สื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพตาม กฎหมายโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ในส่วนที่ 7 สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนแต่การใช้สิทธิเสรีภาพ ต้องอยู่ภายในกรอบของการรับผิดชอบภายใต้กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของบุคคล ไม่ล่วงละเมิดสิทธิ ส่วนบุคคลและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม ส่วนรวม นอกจากนี้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไม่ใช่สิทธิเสรีภาพโดยเด็ดขาดแต่อย่างใด ดังนั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงอาจมีได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่ออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพจะต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากนี้การจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ได้รับคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็น ไม่เจาะจงหรือมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาถึงข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการของสื่อมวลชน ในบทนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความหมาย บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ จริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน ศึกษาขอบเขตของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศว่าได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างไรและเพียงใด รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในต่างประเทศ เพื่อให้มีความเข้าใจถึงสภาพและสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในลำดับต่อไป

2.2 บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เรามีสังคมย่อมจะต้องมีการสื่อสารของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาษามือ สัญลักษณ์ หรือภาษาของแต่ละชนชาติ รูปแบบ วิธีการและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละกลุ่ม การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการทำความเข้าใจระหว่างกันและเป็นวิถีทางที่จะแสดงความคิดเห็น เผยแพร่หรือรับข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มนุษย์เริ่มบริโภคสื่อในช่วงแรกจากสื่อสิ่งพิมพ์ และได้พัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับจนกระทั่งในช่วงคริสต์ศักราช 1920-1930 เป็นช่วงที่สื่อมวลชนรุ่งเรืองอย่างมาก ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะองค์การสื่อสารที่มีลักษณะเผยแพร่ข้อมูลเป็นวงกว้างจึงมีความสำคัญดังที่จะได้กล่าวไว้ในบทนี้

2.2.1 ความหมายและประเภทของสื่อมวลชน

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “สื่อมวลชน” แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสุนทรียศาสตร์ของแต่ละสังคม ในระยะแรกเริ่มของการบัญญัติศัพท์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน ได้รับเอาคำว่า “สื่อสารมวลชน” มาใช้กับคำ “mass communication” ซึ่งกรมหมื่นราธิปพงศ์ประพันธ์เป็นผู้เสนอ โดยนำเอาคำว่า “การสื่อสาร” (communication) มารวมกับคำว่า “มวลชน” (mass) หมายถึงคนจำนวนมากๆ สื่อสารมวลชน จึงหมายถึง สื่อสารไปสู่มวลชน ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้บัญญัติศัพท์คำว่า “สื่อมวลชน” ขึ้น เป็นคำที่ตรงกับคำว่า “mass media” เป็นการย่อจากคำว่า “สื่อในการสื่อสารมวลชน” หรือ “medium/media of communication” แม้จะมีการโต้แย้งกันในระยะแรกเกี่ยวกับศัพท์ “สื่อมวลชน” แต่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานก็ยอมรับว่า สามารถสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันมีการใช้คำว่าสื่อมวลชนอย่างแพร่หลายโดย

หมายถึง ช่องทางการสื่อสารประเภทต่างๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์¹

ปัจจุบันพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า
“สื่อ” ว่า หากเป็นคำกริยาก็หมายถึง นำการติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน และหากเป็น
คำนามก็หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ทำการติดต่อให้ ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน²

ส่วนคำว่า “สื่อมวลชน” นั้นพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้
ความหมายไว้ว่า เป็นคำนามหมายถึง สื่อกลางที่นำข่าวสาร สาร และเนื้อหาสาระทุกประเภท
ไปสู่มวลชน เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น

ชาร์ลส์ ไรท์³ ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนว่า สื่อที่จะสามารถนำสารจากผู้ส่งสาร
ไปสู่ผู้รับสารที่ประกอบไปด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาเดียวกันหรือ
ระยะเวลาใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ นิตยสาร
และภาพยนตร์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาคำนิยามความหมายแล้ว “สื่อมวลชน” ก็คือเครื่องมือในการเผยแพร่
ข้อมูลซึ่งอาจเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นที่ได้รับมาจากการใช้วิธีการแสวงหาเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้น
มาโดยตรงหรือโดยอ้อม และนำเสนอข้อมูลนั้นภายใต้กระบวนการและขั้นตอนของวิชาชีพผู้
สาธาณชนหรือผู้รับสารจำนวนมากได้ในคราวเดียวกัน

ส่วนคำว่า **สื่อสารมวลชน** คือ กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็น
จำนวนมาก โดยมีองค์กรหรือสถาบันเป็นผู้ส่งสาร มีระบบสื่อสาร มีอุปกรณ์เครื่องมือที่มากพอจะ
ส่งสารยังผู้รับสารอย่างมีประสิทธิภาพ

¹ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 5.

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

³ ชาร์ล ไรท์ อังใน ประมະ สตเวทิน, **การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2539), หน้า 18-22.

สื่อมวลชนประกอบด้วย

1. **สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media)** ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ จดหมายเวียน โบตติประกาศ ตัวอักษรที่เครื่องบินพ่นเป็นควันบนฟ้า และเครื่องมืออื่น ๆ ซึ่งนำสารไปสู่ มวลชนโดยผ่านทางตาหรือทางมองเห็น

2. **สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic media)** ได้แก่ วิทยุ และการบันทึกเสียงต่าง ๆ ซึ่งผ่านทางหู หรือ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการบันทึกวิดีโอ ซึ่งผ่านทั้งทางตาและทางหู

3. **สื่อบุคคล** เป็นสื่อที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารที่เก่าแก่ที่สุด เริ่มตั้งแต่การกำเนิดมนุษยชาติการติดต่อสื่อสารโดยสื่อบุคคลนั้นอาจมีทั้ง ในรูปของคำพูด และการแสดงออกทาง อากัปกิริยา ท่าทาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารวิธีดังกล่าวเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพมากที่สุดสื่อหนึ่ง

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์⁴ จำแนกสื่อมวลชนไว้ครอบคลุมสื่อ 6 ประเภท คือ

1. สิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือ และสิ่งตีพิมพ์ประเภทอื่นๆ
2. ภาพยนตร์ ทั้งภาพยนตร์เรื่อง ภาพยนตร์สารคดี และภาพยนตร์ทางการศึกษา บางประเภท
3. วิทยุกระจายเสียง ได้แก่วิทยุที่ส่งรายการออกอากาศ ทั้งระบบ AM และ FM รวมไปถึงระบบเสียงตามสาย
4. วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อทางภาพและทางเสียงที่เผยแพร่ออกไป ทั้งประเภท ออกอากาศและส่งตามสาย
5. สื่อสารโทรคมนาคม เป็นผลจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีการส่งข้อความ เสียง ภาพ ตัวพิมพ์ สัญลักษณ์ต่างๆ ได้หลากหลาย ครอบคลุมกิจการสื่อสารผ่านดาวเทียม โทรภาพ โทรพิมพ์
6. สื่อวัสดุบันทึก ได้แก่เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ แผ่นบันทึกเสียง แผ่นบันทึกภาพ ซึ่งกลายเป็นสื่อมวลชน เพราะเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้สามารถผลิตเผยแพร่ได้มาก และรวดเร็ว

⁴ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, **บทบาทของเทคโนโลยีต่อการเรียนการสอน** , (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาเทคนิคศึกษา, 2525), หน้า 270.

ดร.สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร⁵ จำแนกสื่อมวลชนเป็น 4 ประเภท คือ

1. สื่อทัศน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือเล่ม
2. สื่อโสต ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง แอ็บเสียง (เทปเสียง)
3. สื่อโสตทัศน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ภาพยนตร์
4. สื่ออ้อม ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์

จากนิยามข้างต้นเพื่อจำกัดขอบเขตในการทำวิทยานิพนธ์ จึงขอจำกัดนิยามคำว่า “สื่อมวลชน” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ โดยมุ่งพิจารณาถึงความรับผิดชอบทางอาญาของตัวบุคคลที่เป็นสื่อมวลชน รวมถึงความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่เป็นองค์กรในฐานะผู้ร่วมกระทำผิด

หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์จัดเป็นสื่อที่มีประวัติ ศาสตร์ยาวนานที่สุดในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ หนังสือพิมพ์ฉบับแรกๆ ที่ออกโดยคนไทยได้แก่ ราชกิจจานุเบกษาในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงปลายรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ.2401 โดยราชสำนักเป็นผู้จัดพิมพ์ เพื่อแจ้งประกาศของทางราชการ กฎหมายข้อบังคับ และชี้แจงข่าวคลาดเคลื่อนที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ บางกอกกรีตอร์เดอร์ของหมอบรัดเลย์ซึ่งได้ออกมาก่อนหน้านี้ ประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์ไทยได้เติบโตผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของหนังสือพิมพ์ไทยล้วน เกี่ยวโยงกับแนวคิดอุดมการณ์ที่มีส่วนกำหนดสถานภาพของหนังสือพิมพ์ในแต่ละยุค และหนังสือพิมพ์ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหา และแนวนโยบายไปตามบริบทเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องจากหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในมือของเจ้านายราชสำนัก มาอยู่ในการดำเนินการของสามัญชน นักธุรกิจ จนในปัจจุบัน กลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่เกิดการแข่งขันกันอย่างสูง

วิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียงได้ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 1920 โดยที่ประเทศไทยเริ่มรู้จักเครื่องวิทยุเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2447 วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ส่งเสียงผ่านคลื่น

⁵สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร, การสื่อสารกับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2533), หน้า 132-246.

แม่เหล็กไฟฟ้า (electromagnetic waves) อาร์ เทอร์รี่ เอลมอร์ (R. Terry Ellmore) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิทยุ” ไว้คือ การส่งสัญญาณโดยพลังแม่เหล็กไฟฟ้า (electromagnetic energy) แคลเรนซ์ แอล บาร์นฮาร์ท และโรเบิร์ต เค บาร์นฮาร์ท (Clarence L. Barnhart and Robert K. Barnhart) ให้ความหมาย “วิทยุกระจายเสียง” ว่าเป็นวิธีการส่งและรับถ้อยคำ เพลง และเสียงอื่นๆ โดยคลื่นไฟฟ้า (electric wave)⁶

วิทยุโทรทัศน์

วิทยุโทรทัศน์ทำให้มวลชนผู้รับสารที่อยู่ห่างไกลสามารถเห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียงของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏบนจอได้พร้อมกัน น แคลเรนซ์ แอล บาร์นฮาร์ท และโรเบิร์ต เค บาร์นฮาร์ท (Clarence L. Barnhart and Robert K. Barnhart) กล่าวว่า โทรทัศน์ คือกระบวนการของการส่งภาพ วัตถุ ฉากหรือสิ่งใดๆ ที่เกิดขึ้นผ่านอากาศ โดยอาศัยไฟฟ้าเพื่อประชาชนที่อยู่ในที่ต่างๆ สามารถเห็นได้พร้อมๆ กัน อาร์ เทอร์รี่ เอลมอร์ (R. Terry Ellmore) ให้คำนิยามไว้ว่า วิทยุโทรทัศน์ คือระบบการโทรคมนาคม ซึ่งใช้เพื่อการส่งภาพของสิ่งที่หยุดนิ่งหรือเคลื่อนไหว ในปี ค.ศ. 1925 โทรทัศน์ขาวดำ เครื่องแรกของโลกถูกสร้างขึ้นโดยผลงานการประดิษฐ์ของ จอห์น ลอว์กีย์ เบรียด ชาวสก๊อตแลนด์ และสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อพ.ศ.2495⁷

2.2.2 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

Gramsci นักเศรษฐศาสตร์การเมืองชาวอิตาลี เคยกล่าวไว้ว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่นอกเหนือไปจากครอบครัว ศาสนา โรงเรียน และที่ทำงาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งในการครอบงำทางความคิด กลไกนี้เป็นกลไกที่อยู่ในบริมณฑลของประชาสังคม (Civil

⁶ ปรมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี , (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์ , 2539), หน้า 60.

⁷ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2550), หน้า109.

Society) ที่ใช้การอบรมบ่มเพาะ ปลูกฝังความคิด ค่านิยม คุณธรรม ฯลฯ ที่ละเล็กละน้อยในชีวิตประจำวัน

หน้าที่ของสื่อมวลชน (Function of Mass Communication)

รศ.ดร. สมควร กวียะ⁸ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

หน้าที่ (duty) หมายถึง วงแห่งกิจการ กิจที่ควรทำ กิจที่จะต้องทำ หรือบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติภายใต้คำสั่งหรือขนบธรรมเนียมตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นไปตาม ยศ ตำแหน่ง อาชีพ หรือวิชาชีพ

บทบาท (role) หมายถึง การหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหรือแบ่งงานกันทำตามที่ได้ตกลงกันหรือได้รับมอบหมาย มักจะไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาจรู้จักกันโดยธรรมชาติ หรือรู้โดยจารีตประเพณี เช่น บทบาทของพ่อแม่ต้องสั่งสอนอบรมลูกให้เป็นคนดี มีอนาคต หรือรู้โดยจริยธรรม เช่น หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวโดยไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่นเคลือบแฝงอยู่ หรือรู้จักกันโดยที่เขียนไว้หรือตกลงกันได้

บทบาทหน้าที่ (Function) หมายถึง ภารกิจ พันธกิจ หรืองานที่จะต้องทำ หรืองานที่ผูกพันครอบคลุมถึงสิ่งที่ควรจะทำโดยธรรมชาติ จารีตประเพณี จริยธรรมและสิ่งที่จะต้องกระทำตามภาระที่กำหนดไว้

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน (Mass Media Function) หมายถึง การกระทำของสื่อมวลชนที่ได้ส่งผล กำลังส่งผลหรือที่จะส่งผลต่อชีวิตและสังคม ซึ่งการกระทำนั้นอาจเป็นไปตามธรรมชาติของการสื่อสารมวลชนหรือเป็นไปตามจารีตประเพณีหรือศีลธรรมจรรยาของสังคม ตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้สำหรับอาชีพหรือวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นๆ

โครงสร้างและหน้าที่สื่อมวลชนตามแนวคิดของลาสเวลล์⁹

⁸ สมควร กวียะ, การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ และ ความรับผิดชอบ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรวิพิตม์, 2545), หน้า 32.

⁹ Harold D. Lasswell, The structure and function of communication in society,(1948), p.217.

Harold Dwight Lasswell นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ หรือพันธกิจทางสังคม (social functions) ของสื่อมวลชนโดยกล่าวว่า สื่อมวลชนเปรียบเสมือน “หมาเฝ้าบ้าน” (watchdog) ของสังคม¹⁰ คือเป็นผู้ที่เฝ้าระวังและตรวจสอบสิ่งแวดล้อมทางสังคม และการเมือง คอยบอกให้สมาชิกในสังคมรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นรอบๆ บ้านของตน โดยในปี ค.ศ. 1948 Lasswell ได้กล่าวว่าการอธิบายบทบาทหน้าที่ ของสื่อมวลชนก็คือการตอบคำถามว่า ใครเป็นผู้ส่งสารหรือผู้พูด (Who) พูดอะไร (Says what) ผ่านช่องทางอะไร (In which channel) ไปถึงใคร (To whom) และเกิดผลอย่างไร (With what affect?) และกล่าวถึงโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมในหนังสือ “The Structure and Function Communication” ว่ามีอยู่ 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

1. หน้าที่ในการตรวจตราสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน (The surveillance of the environment) หน้าที่ประการแรกเป็นหน้าที่หลักและสำคัญที่สุดของสื่อมวลชน บทบาทในการตรวจตรา นี้สื่อจะเป็นผู้สำรวจดูสิ่งที่อยู่รอบตัวและ นำเสนอข้อมูลที่ได้รับมาต่อสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นการกลั่นกรองข่าวสารก่อนถึงมือผู้ รับอาจากกล่าวได้ว่า สื่อเปรียบเสมือนผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper) และเตือนสังคมให้รับทราบสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนเพื่อหาทางป้องกันหรือรับมือกับภัย อันตรายที่จะมาถึงในสังคมนั้นๆ

2. หน้าที่ประสานหรือสร้างความสมานฉันท์ ส่วนต่างๆ ของสังคมร่วมมือกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น (The correlation of the parts of society in responding to the environment) สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างความเป็นเอกภาพและความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขปัญหาของชาติ โดยไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงแก่ประชาชนเท่านั้นแต่ควรมีส่วนในการสร้างความคิดที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคลและต่อประชาชนส่วนรวม¹¹

3. หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทาง วัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป (The transmission of the social heritage from one generation to the next.) สำหรับหน้าที่นี้ไรท์ (Wright) นักสังคม

¹⁰ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 5.

¹¹ เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คนเฝ้าสื่อ : วิพากษ์เพรียกเรียกสื่อไทยให้ปฏิรูป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซัดเซส มีเดีย, 2543), หน้า 96-97.

วิทยาชาวอเมริกันได้ขยายความต่อไปว่า การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมน่าจะหมายถึงรวมถึง ศิลปวัฒนธรรมและความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับความพึงพอใจ ได้ผ่อนคลายความเครียดจากปัญหาในชีวิตประจำวัน

Denis McQuail ได้กล่าวถึงหน้าที่ทางสังคมของสื่อสารมวลชนไว้ 5 ประการ
ได้แก่¹²

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร
2. การประสานส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน
3. การสร้างความต่อเนื่องทางสังคม
4. การให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคม
5. การรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

ชาร์ล อาร์ ไวท์ (Charles R Wright) ได้เขียนเปรียบเทียบหน้าที่ปกติกับบทบาทหน้าที่ที่ล้มเหลว(Dysfunction) คือบทบาทหน้าที่ในเชิงลบหรือที่ไม่เป็นไปตามความประสงค์ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมไว้เคียงข้างกันดังนี้¹³

¹² อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 6.

¹³ Charles R. Wright, *Functional Analysis and Mass Communication in Lewis A. Dexter and Manning White (eds) People, Society and Mass Communication* (New York: Free Press, 1964) อ้างถึงใน สมควร กวียะ, **การสื่อสารมวลชนบทบาทหน้าที่ต่อชีวิต ความรับผิดชอบต่อสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2488), หน้า 48.

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ต่อสังคม	บทบาทหน้าที่ปกติ	บทบาทหน้าที่ล้มเหลว
เฝ้าสังเกตการณ์และรายงาน สภาพแวดล้อม	เตือนภัยบอกข่าวการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ลงข่าวให้ คนระมัดระวังตัวอยู่ในกรอบ ของศีลธรรม	ทำให้กลัวภัยบางอย่างโดยใช่ เหตุ ทำให้รู้สึกว่าคุณชีวิตในสังคมไม่ ค่อยมั่นคงปลอดภัย ลงข่าวให้คนหาชินต่อความชั่ว เอาเยี่ยงอย่างและนำไปสู่ สภาพไร้ศีลธรรม
ประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆใน สังคมเข้าด้วยกัน	ช่วยระดมสรรพกำลัง ลดความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย ลดความแตกตื่น โกลาหล	เพิ่มความเหมือนกันตรงกันใน สังคม(Social Conformism) ลดความเปลี่ยนแปลงทาง สังคม(Social Change)
การถ่ายทอดมรดกทาง วัฒนธรรม	เพิ่มเอกภาพทางสังคม ลดความผิดปกติ เพิ่มการสังคมประกิต	ทำให้สังคมมีลักษณะเป็น มวลชนและมีวัฒนธรรม มวลชนมากขึ้น
การบันเทิง	เพิ่มโอกาสพักผ่อนหย่อนใจแก่ มวลชน	ลดความสำนึกต่อส่วนรวม (Public Sense) ทำให้มุ่งมาย มอมเมา ลดปฏิบัติการหรือการบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าสื่อมวลชนในสังคมไทยมีพันธกิจพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ¹⁴
กล่าวคือ

1. พันธกิจทางเศรษฐกิจในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม
2. พันธกิจทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตย
3. พันธกิจในการเป็นเวทีความคิดเห็นสาธารณะ
4. พันธกิจในการเป็นสื่อกลางของงานศิลปวัฒนธรรม
5. พันธกิจในการเป็นผู้กำหนดค่านิยม ความเชื่อ และสร้างความเป็นจริงทางสังคม

ในประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมจากหน้าที่ทั่วไปของสื่อมวลชน
กล่าวคือ

1. การเสนอข่าวในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างบรรยากาศทำให้ประชาชนมีความตื่นตัว ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การยกระดับความคิดและการดำรงชีวิตของ ประชาชน
2. การมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจของสังคม สื่อมวลชนจะมีบทบาทในทางอ้อมโดยการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆแก่ประชาชน
3. การมีบทบาท การศึกษาเป็นสื่อกลาง ในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ไปสู่ประชาชน

แนวโน้มการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในอนาคต

1. การพัฒนาบทบาทผู้สื่อข่าวความจริง

ในอนาคตการพัฒนาทางด้านวิทยา ศาสตร์และเทคโนโลยียังคงมีอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเหตุการณ์วิกฤติการณ์ทางด้านการเมือง สังคม รวมถึงภัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ความปรวนแปรทางธรณีวิทยา สิ่งเหล่านี้สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอความจริงเพื่อให้สังคมได้รับรู้

¹⁴ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 7.

และหาทางแก้ไขได้ทัน รวมถึงการรณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น เช่น สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการรณรงค์ลดภาวะโลกร้อนทำให้คนเห็นความสำคัญของธรรมชาติ เป็นต้น

2. การพัฒนาบทบาทผู้สร้างเอกภาพ

ทำหน้าที่ในการสร้างความเป็นเอกภาพและความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ไม่นำเสนอข่าวหรือข้อมูลที่ก่อให้เกิดความแตกแยกไม่ว่าในสังคมใด สร้างค่านิยมของความสามัคคีเพื่อให้เกิดความรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. การพัฒนาบทบาทผู้นำทางความคิด

ในปัจจุบันหากพิจารณาสัดส่วนในการนำเสนอจะเห็นได้ว่า ชาวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอ นั้นมักโน้มเอียงไปในทางตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากกว่าที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิด สื่อมวลชนควรมีส่วนในการสร้างความคิดที่ดีเป็นประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคลและต่อประชาชนส่วนรวมปรับค่านิยมของคนในสังคมที่บกพร่องให้ดีขึ้น อาทิเช่น ปรับทัศนคติจากค่านิยมฟุ่มเฟือยเป็นค่านิยมรักการประหยัดอดออม จากเห็นแก่วัตถุและทรัพย์สินเงินทอง เปลี่ยนเป็นค่านิยมเห็นคุณค่าทางจิตใจ จากคนเห็นแก่ตนเองเป็นการเสียสละเพื่อส่วนรวม 15 สะท้อนให้เห็นถึงผลจากการกระทำในปัจจุบันของตนอันอาจส่งผลเสียหายหรือความหายนะมาสู่ตนเองและสังคมในอนาคตในลักษณะละครโทรทัศน์หรือการ์ตูนเพื่อเป็นกุศโลบายในการเตือนสติหรือสอนเยาวชนไปในตัว เป็นต้น

4. การพัฒนาบทบาทผู้ส่งเสริมที่ดี

กระตุ้นค่านิยมเรื่องความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งแห่งการส่งเสริมความดี ให้ความรู้และพัฒนาทักษะของประชาชน สื่อมวลชนต้องนำเสนอสิ่งที่ดีในสังคมเลียนแบบอย่างในทางที่ดีได้ เช่น ยกย่องเชิดชูความดีของคนในสังคมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการเอาแบบอย่างไปปฏิบัติ การเสนอรายการเชิงปฏิบัติเพื่อสอนคนในสังคมให้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและในหน้าที่การงาน เป็นต้น

¹⁵ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์, คนเฝ้าสื่อ : วิพากษ์เพรียกเรียกสื่อไทยให้ปฏิรูป , (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชัคเชส มีเดีย จำกัด , 2543), หน้า 97.

สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ร่วมกันออกแถลงการณ์เตือนภัยประชาชนเรื่อง “บทบาทสื่อมวลชน ในสถานการณ์ปัจจุบัน” เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549 โดยเนื้อหาได้แสดงความห่วงใยต่อ สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน โดยมีการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จนสร้างความสับสนให้หลงเชื่อว่าสื่อมวลชนมีความแตกแยกเป็น ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล กับฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล อันเป็นพฤติกรรมที่เคยเกิดขึ้นและนำไปสู่ความ รุนแรงในชาติมาแล้วหลายครั้งในอดีต โดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งสาม ได้ตระหนักถึง ภาระหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบัน ที่จะต้องทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลและนำเสนอ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ภายใต้สถานการณ์อันสลับซับซ้อน เพื่อนำเสนอความเป็นจริงของปัญหา มา เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ให้มากที่สุด สื่อมวลชนทุกองค์กรจะต้องผนึกกำลังกัน ปฏิบัติหน้าที่ ของตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต บนพื้นฐานของจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และยึดมั่นผลประโยชน์ของ ประเทศชาติ และประชาชนเป็นที่ตั้ง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหามันเมืองโดยสันติวิธี

จากแถลงการณ์ฉบับดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนเองก็ได้ตระหนักถึงความ รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของตนเองว่ามีความสำคัญ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประชาชน หรือ สังคมโดยรวมและปัจเจกบุคคล ทั้งทางลบและทางบวก บทบาทสื่อมวลชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน มี การเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง แต่หน้าที่ที่ต้องเสนอความจริงด้วยยุติธรรมก็ยังคงอยู่เหมือนเดิม ปัจจุบันสื่อมวลชนยังมีหน้าที่พิเศษในด้านกา ารพัฒนาสังคมมากกว่าเดิม คือ สื่อมวลชนต้องไม่มุ่ง ในการขายข่าวแต่เพียงอย่างเดียว สื่อต้องส่งเสริมสันติภาพและช่วยทำให้เกิดสมานฉันท์ในสังคม และต้องตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันที่มีต่อประชาชน และเล็งเห็นถึงผลกระทบ ในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของสื่อ เพื่อที่จะได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ไปในทิศทาง ที่ถูกต้อง สื่อมวลชนจะเป็นสถาบันหนึ่งที่สามารถสร้างคุณ ประโยชน์ต่อสังคม สร้างความเจริญ และความสงบสุขให้แก่ส่วนรวมได้อย่าง สูงสุด

2.2.3 จริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

ในอนาคตอิทธิพลของสื่อต่างๆจะมีมากขึ้นกระจายออกไปทั่วโลก ข้อมูลข่าวสารที่ถูก เผยแพร่จะมีทั้งในเรื่องดีและไม่ดี ชาวที่เป็นจริงและชาวเท็จ ชาวที่พยายามเสนอข้อเท็จจริงและ ชาวที่มุ่งประโยชน์เพื่อการค้าหรือทำเพื่อ ประโยชน์ทางธุรกิจเพียงเท่านั้น และสื่อมวลชนเองอาจ

ถูกจ้างมองและถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมทั้งในทางลบและทางบวก แนวโน้มในอนาคตสังคมโลกจะหันมาเน้นการให้ความสำคัญในเรื่องพันธะความรับผิดชอบต่อที่สื่อมวลชนควรมีต่อสังคม (Social Responsibility) มากขึ้น¹⁶

จริยธรรม หรือ **จรรยาบรรณ** มาจากคำภาษาอังกฤษว่า **ethics**¹⁷

จริย¹⁸ หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ
ธรรม หมายถึง ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ คุณความดี คำสั่งสอนในทางศาสนา

จริยธรรมของนักสื่อสารมวลชน หรือของสื่อมวลชน หมายถึง ความประพฤติที่ควรในสิ่งที่ดีงาม ความถูกต้องที่มีกฎเกณฑ์ของสื่อมวลชนตามแต่ประเภทของงานซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจริยธรรมของตนเอง

ความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นของสื่อมวลชนหากคุณธรรมในส่วนนี้บกพร่องไปในขณะที่สื่อเองก็เป็นผู้นำความคิดของประชาชนย่อมทำให้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ตกต่ำ ครอบงำของสรรเสริญและให้กำลังใจสื่อมวลชนที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเน้นเรื่องของจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าความเก่งกาจสามารถในการนำเสนอข่าว

จริยธรรมเป็นเรื่องของความสมัครใจที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้เป็นบรรทัดฐาน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การชี้แนะให้สื่อมวลชนกระทำในสิ่งที่สมควรกระทำหลักจริยธรรมเป็นข้อบังคับแต่ไม่ใช่กฎหมายไม่มีบทลงโทษเหมือนกฎหมาย แต่หากมีการฝ่าฝืนข้อบังคับจะถูกลงโทษด้วยความเสื่อมศรัทธาจากสังคม

จริยธรรมและจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์

¹⁶ เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คนเฝ้าสื่อ: วิพากษ์เพรียกเรียกสื่อไทยให้ปฏิรูป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซัคเซส มีเดีย, 2543), หน้า 127.

¹⁷ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 159.

¹⁸ พิเศษฐ์ ชวลาธวัช, **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ, 2545), หน้า 307-308.

อาจารย์สุภา ศิริमानนท์ นักหนังสือพิมพ์คนสำคัญของไทยได้พูดถึงจริยธรรมว่า

“จริยธรรมของหนังสือพิมพ์เป็นจริยธรรมซึ่งพัวพันแนบแน่นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม และเงื่อนไขทางธุรกิจ ดังนั้น การศึกษาถึงจริยธรรมของหนังสือพิมพ์จึง จะต้องศึกษาจากสถาบัน หนังสือพิมพ์...” ซึ่งหมายถึงว่า เราไม่อาจแยก สังคมและธุรกิจได้ ให้ศึกษาจากสถาบันวิชาชีพเป็น สำคัญ แม้ว่ากิจการหนังสือพิมพ์ (รวมถึงสื่อมวลชนอื่นด้วย) จะเป็นกิจการที่มีการ “ผลิต” ชาว ภาพ บทความ บทวิจารณ์ เพื่อหากำไรในเชิงธุรกิจ แต่ก็ยังเป็นเพียง “สินค้า” อย่างหนึ่ง ซึ่ง “สินค้า” นี้ มิใช่สินค้าธรรมดา หากเป็นสินค้าชนิดที่กระทบถึงความรู้รอบและภูมิปัญญาของผู้อ่านทั้งหลาย เป็นสินค้าซึ่งทำให้ผู้อ่านโง่ก็ได้ ฉลาดก็ได้ เลวกก็ได้ ตีก็ได้ จึงเป็นความเหมาะสมที่จะต้องใช้ จริยธรรมมาเป็นเครื่องกำกับ

อุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ มี 2 ประการ คือ¹⁹

1. ความถูกต้อง (Accuracy)
2. การวิพากษ์วิจารณ์อย่างสัตย์ซื่อ (Honest Criticism)

หลักปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงอุดมการณ์ดังกล่าวมี 4 ประการ ดังนี้

1. ความจริงที่แท้จริง (Objectivity)
 - ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality)
 - ปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือทางความสนใจ (Absence of Conflict of Interest)
 - โอกาสของการปฏิบัติ (Opportunity of Cronyism)
 - ละเว้นเสียจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism)
 - ละเว้นเสียจากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance)

¹⁹ สุภา ศิริमानนท์, **จริยธรรมของหนังสือพิมพ์**, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนสุภา ศิริमानนท์, 2530), หน้า 56.

2. ความสัตย์จริง (Honest)

- เสนอรายงานข่าวที่เป็นจริงมิใช่เสนอโนบาย
- รักษาവാจที่ได้ให้คำมั่นหรือตักปากรับคำกับใครไว้

3. ความบังควรและไม่บังควรที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์ (Decency)

- ความลำเอียงต่อคนต่างเชื้อชาติ หรือต่างภาษา
- ความลำเอียงต่อคนต่างศาสนา
- ความน่าชิงชังน่ารังเกียจ (Obscenity)

4. การลอกเรื่องของคนอื่นแล้วที่กักเอาเป็นของตัวเอง (Plagiarism)

อาจารย์เสฐียร พันธงชัย²⁰ ได้เขียนไว้ในเรื่องจริยธรรม- หนังสือพิมพ์ ตีพิมพ์ในวารสารศาสตร์ของคณะวารสารศาสตร์ ครอบคลุม 15 ปี ได้อธิบายคุณลักษณะที่ดีของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า

1. มีความเป็นมหาวิทยาลัยที่ดี คือ เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ความคิดโดยถูกต้อง และที่สำคัญต้องเป็นผู้นำทางความคิดให้แก่สังคม มีข้อน่าคิดว่าที่ผ่านมาก่อนที่ประเทศไทยจะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในช่วง 2-3 ปี สังคมได้รับสัญญาณเตือนภัยจากหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนน้อยมาก หากมีสัญญาณเตือนก็จะเป็นสัญญาณที่แผ่วเบาเหลือเกิน

2. มีความเป็นโรงงานที่ดี คือ เป็นแหล่งให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้ที่มีทุกข์ทั้งปวง หนังสือพิมพ์จะอยู่ในฐานะเป็นผู้ให้เช่น

- ให้ความรู้ ให้ข่าวสาร ความบันเทิง ให้น้ำใจไม่ตรี ให้การยกย่องสรรเสริญ
- ให้ความสำคัญแก่ เด็ก สตรี และ คนด้อยโอกาส
- ให้สติแก่สังคม

²⁰ พิเศษฐ์ ชวลาธวัช, **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ , 2545), หน้า 310.

- ให้ความดับทุกข์

มีข้อนำสังเกตบางประการเกี่ยวกับการกระทำของสื่อมวลชน ดังนี้

- การเสนอภาพข่าว อาชญากรรมอย่างละเอียดถึงขั้นตอนการลงมือฆาตกรรม หรือลงภาพข่าวคนนอนตายจมกองเลือดในหน้าหนังสือพิมพ์
- การเสนอข่าว ภาพหญิงเปลือย ยกย่องของเครื่องตีประเภทมีนเมา
- การเสนอข่าว ภาพบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา
- พาดหัวข่าว ในลักษณะที่รุนแรงเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนโดยไม่คำนึงของบุคคลที่อาจได้รับความเสียหายจากการกระทำ

จะเห็นได้ว่าการนำเสนอข้างต้นขัดต่อจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ที่ได้บัญญัติไว้ในข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ของคณะกรรมการสภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติที่ร่างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 โดยในการเสนอภาพข่าวใดๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว ไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจารหรือน่าหวาดเสียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ้อยถวน หรือการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ทุกฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ กรณีผู้ต้องหาที่ถูกเจ้าพนักงานจับได้ ในขณะที่ยังปฏิเสธข้อกล่าวหาอยู่ เมื่อสื่อมวลชนนำเสนอข่าวออกไปย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องหาและครอบครัวรวมถึงคนรอบข้างหรือแม้แต่กระทั่งอาจกระทบถึงการใช้อดุลพินิจลงโทษหรือกำหนดโทษของศาล การนำภาพหญิงใส่ชุดว่ายน้ำมาขึ้นหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ยังขัดกับจริยธรรมในข้อที่ว่า ต้องใช้ความระมัดระวังให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์จะต้องระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน เมื่อเร็วๆ นี้ได้มีการประกาศโฆษณาของหญิงสาวเพื่อขายพรหมจรรย์เมื่อสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์นำมาลงข่าวทำให้เป็นการช่วยโฆษณาทางอ้อมก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เข้าถึงคนทุกชนชั้นได้อย่างง่ายและเผยแพร่ไปได้อย่างรวดเร็วเพราะมีการเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรต่างจากรายการโทรทัศน์หรือวิทยุซึ่งเป็นการส่งสัญญาณยังผู้รับโดยการแปลงสัญญาณคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ดังนั้นหากไม่ได้มีการบันทึกเทปไว้การส่งต่อข้อมูลที่ได้รับมาเป็นเพียงการเล่าต่อกันฟังเท่านั้น หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทต่อสังคมในเชิงรุกมากกว่าสื่อประเภทอื่น

จริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิทยุและโทรทัศน์

สมาคมวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ได้ตราประมวลจรรยาบรรณวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2538 มีเนื้อหาดังนี้

- (1) ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งรู้อยู่แก่ใจว่าเป็นเท็จ ไม่ว่าจะลักษณะใด ๆ
- (2) ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งทำให้ประชาชนเสียขวัญ เกิดการแตกแยกกระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างประเทศ
- (3) ไม่เสนอข่าวและภาพลามกอนาจาร ซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (4) ไม่เสนอข่าวลือและภาพไร้สาระ ชวนให้หลงเชื่อมมาย
- (5) ไม่เสนอข่าวลือและภาพไร้สาระ
- (6) ไม่สอดแทรกความเห็นใดๆของตนลงไปในช่วง
- (7) ในกรณีคัดลอกข้อความจากหนังสือพิมพ์ หรือหนังสืออื่น ต้องแจ้งให้ทราบถึงแหล่งที่มาของข้อความนั้น
- (8) ภาษาที่ใช้ในการเสนอข่าว และการบรรยายภาพต้องสุภาพ ปราศจากความหมายในเชิงเหยียดหยาม กระแทกกระเทียบ เปรียบเปรย เสียดสี
- (9) ไม่ใช้การเสนอข่าวและภาพเป็นไปในทางโฆษณาตนเอง
- (10) ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งขัดกับสาธารณประโยชน์ของประชาชนและสังคมประเทศชาติ
- (11) ไม่เสนอข่าวและภาพซ้ำเติม ระบายสี บุคคล องค์กร สถาบัน ซึ่งตกเป็นข่าว
- (12) ไม่เสนอข่าวและภาพ ในเชิงดูหมิ่นเหยียดหยามลัทธิความเชื่อศาสนาใดๆ

- (13) พึ่งให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคล องค์กร และสถาบันอื่นตามกฎหมาย
- (14) พึ่งรับผิดชอบและแก้ไขโดยเปิดเผยและไม่ชักช้าถ้าเกิดความเสียหายแก่บุคคล องค์กร หรือสถาบัน ในการเสนอข่าวผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง
- (15) พึ่งละเว้นจากการรับอามิสสินจ้างใดๆ ให้ทำหรือละเว้นการกระทำเกี่ยวกับการเสนอข่าวตรงไปตรงมา

หลักจริยธรรมหรือจรรยาบรรณขององค์กรสื่อที่ยกมาข้างต้นนั้น ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อ แต่ต้องเป็นไปโดยเคารพกฎระเบียบและจะไม่ละเมิดผู้อื่น ทั้งยังกำหนดให้สื่อยึดถือประโยชน์แห่งสาธารณะเป็นหลัก มีความซื่อตรงต่อผู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ให้เกียรติแก่ผู้อื่น เช่นเดียวกัน เมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึง ความไม่เหมาะสมในการกระทำของสื่อ เนื่องจากการละเมิด จรรยาบรรณดังกล่าว ข้ออ้างที่สื่อหยิบยกขึ้นมาโต้แย้งก็คือเรื่องเสรีภาพในการเผยแพร่ข่าวสาร ในมุมมองของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของสื่อ อาจมองได้ว่าถูกสื่อคุกคามสิทธิและเสรีภาพ

2.3 สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ได้รับการคุ้มครอง

สื่อมวลชนมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความคิดในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพมาอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยและการเติบโตของสื่อมวลชนในแต่ละประเทศ ระบบสื่อมวลชนในสังคมเสรีประชาธิปไตยจึงมีบทบัญญัติพื้นฐานในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ ของสื่อมวลชนไว้โดยมีการจำกัดขอบเขตของสิทธิเสรีภาพในบางประการ

2.3.1 ความหมายของสิทธิ และเสรีภาพ

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายว่าความหมายของคำว่า “สิทธิ” มีอยู่ 2 ความเห็นคือ²¹ ความเห็นประเภทที่ 1 เห็นว่า สิทธิหมายถึงอำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง (willensmacht) เช่น ในการที่ บุคคลใดมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สิน บุคคลนั้นย่อมมีอำนาจที่จะมีเจตจำนงที่จะครอบครอง ใช้สอยหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น โดยเขาจะใช้อำนาจนั้นหรือไม่ก็ได้ หรือจะใช้อำนาจดังกล่าวแต่เพียงบางประการก็ได้แล้วแต่เจตจำนงของเขา ผู้มีความเห็นประการแรกนี้ได้เห็นว่า ความสำคัญอยู่ที่ “อำนาจ” (Macht) ที่กฎหมายให้แก่บุคคล ความเห็นนี้ วินไฮด์ (Windscheid) นักกฎหมายเยอรมันเป็นผู้คิดขึ้น

ความเห็นประเภทที่ 2 เห็นว่า สิทธิคือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้ ความเห็นนี้ เยียริง (Jhering) นักกฎหมายเยอรมันเป็นผู้คิดขึ้น ผู้มีความเห็นประเภทที่ 2 นี้เน้นหนักไปที่ “จุดประสงค์” (Zweck) ของสิทธิ กล่าวคือ การที่กฎหมายให้อำนาจแก่บุคคลที่จะมีเจตจำนง (willensmacht) ก็เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลมุ่งประสงค์

ความเห็นทั้งสองประเภทนี้ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้วิจารณ์ว่า ไม่อาจถือเอาความเห็นอันใดอันหนึ่งเป็นความเห็นที่ถูกต้องได้ เพราะมองกันไปคนละแง่ กล่าวคือ ความเห็นที่ 1 เป็นการมองไปในแง่ “เนื้อหา” (Inhalt) ของสิทธิ ส่วนความเห็นที่ 2 เป็นการมองไปในแง่ “จุดประสงค์” ของสิทธิ ในปัจจุบันได้ถือกันว่า “สิทธิ” เป็นทั้ง “อำนาจ” และ “ประโยชน์” และควรยึดถือความหมายของสิทธิว่า หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

ดังนั้น สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ซึ่งความหมายว่าเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “รับรอง” ว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “คุ้มครอง” คือ คุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย เช่น สิทธิในครอบครัว สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเลือกอาชีพ ถิ่นที่อยู่ การเดินทาง สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น

คำว่า สิทธิ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2542 อธิบายว่า หมายถึงอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

²¹ หยุด แสงอุทัย, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 192.

ในปัจจุบันคำว่า “สิทธิ” (right) หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หรือบุคคลอื่น”²²

สิทธิและหน้าที่จะเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอจึงมีการให้คำนิยามคำว่า **สิทธิ** คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย²³ เช่น นายกรัฐมนตรีหรือดาราภาพยนตร์มีสิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ด้วยการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายไม่ว่าด้วยข้อความหรือภาพหรือวิธีใดไปยังสาธารณชนหาได้ไม่ เว้นแต่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนเท่านั้น

ส่วนคำว่า **เสรีภาพ** นั้น คล้ายคลึงกับสิทธิ ซึ่งตามตำราธรรมศาสตร์ของอังกฤษได้แยก “เสรีภาพ” ออกจาก “สิทธิ” แต่ตามกฎหมายภาคพื้นยุโรปไม่ได้แยกเสรีภาพออกไปต่างหาก หากแต่จัดเข้าอยู่ในจำพวกสิทธิตาม กฎหมายมหาชน ดังนั้น ตามกฎหมายอังกฤษเสรีภาพอาจเป็นเรื่องกฎหมายเอกชนก็ได้²⁴

เสรีภาพในมุมมองของนักปรัชญา (Existentialism) นั้น **ซีออล ปอล ซาร์ตร์** (Jean Paul Sarte) ได้กล่าวว่า เสรีภาพเป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์และต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อโลกเสมอ แต่หากมองเสรีภาพทางปรัชญาการเมืองและกฎหมายแล้ว **ทฤษฎีอิสรภาพนิยม** (Libertarian Theory) เชื่อว่ามนุษย์ในสังคมหรือปัจเจกชนย่อมมีเหตุผลที่จะแสดงความคิดเห็นด้วยความรับผิดชอบ

²² อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 125.

²³ บรรเจิด สิงคะเนติ, **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 56.

²⁴ หยุต แสงอุทัย, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2548), หน้า 198.

มองเตสกีเยอ (Montesquieu) เห็นว่า **เสรีภาพ** คือ การสามารถทำในสิ่งที่ตนประสงค์ และไม่ต้องถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ที่กฎหมายไม่ห้าม และถ้าพลเมืองทำในสิ่งที่กฎหมายห้ามได้ก็จะมีเสรีภาพ เพราะทุกคนต่างสามารถทำสิ่งนั้นได้เหมือนกัน

จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) กล่าวว่า **เสรีภาพ** คือ สิทธิของปัจเจกชนที่โตแล้วจะพึงคิดหรือกระทำตามความพอใจตราบเท่าที่ยังไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการกระทำนั้น

ศาสตราจารย์วิชญ์ เครื่องาม ได้ให้ความหมายของสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า

สิทธิ (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

ตามความหมายของสิทธิเสรีภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการอธิบายให้ความหมายที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สิทธิ หมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ เสรีภาพ หมายถึงความอิสระที่บุคคลสามารถกระทำการใดๆ โดยอยู่ภายใต้กรอบขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ เสรีภาพไม่ถือว่าเป็นสิทธิ แต่หากว่าเสรีภาพนั้นมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย

สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญที่สุดในสังคม นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหนังสือพิมพ์ควรมีเสรีภาพ 4 ประการ กล่าวคือ²⁵

1. เสรีภาพในข่าวสาร (Freedom of Information) หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและนำเสนอสู่ประชาชนเพื่อตอบสนองสิทธิในการรับรู้ (right to know) ประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในข่าวสารนี้ไว้อย่างชัดเจนใน (Freedom of

²⁵ James Russel wiggins, *Freedom or secrecy*, (New York: Oxford University Press, 1956, p.3-4; A declaration of principles by the American society of newspaper Editors อ้างถึงใน David M.O' Brien, *The Public's Right to know: The Supreme Court and The First Amendment*, (New York, 1982), p.4. และ Frank Thayer, *Legal Control of the press*, forth edition(The Foundation Press, 1962), p.88-89. อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ, *สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 21.

Information Act,FOIA) โดยถือว่าการจำกัดเสรีภาพในข่าวสารหรือการปฏิเสธสิทธิในการแสวงหาข่าวสารคือการปฏิเสธสิทธิในการรับรู้ของประชาชน²⁶

2. เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing) เสรีภาพในการพิมพ์ต้องปราศจากการจำกัดก่อน (prior restraint) หรือการเซ็นเซอร์ (censorship) เว้นแต่ภายใต้พฤติการณ์พิเศษบางประการ เช่น ในระหว่างสงคราม รัฐบาลมีอำนาจกระทำการเพื่อรักษาความลับของทางราชการทหารโดยการตรวจข่าวได้ เป็นต้น

3. เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of criticize)

4. เสรีภาพในการจำหน่ายแจก (Freedom of dissemination)

2.3.2 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน หมายถึง สิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนในวงกว้าง โดยมุ่งถึงประโยชน์แห่งการได้รับการรับรองและคุ้มครองจากตัวบทกฎหมาย และสามารถกระทำกรณันั้นได้โดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของรัฐ แต่การสนองตอบสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนนี้ บางครั้งก็นำไปสู่ความขัดแย้งต่อสิทธิเสรีภาพส่วนอื่นๆโดยอาจมีการ นำเสนอหรือแสวงหาข่าวที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลอื่น แม้ว่าสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิของประชาชนในการเสนอและรับรู้ข่าวสาร จะเป็น สิทธิเสรีภาพที่จำเป็นและสำคัญยิ่งในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่สิทธิเสรีภาพนี้ก็ไม่ใช่อิทธิเสรีภาพที่มีอยู่โดยเด็ดขาด ปราศจากข้อจำกัดแต่อย่างใด²⁷ สิทธิเสรีภาพนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่ ซึ่งข้อจำกัดนี้เป็นไปในลักษณะของการจำกัดขอบเขตสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารมานำเสนอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาสิทธิหรือประโยชน์ที่ขัดแย้งกันให้อยู่ในลักษณะของ

²⁶ Edwin , Emery , Phillip M. Hult , and Warren L. Agee, **Theories and Realites of Press Freedom Introduction to Mass Communication**,(New York: Dodd Mead & Company, 1974), p.42.

²⁷ American Jurisprudence (Vol.16A), p.341.

ความพอดี²⁸ หรืออาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในลักษณะเป็นข้อยกเว้น โดยห้ามมิให้มีการใช้วิธีแสวงหาข่าวหรือเผยแพร่ข่าวสารในกรณีที่มีการชั่งน้ำหนักระหว่าง สิทธิหรือประโยชน์ที่ขัดแย้งกันและสิทธิหรือประโยชน์ส่วนบุคคลมีน้ำหนักมากกว่าสิทธิการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยเสรีภาพของสื่อมวลชนในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องรับรองและคุ้มครองให้มี เป็นการให้หลักประกันอันสำคัญในฐานะเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถือว่าสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐต่างๆ ควรให้ความคุ้มครอง

(ก) **หลักประกันสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในฐานะเป็นหลัก สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ**

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1984) ข้อ 19 ได้บัญญัติรับรอง เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณาไว้ว่า

ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการที่จะถือเอาความคิดเห็นโดยปราศจากการสอดแทรกและที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่าย ข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆและโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน²⁹

เนื่องจากสิทธิเสรีภาพที่ระบุไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 19 ยังไม่ชัดเจนและไม่มีข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ โดยตรง ดังนั้น ที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติจึงจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Right Commission) เพื่อยกร่างกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและมาตรการเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธินั้นๆ ในปี ค.ศ. 1966 คณะกรรมการได้ร่างกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนออกเป็น 3 ฉบับ ฉบับที่จะกล่าวถึงคือ **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง (INTERNATIONAL COVENANT ON CIVIL AND**

²⁸ American Jurisprudence (Vol.16A) , p.344.

²⁹ Article 19 Everyone has the right to freedom of opinion and expression ; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.

POLITICAL RIGHTS) ซึ่งได้ระบุเพิ่มเติมข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพ แห่งความเห็นและการแสดงออก เพิ่มเติมไว้ในข้อ 19 ในความดังนี้³⁰

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะถือเอาความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
2. ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิด โดยไม่คำนึงถึงเขตแดน ไม่ว่าจะเป็นในรูปการพูด การเขียน หรือการพิมพ์ ศิลปะ หรือการสื่อสารอย่างอื่นก็ตาม แต่จะเลือกใช้
3. การใช้สิทธิเสรีภาพดังที่บัญญัติไว้ในข้อ 2 ของมาตรานี้ จะต้องกระทำด้วยหน้าที่ และความรับผิดชอบพิเศษ การจำกัดเสรีภาพนี้ จะกระทำได้ก็แต่เฉพาะอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อความจำเป็นต่อ
 - a) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น
 - b) เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือ สุขภาพของประชาชน หรือศีลธรรมอันดี

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

³⁰ 1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

- (a) For respect of the rights or reputations of others;
- (b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

ข้อ 13³¹ 1. เด็กจะมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับ หรือถ่ายทอด

ข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะ โดยไม่ถูกจำกัดโดยเขตแดน ไม่ว่าจะโดยวาจา ดาษลักษณะอักษร หรือการตีพิมพ์ในรูปแบบของศิลปะ หรือผ่านสื่อใดก็ตามที่เด็กเลือก

2. การใช้สิทธิดังกล่าวนี้อาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการ แต่ข้อจำกัดเหล่านี้ต้องเป็นข้อจำกัดเช่นที่บัญญัติตามกฎหมาย และเช่นที่จำเป็นเท่านั้น

ก) เพื่อการเคารพต่อสิทธิ และชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือ

ข) เพื่อการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

(ข) หลักประกันสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ³²

รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนอันถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณาซึ่งประชาชนจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามการปก ครองระบอบประชาธิปไตย อาทิเช่น

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 (First Amendment)

³¹ Article 13

1. The child shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of the child's choice.

2. The exercise of this right may be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others; or

(b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

³² วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 30-37.

ห้ามรัฐสภามีให้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการสถาปนาศาสนา หรือห้ามการปฏิบัติตาม พิธีกรรมศาสนาโดยเสรี หรือที่เป็นการจำกัดตัดทอนเสรีภาพในการพูด หรือการพิมพ์โฆษณา หรือสิทธิของประชาชนที่จะร่วมชุมนุมกันโดยสงบ และที่จะยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อรัฐบาล

รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 5

- 1) บุคคลมีสิทธิที่จะแสดงออกและโฆษณาโดยเสรี ซึ่งความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ และมีสิทธิโดยเสรีที่จะแสวงหาข่าวสารให้แก่ตนเองจากแหล่งข่าวสาธารณะ เสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการรายงานข่าวโดยวิทุยกระจายเสียงและโดยภาพยนตร์ย่อมได้รับความคุ้มครองจะมีการตรวจข่าวไม่ได้
- 2) สิทธิดังกล่าวย่อมถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั่วไป โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อคุ้มครองเยาวชน และโดยสิทธิในเกียรติยศส่วนตัวจะละเมิดมิได้
- 3) ศิลปะและวิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสอนมีความเป็นอิสระ เสรีภาพในการสอนไม่ทำให้บุคคลพ้นจากการเคารพรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐไลบีเลีย มาตรา 15 บัญญัติว่า

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งจำเป็น ยิ่งต่อความมั่นคงของเสรีภาพของรัฐ การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในสาธารณรัฐจะกระทำมิได้ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพที่จะเข้าฟังการพิจารณาของสภาหรือการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐ และจะจำกัดสิทธิดังกล่าวนี้ไม่ได้ การเผยแพร่และแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิที่มีค่าอย่างยิ่งของมนุษย์ และประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะพูดได้โดยเสรีที่จะเขียนและพิมพ์เรื่องราวใดก็ได้ ซึ่งจะรับผิดชอบก็แต่ในกรณีที่มีการใช้สิทธิดังกล่าวเกินขอบเขตเท่านั้น ในการฟ้องคดีการพิมพ์เอกสารหรือสิ่งพิมพ์นั้นรายงานการสอบสวนข้าราชการหรือผู้มีหน้าที่ในราชการหรือเรื่องที่พิมพ์นั้นเหมาะสมแก่การให้ข่าวสารแก่ประชาชน อาจจะใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ และในการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทคณะลูกขุนมีสิทธิชี้ขาดทั้งในข้อเท็จจริงและในข้อกฎหมายตามที่ศาลเดียวกันสั่งในคดีอื่น

ปัญหาประการต่อมา สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวใดๆ จะมีอยู่อย่างเด็ดขาดเสมอไปหรือไม่ ในปัญหานี้ แบล็กสโตน <Blackstone>³³

³³ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 1

นักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นไว้เมื่อศตวรรษที่ 18 ว่า จริงอยู่ถึงแม้เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นลักษณะสำคัญของรัฐที่เสรีก็ตาม แต่หลักการดังกล่าวเพียงกำหนดมิให้มีการหวงห้ามก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ แต่มิได้กำหนดว่าจะพ้นจากความรับผิดชอบทางอาญาในเมื่อได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว เสรีชนทุกคนย่อมมีสิทธิอย่างแน่นอน ที่จะแสดงความรู้สึกของตนให้ปรากฏแก่สาธารณชน การกีดกันสิทธิดังกล่าวย่อมเป็นการทำลายเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่ถ้าเขาตีพิมพ์เผยแพร่ในสิ่งที่ไม่บังควร มีเจตนาร้าย หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบในผลต่างๆของความบาปของตน ..ฉะนั้น เจตนารมณ์ของบุคคลยังเป็นเสรี แต่การใช้เจตนารมณ์อันเป็นเสรีไปในทางที่ผิดเท่านั้น ที่จะต้องรับโทษตามกฎหมาย ไม่มีข้อกำหนดหวงห้ามเสรีภาพในทางความคิด และการไม่รู้ เสรีภาพของความรู้สึกส่วนตัวยังคงดำรงอยู่ แต่การนำความคิดเห็นที่ชั่วร้ายเป็นภัยต่อจุดหมายต่างๆของสังคมออกเผยแพร่ หรือทำให้ประจักษ์แก่สาธารณชน เป็นอาชญากรรมซึ่งสังคมย่อมต้องขจัดปิดเป่า³⁴

เมื่อพิจารณาข้อความใน First Amendment และ Fourteenth Amendment อาจตีความว่า เสรีภาพในการแสดงออกโดยเสรีเป็นสิทธิเด็ดขาดไม่มีอะไรมาจำกัด แต่ความจริงการแสดงออกโดยเสรีไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดเต็มที่ปราศจากการควบคุมทางหนึ่งทางใด³⁵ ตัวอย่างในคดี Gompers V. Bucks Stove Range Co. ศาลได้กล่าวว่า ถึงแม้จะมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการพูดอย่างมากที่สุดแล้ว ก็ไม่อาจคุ้มครองผู้ใดในการเกลี้ยตะโกนอันอาจก่อให้เกิดความแตกตื่นได้ ฉะนั้น แม้สื่อมวลชนจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการเสนอข่าว วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ตามที่ตนเห็นควรก็ตาม แต่การใช้สิทธิดังกล่าวบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลร้าย ดังนั้น ในกรณีที่มีเหตุผลอันสมควร จึงถือเป็นข้อยกเว้นให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวได้ เช่น การเสนอข่าวแสดงสิ่งลามกอนาจาร³⁶ (obscenit)

³⁴ เฟรด เฮส ซีเบอร์ท์, เออเดอร์ พีเตอส์สัน, และวิลเบอร์ แชรรม, **ทฤษฎีสื่อสารมวลชน**, แปลโดย เกษม ศิริสัมพันธ์ (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมนักสื่อสารศาสตร์, 2513), หน้า 75.

³⁵ **เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปกครองและรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา**, แปลโดย กมล ทองธรรมชาติ และสมบุญ สุกสำราญ (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมนักสื่อสารศาสตร์, 2513), หน้า 75.

³⁶ Chaplinsky V. New Hampshire, 315 U.S.565<1942>, Donald M. Gillnor&Jerome A. Barron,Mass Communication Law,p.33,201

, การพุดคุยงให้มมีการต่อสู้กัน³⁷ (Fighting words), การกล่าววถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือหมิ่นประมาท
ไม่ได้รับความคุ้มครองจากบทรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (First Amendment)

2.3.3 สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตาม กฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้มีการรับรองการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและมีการ
คุ้มครองอย่างครอบคลุมเนื้อหาของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างมากโดยบัญญัติห้ามการ
แทรกแซงในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงการห้ามปิด
กิจการอันเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนโดย มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การ
พิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ
ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของ
ประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา⁴⁵ นี้ จะ
กระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมด
หรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา⁴⁵ นี้ จะกระทำมิได้
เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์
หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม
แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

³⁷ Roth V. United States, 354 U.S. 476 (1957), Ibid., p. 337, 342.

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของ เอกชนรัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองของ องค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงาน หรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดง ความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือ จริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 47 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ โทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ สื่อมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการ ครอบงำการครองสิทธิ ข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ หลาก หลายของประชาชน

อนึ่ง การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมี 3 ลักษณะ คือ³⁸

1. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้เด็ดขาด คือไม่ยอมให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เลยเช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นเสรีภาพประเภทเดียวที่ สมบูรณ์เด็ดขาดรัฐจะจำกัดไม่ได้³⁹
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้อย่างกลาง คือ ยอมให้ตัดสิทธิเสรีภาพโดยการออกกฎหมายเฉพาะบางประเภทหรือเฉพาะบางกรณี
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย คือ ยอมให้อำนาจอภินิหารบัญญัติออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เสมอ

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ไม่ได้รับรองไว้เด็ดขาด รัฐอาจตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเช่นว่านั้นได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 29 วรรคหนึ่งได้วางเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพว่าต้องเป็นไป ตามกฎหมาย เท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และมาตรา 28 วรรคหนึ่งบัญญัติว่าบุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ฉะนั้น การใช้สิทธิและเสรีภาพของตนต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วย

2.4 ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

³⁸ หยุด แสงอุทัย, **หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป คำบรรยายชั้นปริญญาโทคณะรัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509), หน้า 123-124.

³⁹ ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ข้อสังเกตเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมและการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ, **มติชน** ปีที่ 31 (5 มิถุนายน 2551): 7.

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่พึงคุ้มครอง 2 ประการ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน สื่อมวลชนได้มีการเรียกร้องในเรื่องสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมากขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต ในขณะที่ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณกลับไม่เพิ่มขึ้นหรือรักษาให้อยู่ในระดับเดียวกันกับสิทธิเสรีภาพที่เพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจะขยายขอบเขตมากขึ้นเท่าไรก็ ไม่อาจกล่าวได้ว่าประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวและประโยชน์สาธารณะจะได้รับการคุ้มครองไปพร้อมๆกัน เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันในวงวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างสูง กฎหมายที่ออกมาควบคุมหรือปิดกั้นสิทธิเสรีภาพสื่อถูกโจมตีว่าปิดกั้นสิทธิในการรับรู้ของประชาชน ดังนั้นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยชอบธรรมจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน และสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์สาธารณะที่ต้องคุ้มครอง

2.4.1 วิวัฒนาการและแนวโน้มในอนาคตของการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมาจากแนวความคิดสื่อมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) ในศตวรรษที่ 20 โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อคณะกรรมการฮัทชินส์ (Hutchins Commission) คือคณะกรรมการสิทธิภาพหนังสือพิมพ์ (The Commission on Free of Press) ซึ่งเป็นคณะกรรมการเอกชนในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความเห็นว่า สื่อมวลชนที่เสรียอมเป็นเสรีจากการบีบบังคับ (compulsion) ทั้งปวง ถึงแม้จะไม่พ้นจากความกดดัน (pressure) ต่างๆก็ตาม และเป็นเสรีเพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆ ซึ่งกำหนดขึ้นด้วยความสำนึกในจริยธรรมของวงการสื่อสารมวลชนและความต้องการต่างๆของสังคม สื่อมวลชนจึงมีพันธะความรับผิดชอบต่อสังคมและจะต้องนำความรับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นรากฐานนโยบายในการดำเนินงาน ถ้าสื่อมวลชนไม่ยอมรับความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ก็จะต้องมีองค์กรอื่นมาดูแลให้หน้าที่สำคัญต่างๆของสื่อมวลชนดำเนินไปด้วยดี เช่น ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องหมิ่นประมาท , อนาคต , การยุยงให้เกิดการจลาจลและกระด้างกระเดื่องในบ้านเมือง หรือการเผยแพร่เรื่องที่โน้มเอียงในทางหยาบคายต่ำช้าโดยจงใจ สม่่าเสมอ ก็อาจถือได้ว่าเป็นการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อผล ประโยชน์ของสังคมการละเมิดอย่าง

ร้ายแรงต่อสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยทั่วไป สังคมชอบที่จะตั้งคุ้มครองตนเองให้พ้นจากการก้าวล่วงทำลายเช่นนี้ได้⁴⁰

แนวคิดนี้มีจุดกำเนิดมาจากการมีเสรีของสื่อมวลชนเริ่มก่อให้เกิดอันตรายขึ้นแก่สังคมโดยเฉพาะในความเป็นเจ้าของสื่อถูกจำกัดไว้เพียงไม่กี่คน ทำให้เกิดการกระจุกตัวของสื่อมวลชน ผลที่ตามมาคือ ประชาชนขาดทางเลือกในการบริโภคข่าวสาร ขณะที่เจ้าของสื่ออาจไม่ใส่ใจกับการนำเสนอข่าวของสื่อที่อาจไปกระทบต่อความสงบสุขของสังคม เช่น การนำเสนอภาพข่าวความรุนแรงของอาชญากรรมจนเกิดการเอาอ ย่างหรือเลียนแบบจากอาชญากร หรือแต่เดิมบุคคลที่ไม่เคยคิดที่จะเป็นอาชญากร แต่เมื่อเห็นตัวอย่างของการก่ออาชญากรรมจากหน้าหนังสือพิมพ์ จึงตัดสินใจที่จะนำวิธีการก่ออาชญากรรมที่มองว่าทำได้ง่ายและไม่ส่งผลร้ายต่อตัวเองไปทดลองทำบ้าง นอกจากนี้ยังมีกรณีการนำเสนอภาพข่าว ที่ขัดต่อศีลธรรม การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลนำภาพของผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้มีคำพิพากษาของศาลมาเผยแพร่ทำให้ผู้ต้องหาต้องตกเป็นจำเลยของสังคม กระทั่งต่อสิทธิส่วนบุคคลและบุคคลรอบข้างในสังคมของผู้ต้องหา ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แล้วจะเห็นได้ว่ามีการรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจนและเป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้สื่อมวลชนสามารถประกอบวิชาชีพได้ค่อนข้างเสรี แต่รัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดข้อยกเว้นในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ การโฆษณาไว้เฉพาะบางกรณี

2.4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

(1) สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล

การจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยสิทธิส่วนบุคคลเป็นข้อจำกัดที่วิวัฒนาการมานับศตวรรษ ดังสุภาษิตกฎหมายโรมันที่ว่า “Neminem Laedere” ไม่พึงกระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ดังนั้นการที่ใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องไม่เป็นอันตรายหรือเป็นการทำลายล้างหรือขัดขวางการใช้

⁴⁰ เฟรด เอส ซีเบอร์ท์ , เรออดเดอร์ พีเตอร์สัน และวิลเบอร์ แชรรม , ทฤษฎี

สื่อสารมวลชน , แปลโดยเกษม ศิริสัมพันธ์ (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2513), หน้า 75.

สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น⁴¹ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาเคยอธิบายไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะพิมพ์เผยแพร่สิ่งใดที่ตนเห็นว่าสมควร เว้นแต่การกระทำดังกล่าวจะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ความเสียหายใดๆที่บุคคลทำขึ้นแก่สาธารณะหรือบุคคลอื่นย่อมต้องได้รับโทษทัณฑ์ เสรีภาพในการพูดและการพิมพ์ การโฆษณา มิได้อนุญาตให้พิมพ์ข้อความหมิ่นประมาท อับมงคลหรือหยาบคาย หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศีลธรรมอันดีหรือต่อชื่อเสียงส่วนบุคคล”⁴²

ปัจจุบันมีการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนมากขึ้น เมื่อมีการกระทำให้เกิดความเสียหายหรือเกิดการละเมิดผู้ตกเป็นข่าว สื่อมวลชนมักยกสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (The right and freedom of expression) ขึ้นต่อสู้ ในขณะที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการแสวงหาข่าวหรือนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมักจะอ้างสิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy) เป็นข้อต่อสู้

สิทธิส่วนบุคคล หมายถึง สิทธิส่วนบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก ทั้งนี้เพราะการที่บุคคลภายนอกเข้ามาสอดแทรกหรือเกี่ยวข้องโดยขัดกับความต้องการของผู้ที่ถูกรบกวน บุคคลนั้นย่อมเสียอิสระความเป็นส่วนตัว สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิตามกฎหมายธรรมชาติซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษยชาติ หรือที่เรียกว่าสิทธิมนุษยชน⁴³

ต่างประเทศนั้นได้มีแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมาเป็นเวลานาน ปริญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของสหประชาชาติกำหนดว่า “บุคคลจะถูกสอดแทรกในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน การสื่อสาร และจะถูกหลบหลู่ในเกียรติยศชื่อเสียงโดยพลการไม่ได้ คนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการสอดแทรกหรือลบลู่ นั้น” เมื่อพิจารณาจากขอบเขตของสิทธิดังกล่าว พบว่าขอบเขตกว้างขวาง การใช้สิทธิของสื่อมวลชนในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อนำเสนอเข้าสู่ความรู้ของประชาชนในบางกรณีจึงอาจกระทบกับสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นและก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิได้ ตัวอย่างเช่น การนำภาพ หรือชีวิตส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเผยแพร่ การสะกดรอยเพื่อเก็บข้อมูลหรือเพื่อแสวงหาข่าว การ

⁴¹ พันธ ทัศนียานนท์, “สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย,” **วารสารนิติศาสตร์** เล่มที่ 3 (2523): 435.

⁴² วรวิทย์ ฤทธิพิศ, **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบตามกฎหมาย**, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 66-67.

⁴³ พีรพันธุ์ พาลุสุข, **รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและบทความเกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545), หน้า 288.

เปิดเผยข้อความหรือจดหมายหรือเอกสารใดๆ อันเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น การใช้กล้องที่มีเลนส์ซูมภาพให้เห็นในระยะใกล้ชิดและแอบถ่ายภาพของบุคคลอื่นไว้ หรือคอย ติดตามถ่ายภาพของบุคคลอื่นในระยะใกล้ๆ ตลอดเวลา เป็นต้น

การใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนบางครั้งบางกรณีไม่ใช่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือทำให้บุคคลอื่น เสื่อมเสียเกียรติยศ ชื่อเสียงโดยตรง เพราะอยู่ในขั้นตอนของการแสวงหาข่าวจึงอาจมีลักษณะที่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล(the law of privacy) ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าว ไม่ใช่เป็นเพียง การกระทำละเมิดตามหลักกฎหมายแพ่ง เนื่องจากผู้กระทำทำให้ทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย เกียรติยศ ชื่อเสียง ของบุคคลนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่การกระทำดังกล่าวเป็นทำให้บุคคลนั้นต้องเสียความเป็นอิสระส่วนตัวไป เพราะบางครั้งแต่ละคนก็ต้องการที่อยู่คนเดียว และทำกิจกรรมของตนโดยอิสระชั่วขณะโดยไม่ต้องการให้ผู้อื่นเข้ามาสอดแทรกเกี่ยวข้อง การที่ผู้ใดผู้หนึ่งเข้าไปสอดแทรกย่อมขัดต่อความต้องการของเขาได้ ับความเสียหายในระดับหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาถึงกฎหมายว่าด้วยสิทธิในชีวิตส่วนตัวจึงได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ กฎหมายว่าด้วยสิทธิในชีวิตส่วนตัวนี้ไม่มีรูปแบบมาตรฐาน (uniform) เช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะอื่นๆ คำพิพากษาหรือกฎหมายที่ออกมาในรัฐหนึ่งๆ จึงอาจขัดแย้งกับอีกรัฐหนึ่ง เพราะลักษณะที่จะถือว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในชีวิตส่วนตัว มีความเห็นหลากหลายแตกต่างกันออกไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละรัฐ คำพิพากษาหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในชีวิตส่วนตัวที่ออกมา จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะประสานผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์สาธารณะว่าด้วยเสรีภาพในการพิมพ์โฆษณา รับรู้ข่าวสารกับสิทธิในชีวิตส่วนตัวของแต่ละบุคคลให้อยู่ในความพอดี

Samuel D. Warren and Louis D.Brandeis นักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงโดยบทความตีพิมพ์ลงในวารสารกฎหมายของมหาวิทยาลัย ยฮาร์วาร์ด ในปี ค .ศ.1890 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกล่าวถึงสิทธิในชีวิตส่วนตัว ในต่างประเทศ Warren and Brandeis ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า สื่อมวลชนกำลังแทรกแซงเข้าไปในชีวิตส่วนตัวอย่างปราศจากขอบเขต การนิยามไม่ได้เป็นที่มาของการแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ต่อไปอีกแล้วแต่กลายมาเป็นธุรกิจการค้าที่ขายดี จนเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง คอลัมน์แต่ละคอลัมน์เต็มไปด้วยเรื่องการนินทาว่าร้าย อันจะต้องแสวงหาหนทางแก้ไขเยียวยา มิให้มีการก้าวล่วงเข้าไปในวงจรชีวิตของประชาชนอีกต่อไป

การล่วงละเมิดสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงสหรัฐอเมริกา อาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้⁴⁴

1. ใช้ชื่อหรือรูปถ่ายของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าของตน
2. ใช้ชื่อหรือรูปถ่ายของบุคคลอื่นให้ปรากฏต่อสาธารณชนในทางที่ผิด เช่น ใช้ชื่อของบุคคลหนึ่งบุคคลใดลงนามในจดหมาย หรือคำร้องทุกข์โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของชื่อนั้น
3. ล่วงละเมิดในทางร่างกายของบุคคลอื่นในการที่เขาประสงค์จะอยู่โดยลำพัง
4. ตีพิมพ์เรื่องราวส่วนตัวของบุคคลอื่นในลักษณะเกินเลยความพอดีหรือเป็นการล่วงละเมิดต่อการดำเนินชีวิตปกติของบุคคลนั้น

ลักษณะการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่าง รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาและ Distric of Columbia รวมทั้งมลรัฐอื่นๆอีก 49 มลรัฐ ส่วนใหญ่ให้การยอมรับคำพิพากษาของศาล แต่ในบางมลรัฐมีการออกกฎหมายว่าด้วยสิทธิในชีวิตส่วนตัวรับรองโดยตรง เช่น California , Nebraska , New York , Oklahoma , Utah , Virginia และ Wisconsin

ในต่างประเทศได้ให้ความคุ้มครองกับสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคล อย่างมาก ปรากฏข้อเท็จจริง ว่ามีการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ต่อศาลมากกว่าประเทศไทย สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคล โดย ได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา 35 ความว่า

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณะอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

⁴⁴ Haroldd L. Nelson & Dwight L. Teeter, p.207. อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ , สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย , พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2538), หน้า 73.

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูล ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในขณะที่กฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อในการรายงานข่าวสาร กฎหมายก็ให้ความคุ้มครองกับบุคคลที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากการรบกวนจาก บุคคลอื่น ดังนั้น ประเด็นที่ควรศึกษาคือ ความพอดีของการใช้สิทธิและหาเส้นแบ่งระหว่างสิทธิ ทั้งสองประเภท การจะพิจารณาการกระทำของสื่อมวลชนในลักษณะดังกล่าว มีหลักในการ พิจารณาหลายประการไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาในด้านจริยธรรมจรรยาบรรณ และการพิจารณา ในแง่มุมมองของกฎหมาย ซึ่งในประการหลังนั้นเมื่อพิจารณาจากเอกสารรับรองสิทธิของบุคคลแล้ว พบว่ามีเอกสารรับรองสิทธิของบุคคลในการที่จะใช้ชีวิตอยู่โดยปราศจากการรบกวนใดๆ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ค .ศ.1984 ,รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2550 หรือแม้กระทั่งกฎหมายภายในของไทยทั้งในทางแพ่งและทางอาญาซึ่ง กฎหมายเหล่านี้ล้วนให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคลทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลบางกลุ่มซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรืออยู่ในความสนใจ ของประชาชน สื่อมวลชนก็มักจะทำให้ทุกวิถีทางที่จะนำเสนอข่าวสารของบุคคลเหล่านี้เพื่อประโยชน์ ในทางการค้า โดยนอกจากสื่อมวลชนจะยกสิทธิในการรับรู้ ของประชาชนเป็นข้ออ้างในการ นำเสนอข่าวสารแล้วสื่อมวลชนมักจะกล่าวอ้างความเป็น “บุคคลสาธารณะ” หรือ “คนของ ประชาชน” เพื่อเป็นเกราะในการนำเสนออยู่เสมอ ในประเด็นนี้นอกจากจะต้องพิจารณาเรื่อง ขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy) และขอบเขตของสิทธิในการรับรู้ของประชาชน (Right to Know) แล้วยังจะต้องพิจารณาถึงลักษณะความเป็นบุคคลสาธารณะด้วยว่ามีอยู่ อย่างไร และเมื่อเป็นบุคคลสาธารณะแล้ว บุคคลนั้นๆสามารถที่จะกล่าวอ้างสิทธิส่วนบุคคลขึ้น เป็นข้อต่อสู้เพื่อป้องกันสิทธิของตนได้หรือไม่ เพียงใด

คำว่า “บุคคลสาธารณะ” หรือ “Public Figure” นั้น หมายความว่า บุคคลที่อยู่ใน ความสนใจของสาธารณชนทั่วไป ซึ่งบุคคลประเภทนี้ถือได้ว่าได้สละสิทธิที่จะดำเนินชีวิตโดย ปราศจากการสังเกตของสื่อมวลชน บุคคลสาธารณะแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ บุคคลที่สมัคร ใจที่จะอยู่ในความสนใจของประชาชน เช่น นักการเมือง นักแสดง นักร้อง นักกีฬา และบุคคลที่ กลายเป็นที่สนใจของประชาชนโดยปริยาย กล่าวคือ เป็นบุคคลธรรมดาและตกเป็นข่าวโดยไม่ได้ ตั้งใจ ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงที่คลอดบุตรฝาแฝด 9 คน หรือผู้ต้องหาในคดีฆ่าคนตาย เป็นต้น ใน กฎหมายของสหรัฐอเมริกา นั้นถือว่าบุคคลสาธารณะย่อมได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล แต่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในความเป็นส่วนตัวน้อยกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

ตัวอย่างเช่น ในคดีของนางโอนาสซิสซึ่งฟ้องร้องช่างภาพที่ติดตามถ่ายภาพของนางตลอดเวลาในข้อหาละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งศาลได้พิพากษาโดยมีคำสั่งห้ามมิให้ถ่ายภาพของนางโอนาสซิสภายในระยะห่างตามที่ศาลกำหนด แม้ในขณะที่นางโอนาสซิสปรากฏตัวต่อสาธารณชนก็ตาม (Galella v. Onassis) หรือในคดีของวิลเลียม เจ. ไซดิส ซึ่งเป็นเด็กอัจฉริยะและเรียนสำเร็จปริญญาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในขณะที่ มีอายุ 16 ปีและตกเป็นข่าวเกรียวกราวในขณะนั้น หลังจากนั้นก็ไม่มีข่าวคราวของไซดิสอีกเลย หลายปีต่อมาหนังสือพิมพ์นิวยอร์กเกอร์ได้ตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับไซดิสอีกครั้ง ไซดิสจึงฟ้องหนังสือพิมพ์ในข้อหาละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งศาลตัดสินยกฟ้องไซดิสโดยเหตุผลที่ว่าไซดิสเป็นบุคคลสาธารณะและอยู่ในความสนใจของประชาชน หนังสือพิมพ์สามารถตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเขาได้และหนังสือพิมพ์ไม่มีความผิดฐานละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแต่ประการใด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคดีทั้งสองจะพบว่า ศาลได้รับรองถึงขอบเขตความคุ้มครอง หากแต่ขอบเขตความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลดังกล่าวจะแคบกว่าบุคคลทั่วไปเนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

การพิจารณาโดยซึ่งนำหน้าระหว่างผลกระทบที่จะเกิดกับบุคคลเหล่านั้นกับประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับหากมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป เช่น การที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้รับโทษประหารชีวิตในข้อหาค้ายาเสพติด โดยในเนื้อข่าวได้ลงชื่อจริงนามสกุลจริง ที่อยู่ สถานศึกษาของผู้ต้องหา พร้อมรายละเอียดการจับกุมและวันเวลาทำการประหารชีวิต การนำเสนอข่าวเช่นนี้ เป็นการนำเสนอข่าวของบุคคลที่กลายเป็นที่สนใจของประชาชนโดยปริยายหรือบุคคลสาธารณะประเภทหนึ่งนั่นเอง หากมีการฟ้องร้องกล่าวหาสื่อมวลชนว่าไม่มีสิทธินำเสนอข่าวและการนำเสนอข่าวนั้นเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ประเด็นที่จะต้องมีการพิจารณาคือ การนำเสนอข่าวสารนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ กล่าวคือ ประชาชนได้รับประโยชน์จากการบริโภคข่าวสารนั้นหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้เห็นได้ชัดว่าประชาชนย่อมได้รับประโยชน์อย่างแน่นอน ดังนั้น การกระทำของสื่อมวลชนจึงไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

(2) สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

(1) การจำกัดเสรีภาพโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ

ความมั่นคงแห่งรัฐหมายถึง ความอ้าวมั่นคง รักษา ป้องกันชาติบ้านเมืองให้อำรงอยู่อย่างปลอดภัยมีเอกราชและอธิปไตย ปลอดภัยจากการคุกคามทั้งภายในและภายนอก ข้อมูลข่าวสาร

บางประการหรือการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่บางส่วนจะต้องปกปิดเป็นความลับเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ เช่น ข้อมูลหรือข่าวสารในคดีเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา ข้อมูลหรือข่าวสารที่เกี่ยวกับบันทึกหรือเอกสารเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนบางประเภทต้องมีการชั่งน้ำหนักความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของรัฐในด้านการรักษาความลับเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ กับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิของประชาชนในการเสนอและรับรู้ข่าวสาร

นอกจากนี้ความมั่นคงของรัฐหมายความว่ารวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหาร การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อความมั่นคงของรัฐ เป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้ เนื่องจากอำนาจอธิปไตยถูกใช้หรือแสดงออกโดยความมีอยู่ของรัฐ หากรัฐปราศจากความมั่นคงแล้วการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่างๆย่อมไม่อาจจะมีขึ้นได้ ดังนั้น จำต้องยอมให้มีการลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้รัฐดำรงอยู่ได้โดยปลอดภัยซึ่งในกฎหมายระหว่างประเทศได้มีการกำหนดกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966⁴⁵ บัญญัติให้รัฐสามารถจำกัดเสรีภาพหนังสือพิมพ์ได้เพื่อความมั่นคงของรัฐ ดังนี้

ข้อ 4 (1) ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติและได้มีการประกาศภาวะเช่นนั้นเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้ การใช้มาตรการที่เป็นการเลี้ยงพันธกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นนั้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อพันธกรณีอื่นๆของตนภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์

ข้อ 19(3) การใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้นี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อการรักษาความมั่นคงของชาติ

การยอมรับให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพการพิมพ์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐนั้น แสดงให้เห็นว่าหากรัฐปล่อยให้มีการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

⁴⁵ Louis Henkin, *The international bill of right: the covenant on civil and political rights*, (New York: Columbia University Press, 1981), p.35.

อาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายซึ่งส่งผลให้เกิดความรุนแรงหรือกระทบต่อความมั่นคงของรัฐได้ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลทางการทหาร เป็นต้น

(2) การจำกัดเสรีภาพโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

หลักการเรื่อง ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิทธิหรือประโยชน์ส่วนบุคคล เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวม ความสงบเรียบร้อย หมายถึง ผลประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติสังคมส่วน ศีลธรรมอันดี นั้นหมายถึงทัศนคติทั่วไปทางจริยธรรมของสังคม⁴⁶ แต่ผลประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติและสังคมมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ของประเทศและสังคมเป็นหลักอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ข้อมูลข่าวสารบางเรื่องบางประการ อาจส่งผลให้เป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนได้หากมีการเผยแพร่ การจำกัดสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนและสิทธิของสาธารณชนในการเสนอและรับรู้ข่าวสารในบางกรณีจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวมที่เหนือกว่า โดยหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับกันในนานาประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันใน สังคม ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะของไทยที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 85 เป็นกรณีที่มีการยุ้งให้กระทำความผิดหรือกระทำการหลอกลวงประชาชนซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

มาตรา 101 ผู้ใดแพร่หรือไขข่าวที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับอันตรายจากแหล่งกำเนิดมลพิษใดโดยมีเจตนาที่จะทำลายชื่อเสียงหรือความไว้วางใจของสาธารณชนต่อการดำเนินกิจการโดยชอบด้วยกฎหมายของแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากการแพร่หรือไขข่าวตามวรรคหนึ่งกระทำโดยการประกาศโฆษณาหรือออกข่าวทางหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอย่างอื่น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴⁶ อุกฤษ มงคลนาวิน, “ความสงบเรียบร้อยและ ศีลธรรมอันดีของประชาชน”, **บทบัญญัติ** เล่มที่ 32 (2518): 14.

2.4.3 ขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

รัฐธรรมนูญมาตรา 45 วรรคแรกบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” และวรรคสองบัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน.” กล่าวโดยย่อก็คือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมิได้เป็นเสรีภาพที่เด็ดขาดสมบูรณ์ แต่เป็นเสรีภาพที่รัฐสามารถจำกัดได้ตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ดังนั้น การใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายด้วย

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ข้อ 29 (2),30 ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ข้อ 19 หรือในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 29 การจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุมอบบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

ดังนั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไม่ว่ากรณีใดจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน และสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนด้วย

2.5 อิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของมนุษย์

เรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อสารมวลชน (influences and effect of the mass media) ได้รับความสนใจจากสังคมในปัจจุบัน นักสื่อสารมวลชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงอิทธิพลและ

ผลกระทบของสื่อที่มีต่อปัจเจกบุคคล หรือต่อสถาบันทางสังคมทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นในเชิงบวก หรือลบ แต่ด้วยเหตุที่สื่อมวลชนผลิตข่าวสาร ความรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม ความบันเทิง และ โฆษณาภายใต้ปัจจัยและข้อจำกัดภายในและภายนอก องค์กรหลายประการ สื่อมวลชนจึงไม่อาจ ควบคุมหรือจำกัดอิทธิพลและผลกระทบของสื่อสารมวลชนได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง ดังนั้นแม้ สื่อมวลชนจำนวนมากจะมีผลงานสร้างสรรค์ เสริมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมทางสังคม สื่อ อีกไม่น้อยก็ถูกตั้งคำถามและตรวจสอบจากสังคมเสมอว่ามีอิทธิพลและผลกระทบอย่างสูงต่อ ทัศนคติและพฤติกรรมในทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และการบริโภคของสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลกระทบในทางลบต่อความคิดจิตใจของปัจเจกบุคคล เด็กและเยาวชน ใน ด้านการเลียนแบบหรือเอาอย่างบุคคล (role model) หรือการสร้างค่านิยมด้านความรุนแรง และ แบบอย่างทางเพศที่มีอคติ (gender bias and sex role stereotype) นอกจากนี้สื่อมวลชนยังถูก มองว่ามีอิทธิพลในการกำหนดวาระสังคม (agenda setting) การสร้างประชามติ (manufacturing consent) และการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มอำนาจทางการเมือง (political legitimization)

2.5.1 อิทธิพลของสื่อมวลชนทางประวัติศาสตร์

เมื่อนำหลักฐานการวิจัยต่างๆมาพิจารณาจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชน กับอิทธิพลและผลกระทบของสื่อ นั้น เปลี่ยนแปลงไปตามประวัติศาสตร์และเงื่อนไขทางสังคม ต่างๆ ในบางช่วงสังคมเชื่อว่าสื่อมีอิทธิพลก่อให้เกิดผล กระทบมาก ในขณะที่บางช่วงกลับเชื่อว่า สื่อไม่มีอิทธิพลต่อสังคมมากนัก แต่ไม่มีช่วงไหนที่สังคมจะสะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนไม่มี อิทธิพลและบทบาทในสังคมเลย พัฒนาการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและทฤษฎีในด้านอิทธิพลและ ผลกระทบของสื่อสารมวลชนในสหรัฐอเมริกาแบ่งได้เป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคสื่อมีพลาณภาพมาก (ค.ศ.1920-1930)

ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1920-1930 ซึ่งเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 สื่อใหม่อย่าง ภาพยนตร์และวิทยุ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) คือการจัดการและควบคุมความคิด พฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของคน ผ่านระบบสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ถ้อยคำ ท่าทาง ภาษาภาพ ดนตรี อนุสาวรีย์ ในยุโรปรวมทั้งมี การนำสื่อมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปฏิรูปโครงสร้างสังคมหลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการ ปกครองในรัสเซียด้วย การวิจัยสื่อและสื่อสารมวลชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและ

เงื่อนไขสงครามนี้พบว่า สื่อมวลชนมีพละนาภาพสูงยิ่งในการปลุกกระดมมวลชน (mass mobilization) สร้างความคิดเห็น (opinion) และความเชื่อ (belief) รวมทั้งสามารถหล่อหลอมพฤติกรรมใหม่ๆ ได้ตามความประสงค์ของรัฐซึ่งเป็นผู้ควบคุมสื่อใหม่ เช่น วิถีการดำเนินการใช้สื่อในลักษณะนี้อย่างเข้มข้นและเป็นกระบวนการ ถือว่าเป็นการใช้สื่อเพื่อการล้างสมอง (brainwashing) ซึ่งมุ่งที่จะเปลี่ยนความคิดและความเชื่อในทางการเมืองของบุคคลจากแนวหนึ่งไปสู่อีกแนวหนึ่ง

ทฤษฎีเข็มฉีดยา (hypodermic needle or bullet theory) เป็นทฤษฎีผลกระทบของสื่อที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาในยุคนี้ โดยมีทัศนะที่ว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับสาร เมื่อฉีดยา (ให้ข่าวสาร) เข้าไปผู้รับก็จะมีทัศนคติและพฤติกรรมตามที่ผู้ฉีดกำหนด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้รับสารเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าการเป็นปัจเจกบุคคล ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นชุมชนและสังคม ดังนั้น สื่อจึงสามารถมีอิทธิพลอย่างสูงต่อปัจเจกบุคคลแต่ละรายได้โดยง่าย

ถึงแม้ว่าในยุคนี้สื่อจะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐเพื่อโฆษณาชวนเชื่อเป็นหลักก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏการใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์ (pro-social) อยู่ด้วย เช่น การใช้สื่อเพื่อการศึกษา การต่อสู้กับอคติต่างๆ ในสังคม และการแพร่กระจายข่าวสารสู่สาธารณชน เป็นต้น

2. ยุคอำนาจของสื่อถูกท้าทาย (ค.ศ.1940-1950)

ช่วงต้นคริสต์ทศวรรษ 1940-1950 มีการวิจัยอิทธิพลและผลกระทบของสื่อหลายเรื่องซึ่งพบว่า ภาพยนตร์และสื่ออื่นๆ ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อเด็กและเยาวชนในด้านพฤติกรรมก้าวร้าวทำให้ต้องมีการทบทวนสาระสำคัญของทฤษฎีเข็มฉีดยากันใหม่ว่ายังคงสามารถนำมาใช้อธิบายเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อที่มีต่อสังคมได้หรือไม่

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ทำให้มีการแยกแยะผลกระทบในลักษณะต่างๆ รวมทั้งตัวแปรและปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่หลากหลายอย่างละเอียดมากขึ้น เช่น ตัวแปรแทรกซ้อนระหว่างสื่อกับผลกระทบที่เกิดกับปัจเจกบุคคล ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลด้วยกันเอง (personal contact) สิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment) และประเภทของแรงจูงใจ (motive) ในการเปิดรับสื่อของปัจเจกบุคคลเอง เป็นต้น ข้อค้นพบที่ได้ก็คือ สื่อเพียงลำพังไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล แต่สื่อมีหน้าที่เป็นตัวกลาง (mediating) ในการสอดรับปัจจัยและตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ เข้าด้วยกัน

ดังนั้นทฤษฎีผู้นำความคิดและการสื่อสารสองขั้นตอน (opinion leader and the two-step flow theory) จึงได้รับการเสนอเข้ามาเพื่ออธิบายกระบวนการสื่อสารที่มีผู้นำความคิดที่เป็นบุคคลซึ่งเป็นที่เชื่อถือของกลุ่ม ทำหน้าที่ให้ข่าวสารเพิ่มเติมหรือนอกเหนือจากสื่อมวลชนแก่สมาชิกของกลุ่ม ลักษณะเช่นนี้ถูก เรียกว่า การสื่อสารสองขั้นตอน หมายความว่าปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาจจะไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชนโดยตรง แต่ยังได้รับทัศนคติและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้นำความคิดของกลุ่ม ทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ไปถึงแต่ละบุคคลมีที่มาจากหลายแหล่ง ทั้งที่เป็นสื่อมวลชนและบุคคล

นอกจากนี้ยังมีการเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับ เลือกรับรู้และเลือกจดจำ (selective, exposure, perception, retention) ของปัจเจกบุคคล ที่ทำให้เกิดความเข้าใจเพิ่มเติมว่า ในทางจิตวิทยาคนแต่ละคนจะเลือกรับและเลือกจดจำ และมักมุ่งไปในเรื่องที่ สอดรับกับทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้วในเรื่องนั้นๆมากกว่าที่จะมุ่งไปหาทัศนคติใหม่ๆที่ขัดแย้งกับทัศนคติเดิมของตน การศึกษาวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีนี้และทฤษฎีผู้นำความคิดและการสื่อสารสองขั้นตอนมาจากรื่องการออกเสียงเลือกตั้ง ที่การรณรงค์หาเสียงทางสื่อมวลชนของผู้สมัคร ไม่อาจมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมการเลือกผู้สมัครของประชาชนได้มากเท่าที่ควร แต่ปรากฏว่าผู้นำชุมชนและผู้นำความคิดเห็นในกลุ่มเป็นผู้มีอิทธิพลต่อสมาชิกของชุมชนในการโน้มน้าวหรือเสริมสร้างความคิดเห็นทางการเมืองมากกว่าสื่อมวลชน

3. ยุคสื่อพี้นกลับมามีอิทธิพล (ค.ศ.1950-1960)

ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1950-1960 เป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกามีการเติบโตขยายตัว และสื่อใหม่เช่นโทรทัศน์เริ่มมีบทบาทในสังคม จากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มุมมองเกี่ยวเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมีการปรับ เปลี่ยนตามไปด้วย มีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าสื่อมวลชนสามารถมีผลกระทบต่อสังคมและเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนพลังทางสังคมและทางการเมืองได้ เช่น สื่อสามารถสร้างผลกระทบระยะสั้นๆ (short-term effect) ให้กับปัจเจกบุคคลในช่วงหาเสียงเลือกตั้งได้

นอกจากนั้นในช่วงนี้ยังได้มีการขยายขอบเขตการศึกษาเรื่องผลกระทบออกไปกว้างขวางมากขึ้น โดยศึกษาผลกระทบของสื่อที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความนึกคิดและความรู้ความเข้าใจ (cognitions) ในระยะยาว เพิ่มเติมจากการศึกษาเฉพาะทัศนคติ (attitude) และความรู้สึก (affection) เหมือนในยุคก่อน และมีการขยายความสนใจไปสู่ประเด็นผลกระทบที่เกิดกับกลุ่มในด้านบรรยากาศของความคิดเห็นสาธารณะ (climates of opinion) โครงสร้างความคิด

เชื่อ (structures of belief) อุดมการณ์ (ideologies) และแบบแผนทางวัฒนธรรม (cultural patterns) นอกเหนือไปจากการศึกษาเฉพาะประเด็น ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลเท่านั้นอีกด้วย

การขยายประเด็นการศึกษาดังกล่าวนำไปสู่การนำเสนอทฤษฎีใหม่ที่สนับสนุนว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อบุคคลและก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ทฤษฎีกระบวนการสังคมประกิตหรือการเรียนรู้ทางสังคม (socialization theory) และทฤษฎีการกำหนดวาระทางสังคมและการเมือง (agenda setting theory)

ทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรม และบริบททางสังคมของปัจเจกบุคคลมีผลอย่างสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของบุคคล ข้อมูล ข่าวสารที่มาจากระบบสื่อสารมวลชนมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคล จึงมิได้มีผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรม ตามมุมมองของทฤษฎีเข้มงวดแต่ปัจเจกบุคคลจะเรียนรู้และกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่มาจากระบบสื่อสารมวลชน ดังนั้น อิทธิพลและผลกระทบจากสื่อสารมวลชนจึงน่าจะเป็นผลระยะยาวจากการเรียนรู้แบบสะสมประสบการณ์

ในส่วนของทฤษฎีการกำหนดวาระทางสังคมและการเมือง สื่อมวลชนที่เติบโตขึ้นมีบทบาทและมีอำนาจในตัวเองแตกต่างจากบทบาทในอดีตที่สถาบันการเมือง ศาสนา หรือสถาบันสังคมอื่น ๆ มักเข้ามามีอิทธิพลอย่างสูง การทำงานของสื่อได้ทำให้เห็นประจักษ์ว่าสามารถเลือกเสนอประเด็นของบุคคลหรือเรื่องราวต่างๆ และทำให้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในลักษณะของการกำหนดวาระทางการเมืองหรือสังคมได้ การศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า เรื่องใดที่สื่อมวลชนหยิบยกขึ้นมาเป็นวาระของสังคมเรื่องนี้ จะได้รับความสนใจและมีการอภิปรายถกเถียงกันมากกว่าเรื่องที่ไม่ให้ความสำคัญ

4. ยุคสื่อมีอิทธิพลและผลกระทบในวงกว้าง (ค.ศ.1970-1980)

ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970-1980 บทบาทของสื่อมวลชนอเมริกันในการกำหนดวาระมีมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ทฤษฎีการกำหนดวาระทางสังคมและการเมือง ได้รับความสนใจและมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวาง การขยายตัวของสื่อเชิงพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกาทำให้การวิพากษ์วิจารณ์กันว่าสื่อเข้ามาครอบงำชีวิตและสิ่งแวดล้อมของสมาชิกในสังคมมากเกินไป นักวิชาการสื่อสารมวลชนได้กลับมาให้ความสนใจกับเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนอีกครั้ง ยอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner) ได้เสนอทฤษฎีการปลูกฝังทางสังคมและวัฒนธรรม (cultivation theory) จากผลการศึกษาวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์และความ

รุนแรงที่มีต่อเยาวชน เกิร์บเนอร์ ได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์มีการ เสนอรายการข่าวและภาพยนตร์ที่มีความรุนแรงจำนวนมากแม้ว่าผู้ชมที่ติดโทรทัศน์จะไม่ได้เลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงโดยตรงก็ตาม แต่ผลที่เกิดจากการดูโทรทัศน์มาทุกๆวัน ทำให้สื่อมีอิทธิพลในการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดทัศนคติความเชื่อในการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาและยังทำให้เกิดความรู้สึกว่าโลกรอบตัวเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความรุนแรง นำไปสู่ทัศนคติที่หวาดกลัวและแปลกแยกกับสังคมของตนเอง

ส่วนนักทฤษฎีในกลุ่มประเทศยุโรป ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอิทธิพลและผลกระทบของสื่อในแนว “การประกอบสร้างทางสังคม”(social constructivism) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการสร้างเนื้อหาสาระของสื่อที่มีผลอย่างลึกซึ้งต่อผู้รับ ทฤษฎีนี้เสนอให้เห็นถึงการประกอบสร้าง (construct) ความหมาย (meanings) ของผู้เขียนหรือนักสื่อสารมวลชนที่อยู่ภายใต้บริบทของภาษาและโครงสร้างทางสังคม การศึกษาจะมุ่งไป ไปถึงตัวบท (media text) ผู้รับสาร และองค์กรสื่อเป็นสำคัญรวมทั้งวิเคราะห์ว่าปัจเจกบุคคลมีวิธีการปรับเปลี่ยน (negotiate) ความหมายที่ถูกส่งผ่านมาโดยสื่อและองค์สื่อได้อย่างไร การเสนอทฤษฎีใหม่ที่ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของสื่อในเชิงโครงสร้างของภาษาสื่อ และกา รตีความหมาย (structuralism) จึงเป็นการเปลี่ยนทิศทางการศึกษาเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่ออย่างถึงรากถึงโคน โดยหันไปให้อำนาจแก่ผู้รับสื่อมากกว่าในฝ่ายของผู้เขียนหรือผู้ส่งสาร

5. ยุคพลังผู้รับสื่อในบริบทใหม่ของอำนาจสื่อมวลชน (ค.ศ.1980-1990)

ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980-1990 สื่อมีบทบาทกว้างขวางแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลไปทั่วโลก การมองถึงผลกระทบจึงมีการเปลี่ยนมุมมองไปอีก โดยการเสนอทฤษฎีที่มีการสร้างดุลยภาพระหว่างอิทธิพลของสื่อกับอำนาจในการใช้สื่อและตีความสื่อของฝ่ายผู้รับ (reception theory) การศึกษาวิจัยมุ่งเน้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มทางสังคม (cultural studies) ว่ามีความสามารถในการใช้สื่ออย่างไร และมีการสร้างความหมายตามลักษณะของภูมิหลังและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มอย่างไร โดยนัยนี้จึงอาจจะทำให้เข้าใจได้ว่าผู้รับมีศักยภาพในการต้านทานอิทธิพลและการครอบงำของสื่ออย่างไร

2.5.2 อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเรื่องเพศและความรุนแรง

นักทฤษฎีด้านจิตวิทยาซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีความรุนแรงระดับต่างๆมายังผู้รับได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อและความรุนแรงไว้ 4 ทฤษฎี ดังนี้⁴⁷

1. ทฤษฎีปลดปล่อยความคับข้องใจ (Catharsis theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่ารายการโทรทัศน์หรือสื่อที่เสนอความรุนแรง จะสามารถช่วยผ่อนคลายความคับข้องใจของปัจเจกบุคคลจากภาวะต่างๆในชีวิตประจำวัน และช่วยให้ความรู้สึกรับผิดชอบหรือความรุนแรงทางอารมณ์ในจิตใจถูกปลดปล่อยผ่านรายการหรือสื่อที่มีฉากความรุนแรงในเรื่องราว ทฤษฎีนี้ไม่ได้รับความสนับสนุนมากนักเมื่อเทียบกับทฤษฎีอื่น

2. ทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว (Aggressive cue theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่าการรับสื่อที่มีความรุนแรงจะเพิ่มระดับความตื่นเต้น และจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมอื่นๆ ที่ปัจเจกบุคคลได้เรียนรู้มาแล้ว ซึ่งกระบวนการเช่นนี้สามารถนำไปสู่การกระทำที่ใช้ความรุนแรงได้ในสถานการณ์จริงเมื่อบุคคลต้องเผชิญหน้ากับเรื่องที่กระทบกับจิตใจหรือต้องตัดสินใจแก้ไขปัญหา

3. ทฤษฎีแรงเสริม (Reinforcement theory) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกับแนวทางของทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว ผู้เสนอทฤษฎีเชื่อว่าผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรงคือการไปสนับสนุนทัศนคติและพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วในตัวผู้รับสาร มิได้ไปสร้างให้เกิดความรุนแรงขึ้นใหม่ ทฤษฎีนี้แบ่งบุคคลออกเป็น 2 จำพวก คือ กลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวรุนแรงหรือพวกที่มีความก้าวร้าวรุนแรงในตัวเอง (the violent person) กับกลุ่มที่ไม่มีความก้าวร้าวรุนแรง (the non-violent person) ในกลุ่มแรก เมื่อรับเนื้อหาที่มีความรุนแรงก็จะมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติในชีวิตจริงซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของคนในกลุ่มนี้ ในขณะที่กลุ่มที่ไม่มีความก้าวร้าวรุนแรงจะมองรายการที่มีเนื้อหารุนแรงว่าเป็นเพียงความบันเทิงในรูปแบบหนึ่ง และรับโดยที่ไม่เกิดความรู้สึกว่ามีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของตน

4. ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตการณ์ (Observational learning theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่าปัจเจกบุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงได้จากการรับสื่อที่มี

⁴⁷ อุลลรัตัน ศิริยาศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 562.

เนื้อหาที่มีความรุนแรงแฝงอยู่ ซึ่งทฤษฎีนี้อาจนำไปประยุกต์กับเด็กเล็กได้มากกว่าวัยอื่นๆ กล่าวคือ หากพ่อแม่ปล่อยให้เด็กดูโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงมากในช่วงอายุ 2-3 ปี การเรียนรู้วัยนี้จะเป็นพื้นฐานที่สะสมอยู่ในตัว และหากได้รับแรงเสริมจากสื่อที่มีเนื้อหารุนแรงต่อไปในบางช่วงของอนาคตก็มีโอกาสที่ใช้ความรุนแรงออกมาได้

2.5.3 ผลงานเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีผลกระทบหลายประการ คือ⁴⁸ เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามประสงค์เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่พึงประสงค์ (line spacing single) การศึกษาถึงผลกระทบและอิทธิพลทำให้ทราบความโน้มเอียงและแนวทางที่จะหาทางป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนในสังคมโดยไม่สามารถป้องกันได้ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่จัดทำขึ้นในช่วงเวลาต่างกันโดยส่วนใหญ่มีผลสรุปว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้ และพฤติกรรมของสาธารณชนผลงานวิจัยที่น่าสนใจมีดังนี้

(1) The effects of Movies on Children⁴⁹

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นระหว่างปี 1920 ซึ่งในขณะนั้นอุตสาหกรรมสื่อมวลชนมีบทบาทต่อสังคมอเมริกันมากจน มีความพยายามที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อและผู้ชม (Audience) โดยผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาของภาพยนตร์มีผลต่อลักษณะการแต่งกาย มีผลต่อความรู้สึกในเชิงอาชญากรรมในเด็ก และมีผลต่อพฤติกรรมความรักของเด็กด้วย พบว่าเนื้อหาของสื่อมีผลในลักษณะเป็นพลังเจียบที่แอบแฝงอยู่ในความรู้สึกของเด็ก โดยพบว่าสื่อภาพลามก มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเด็ก รวมถึงมีผลต่ออารมณ์และมาตรฐานทางศีลธรรมของเด็กด้วย

⁴⁸ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 559.

⁴⁹ Edgar Dak, **Childrens Attendance of Motion Pictures**, (New York: The Macmillan Company, 1935), p.71-72.

(2) Television and Social Behavior

The Surgeon General's Report⁵⁰ เป็นการทําวิจัยขนาดใหญ่ (Large-Scale) เพื่อศึกษาถึงผลความรุนแรงของสื่อว่ามีผลต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมหรือไม่ โดยทำการศึกษาในสังคมอเมริกัน จากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม โดยตั้งคำถามว่าการนำเสนอข่าวสารความรุนแรงของสังคมบ่อยๆ จะมีผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงของคนในสังคมหรือไม่ ผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาในสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลหรือมีผลในแง่การเป็นแรงเสริมย้ำ (Reinforcement)⁵¹ โดยเนื้อหาของโทรทัศน์จะมีผลต่อกลุ่มต่างๆ แตกต่างกันจากคนในเมืองและชนบท เพศมีความสัมพันธ์ต่อการเปิดรับเนื้อหาความรุนแรงในสื่อโทรทัศน์ อีกทั้งเนื้อหาของสื่อมวลชนเป็นตัวสะท้อนสังคมและสามารถสร้างทัศนคติของคนได้บางส่วน

(3) Television and Behavior Ten Years of Process Violence and Prosocial and Cognitive Aspects of Behavior⁵²

การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในระยะยาวโดยดูถึงความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมความรุนแรงของผู้ชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาความรุนแรง ผลการวิจัยที่ได้รับคือสื่อโทรทัศน์มีผลในเรื่องการเก็บสะสมและแสดงออกในระยะยาว (Collective Behaviors) ผลที่เกิดขึ้นคือทำให้เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงมาก

(4) งานวิจัยเรื่องสื่อมวลชนกับการเบี่ยงเบนท างวัฒนธรรม⁵³

จัดทําขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี 2545 โดยศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม ในฐานะที่สื่อมวลชนมีหน้าที่ต่อสังคมในหลายด้าน โดยศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในด้านลบที่มีผลกระทบต่อสังคมเท่านั้น พบว่าสื่อมวลชนมีผลต่อความคิด ค่านิยม อารมณ์ รวมถึงไปถึงพฤติกรรมของบุคคลได้

⁵⁰ Surgeon General's scientific advisory committee on television and social behavior, *Television and Growing Up : The Impact of Television Violence*, (Washington D.C.:U.S., 1971), p314-328.

⁵¹ กิติมา สุรสุนธิ, *การค้นหาคำความรู้เกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 37.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

เมื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่และอิทธิพลของสื่อมวลชนแล้วพบว่าสื่อมวลชนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการก่อพลังมวลชนและความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม ในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้นหากสื่อมวลชนทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง (Dysfunction) อาจเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาโสเภณี (Prostitution) ปัญหาการกบฏแบบรักร่วมเพศ (Homosexuality) ฆัตวินิบาตกรรม (Suicide) และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงมาตรการที่นำมาใช้ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของสื่อมวลชน

บทที่ 3

การนำมาตรการทางกฎหมายอาญามาใช้ในการจำกัดการเผยแพร่ภาพข่าว อาชญากรรมของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายใน คดีอาญา

3.1 ความนำ

ในปัจจุบันสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมากการแข่งขันกันในการธุรกิจของสื่อมวลชนเพิ่มสูงขึ้น ผู้รับสารสามารถเลือกช่องทางที่จะบริโภคข่าวสารได้หลากหลายรูปแบบ การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนจึงเน้นการนำเสนอที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ นำเสนอรายละเอียดของข่าวอย่างเจาะลึกเพื่อสร้างยอดขาย ซึ่งการนำเสนอข่าวดังกล่าวบางครั้งอาจล่วงละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียง หรือมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวอาชญากรรม ข้อมูลหรือเรื่องราวที่น่าเสียดอกไปบางครั้งเป็นภาพเหตุการณ์หรือเรื่องราวขั้นตอนการเกิดอาชญากรรม นอกจากจะเป็นการซ้ำเติมอาชญากรรมนั้น แก่ผู้เสียหายและเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว ยังมีผลกระทบต่อความรู้สึกของสาธารณชนรวมถึงการเสี่ยงต่อพฤติกรรมการลอกเลียนแบบอาชญากรรมดังกล่าวที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้คดีอาญาที่อยู่ใน ขั้นตอนการสอบสวนหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนหากมีความคลาดเคลื่อนจากความจริง อาจส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมแก่คู่ความในคดี อีกทั้งการนำเสนอภาพของผู้ต้องหาในลักษณะที่ถูกจับกุมใส่กุญแจมือ ในหลายประเทศถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาผู้ซึ่งจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่ากระทำความผิดจริงตามฟ้อง การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในหลายประการ

ดังนั้น การศึกษาถึงผลกระทบจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนในปัจจุบันโดยเฉพาะผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย รวมถึงศึกษากฎหมายของ

ต่างประเทศในการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายของสื่อมวลชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยต่อไป

3.2 ทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐานในการบัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดและกำหนดโทษทางอาญา

(1) ภารกิจของกฎหมายอาญา¹

- ภารกิจในการคุ้มครองสังคม

กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม การใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นเครื่องมือคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมต้องกระทำเฉพาะเท่าที่จำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะหากมีการบัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นใช้ อย่างไม่ชอบเขตจำกัด สิทธิเสรีภาพของบุคคลจะถูกกระทบกระเทือนเกินความจำเป็นอันไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย กฎหมายอาญาจึงไม่เพียงแต่จำกัดสิทธิของบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย

- ภารกิจในการปราบปรามและป้องกันการกระทำผิด

กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองสังคมสองทาง คือ ในทางปราบปรามและในทางป้องกัน การลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความรู้สึกต่อทั้งผู้กระทำผิดและบุคคลทั่วไป กล่าวคือต้องกระทำเพื่อให้ผู้กระทำผิดเห็นว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำของเขา และในขณะเดียวกันก็ต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นก็จะต้องลงโทษเช่นเดียวกัน ฉะนั้นถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของ “การป้องกันทั่วไป” (General prevention หรือ general

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), หน้า31-33.

prevention) การใช้กฎหมายอาญาจะต้องให้บรรลุผลการป้องกันสำหรับผู้กระทำความผิดบางคน ที่มีลักษณะเป็นอันตรายอันเป็นที่คาดหมายได้ว่าเขาจะก่อเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์ขึ้นอีก เพื่อให้ภารกิจคุ้มครองสังคมของกฎหมายอาญาได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง กรณีอาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่นที่มีโทษสำหรับผู้กระทำความผิดประเภทนี้ และ มาตรการบังคับทางอาญาที่มีโทษที่ใช้ในทางกฎหมายอาญาสมัยใหม่สำหรับบุคคล ประเภท ดังกล่าว ก็คือมาตรการบังคับทางอาญาที่เรียกว่า “วิธีการเพื่อความปลอดภัย” การป้องกันในแง่ นี้ จึงเรียกว่า “การป้องกันพิเศษ” (Spezialpraevention หรือ special prevention)

- ภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและในการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำ

กฎหมายอาญาควรจำกัดตัวเองอยู่กับการคุ้มครอง “คุณค่าพื้นฐาน” Grundwert หรือ basic value ของระเบียบสังคมเท่านั้น สิ่งที่หล่อหลอมให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นไปโดยปกติสุขเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง เป็นสิ่งที่ไม่อาจสัมผัสได้โดยใช้ประสาทสัมผัส แต่เป็นสิ่งที่ เป็น “คุณค่า” (wert หรือ value) และเป็นคุณค่าที่จำเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์

(2) การแบ่งแยกประเภทความผิดอาญาในแง่ของกฎหมาย แบ่งออกเป็น ²

1. ความผิดในตัวเอง (mala in se) เช่นความผิดฐานฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือความผิดอื่นๆในประมวลกฎหมายอาญาภาค 2

2. ความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) เช่น ความผิดฐานค้ากำไรเกินควร เป็นต้น

การแยกประเภทดังกล่าวมีประโยชน์ในการพิจารณาเรื่องความไม่รู้ กฎหมายตามมาตรา 64 เพราะถ้าความผิดที่กระทำนั้นเป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม ผู้กระทำอาจยกเอาความไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 64

เมื่อพิจารณาภารกิจของกฎหมายอาญาในการ ป้องกันการกระทำความผิดของคนในสังคม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปได้อย่างสงบสุขแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาไม่ได้เป็น

² เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา , พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ , 2549), หน้า 75.

เครื่องมือจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างไร แต่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ปกป้องคุ้มครองคุณค่าพื้นฐานของสังคมที่มีอยู่เดิมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกฝ่ายโดยเท่าเทียมกัน เมื่อมีการฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกันแล้วย่อมต้องมีมาตรการในการลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืนกติกาสังคมนั้นเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นเอาเป็นแบบอย่าง อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28 วรรคหนึ่งว่า บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่ จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ตามมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นมาเพื่อควบคุมการกระทำบางประการของสื่อมวลชนโดยมุ่งประสงค์คุ้มครองผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมไว้ย่อมสามารถกระทำ ได้ และด้วยเหตุที่กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง การกระทำใดจะเป็นความผิดอาญาและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทางอาญานั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ในขณะที่กระทำ การบัญญัติกฎหมายจึงควรบัญญัติเพื่อรองรับการกระทำผิดที่จะเกิดขึ้นใน ประเทศไทยดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ

3.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน

3.3.1 ความหมายและประเภทของอาชญากรรม

อาชญากรรม ประกอบด้วยถ้อยคำ 2 คำ คือ อาญา และ กรรม

อาญา หมายถึง อำนาจ หรือโทษ

กรรม หมายถึง ผลของการกระทำ

อาชญากรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง พฤติกรรมที่มีการกระทำผิดโดยผู้กระทำผิดมีเจตนาในการกระทำดังกล่าว โดยเป็นการกระทำทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง มีความรุนแรงและเป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบจำนวนมหาศาลต่อสังคม อันเป็นการกระทำที่มีการละเมิด ต่อกฎหมายบ้านเมือง ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษทัณฑ์ที่ไม่เป็นทางการจากสมาชิกในสังคม อาทิ การตำหนิ ตีเตียน การไม่คบหาสมาคมด้วย และการได้รับโทษที่เป็นทางการจากข้อกำหนดของกฎหมายบ้านเมือง โดยผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมเป็นสำคัญ

อาชญากรรมในความหมายอย่างแคบอาชญากรรม คือ การกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา

อาชญากรรมในแง่กฎหมาย

อาชญากรรม เป็นการกระทำที่มีความผิดและมีบทลงโทษทางอาญาเป็นหลัก

โดยการทำความผิดทางอาญา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. อาชญากรรมที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง (Mala in se)
2. อาชญากรรมที่ไม่มีความชั่วร้ายในตัวเอง (Mala prohibita)

อาชญากรรมในแง่สังคมวิทยา

อาชญากรรม เป็นการกระทำที่ส่งผลต่อสังคมส่วนรวม และสังคมมุ่งจะลงโทษผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว

อาชญากรรมในแง่อาชญาวิทยา

อาชญากรรม เป็นการทำความผิดในทางอาญา มีสาเหตุในการทำความผิดที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด โดยการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหาย และจะต้องมีมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เหมาะสม

ประเภทของอาชญากรรม

อาชญากรรมแบ่งเป็นประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการแบ่ง เช่น ถ้าใช้เกณฑ์เกี่ยวกับ

ก. เกณฑ์ความชั่วร้ายของการกระทำ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. Mala in se อาชญากรรมที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง ผู้กระทำย่อมรู้อยู่ในตัวว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิด ตัวอย่างเช่น ฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ช่มชู้น ฉ้อโกง

2. Mala Prohibita อาชญากรรมที่เกิดจากการละเมิดกฎ หมายถึง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวเป็นอาชญากรรม เพื่อคุ้มครองสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย ได้แก่ พฤติกรรมละเมิดต่อ พระราชบัญญัติต่าง ๆ อาทิ พระราชบัญญัติการจราจรทางบก เป็นต้น

ข. เกณฑ์ผู้เสียหาย

1. อาชญากรรมที่มีผู้เสียหาย คือ การกระทำอาชญากรรมที่มีผู้ได้รับผลกระทบและได้รับความเสียหายจากการกระทำ

2. อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย คือ ผู้กระทำอาชญากรรมเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายเอง ตัวอย่างเช่น ความผิดเกี่ยวกับการเสพ ยาเสพติดให้โทษ ความผิดฐานเล่นการพนัน ความผิดเกี่ยวกับการทำแท้ง เป็นต้น

ค. เกณฑ์ด้านพฤติกรรม

1. อาชญากรรมอาชีพ (Professional Crime)

2. อาชญากรรมติดนิสัย (Habitual Crime)

3. อาชญากรรมเป็นครั้งคราว (Occasional Crime)

4. อาชญากรรม อุกฉกรรจ์ (Violent Crime)

5. อาชญากรรมคอปกขาว (White collar Crime)

6. อาชญากรรมร่วมกันกระทำ (Organized Crime)

7. อาชญากรรมองค์กร

8.อาชญากรรมข้ามชาติ

9.อาชญากรรมการเมือง

10.อาชญากรรม เศรษฐกิจ

ข่าวอาชญากรรม หมายถึง การรายงานข่าวเกี่ยวกับกระบวนการกฎหมาย เป็นเหตุการณ์ที่ต้องใช้อำนาจและการลงโทษทางกฎหมาย ว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ ใครทำผิดอะไร เพราะอะไรจึงทำผิด และทำผิดอย่างไร

เมื่อพิจารณาจากความหมายและลักษณะของข่าวอาชญากรรมแล้วพบว่า การรายงานข่าวและการนำเสนอเรื่องราวของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์อาชญากรรมนั้น การรายงานข่าวจึงอาจมีการละเมิดสิทธิของบุคคลจนก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย จึงควรมีแนวทางในการนำเสนอข่าวที่ชัดเจนเพื่อป้องกันความเสียหายและคุ้มครองบุคคลที่ต้องตกเป็นข่าวมิให้ได้รับความเสียหาย

3.3.2 ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย

(1) กรณีผลกระทบต่อผู้ต้องหา

การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ ขณะเดียวกันผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความทุกข์และเดือดร้อนจนเกินสมควรแก่ความจำเป็นในการดำเนินคดีตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นความไม่ชอบธรรมอีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงความไร้อารยธรรมของสังคม อันกระทบต่อความเชื่อถือของคนในสังคมนั้นๆและสังคมอื่นด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและเป็นธรรมสำหรับคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาจากการถูกประจานและถูกสังคมพิพากษาลงโทษ จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ซึ่งในบางครั้งไม่เพียงแต่สร้างความลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องหาเท่านั้น แต่อาจกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลในครอบครัวทำให้ถูกดูหมิ่นและถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคมโดยปราศจากความผิด

ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะมีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือสื่อมวลชนในการพูด โฆษณา การถกเถียง การอภิปราย หรือการแพร่และการเสนอข่าวสาร วิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวใดๆ ใ่ว่างอย่างกว้างขวาง ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (First Amendment) โดยมีศาลสูงสหรัฐอเมริกา เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาสิทธิเสรีภาพนี้ให้แก่ชาวอเมริกัน แต่ในขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาว่า เขาจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี โดยผู้พิพากษาและคณะลูกขุนที่เที่ยงธรรม ปราศจากอคติและความลำเอียง การนำเสนอข่าว วิพากษ์วิจารณ์หรือถกเถียงกันในคดีอาญาของสื่อมวลชน แม้เป็นสิทธิที่กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแต่เป็นที่แน่นอนว่าอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยเที่ยงธรรม การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีอาจเป็นการชี้นำความคิดเห็นของผู้ที่จะมาเป็นคณะลูกขุน จากการศึกษาวิจัยของ Padawer-Singer and Barton และจากการศึกษาของ Alfred Friendly และ Ronald L. Goldfarb นักนิติศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ได้ชี้ให้เห็นและยืนยันว่าการเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนก่อนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีได้ส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของคณะลูกขุนอย่างแน่นอน นอกจากนี้ยังเป็นการชักนำความคิดเห็นของคณะ ลูกขุนและผู้พิพากษาให้คล้อยตาม โดยการให้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันเป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ควรจะได้รับพิจารณาพิพากษาด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ความลำเอียง³

ตามกฎหมายอังกฤษ ถือว่าหลักเรื่องข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และถือเป็นมูลฐานของสิทธิเสรีภาพและหลักนิติธรรม ส่วนตามหลักกฎหมายอเมริกันอธิบายว่าตามหลักนิติธรรมแล้วหลักประกันสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาจะประกอบด้วยหลักการอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (right to presumption of innocence) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยชอบธรรม (right to fair trail) และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางคดี (right to assistance of counsel)⁴

³ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, “การแก้ไขปัญหาเสรีภาพในการพิมพ์กับ ความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา,” **ดุลพາห** เล่ม 6 (2539): 65-88.

⁴ Cherif M. Bassiouni, “Human Rights in the Context of Criminal Justice Identify Procedural Protections in National Constitutions,” **Duke Journal of Comparative Law**, (1993): 235.

ส่วนประเทศต่างๆในภาคพื้นยุโรปได้ยอมรับหลักการนี้โดยแจ้งชัดปรากฏตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ข้อ 6(2) ซึ่งบัญญัติไว้สรุปความได้ว่า “บุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีว่ากระทำความผิดทางอาญา พึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ”

จากหลักการนี้จึงนำไปสู่ หลักเกณฑ์ที่สืบเนื่องกันมาก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมอเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ หลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนในประเด็นนี้ได้แก่ กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955) ข้อ 84 ซึ่งกำหนดไว้สรุปความได้ว่า “ผู้ถูกคุมขังที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกนั้น พึงได้รับการปฏิบัติแยกต่างหากจากผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้กระทำความผิด ”

สำหรับในประเทศไทยได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855/2548 เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งดังกล่าวโดย คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550 เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไขเพิ่มเติม) เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงให้ปฏิบัติดังนี้

1. การให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

1.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์

1.1.1 ให้หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ แผนกงาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ และผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง เฉพาะงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

กรณีที่ปรากฏมีข่าวในทางลบเกี่ยวกับหน่วยงานใด ให้เป็นดุลยพินิจของผู้มีหน้าที่ตามวรรคแรกเท่านั้นเป็นผู้พิจารณารายงานชี้แจงหรือชี้แจงข่าวนั้น ซึ่งรวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือการไปร่วมรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์หรือการชี้แจงทางสื่ออื่น ๆ ด้วย

1.1.2 ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าข้าราชการตำรวจตามข้อ 1.1.1 หากประสงค์จะเป็นผู้ให้ข่าว แลกงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาที่ยังไม่ถึงที่สุด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ ข้าราชการตำรวจตามข้อ 1.1.1 หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

1.1.3 กรณีที่ข้าราชการตำรวจระดับต่ำกว่าผู้บังคับการ ประสงค์จะให้สัมภาษณ์เป็นพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ หรือเข้าร่วมรายการต่างๆ ที่มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง เกี่ยวกับการให้ความรู้ ชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือการดำเนินการอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกันนอกเหนือ การดำเนินการตามข้อ 1.1.1 ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการ

1.2 แนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว แลกงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

1.2.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แลกงข่าว ให้สัมภาษณ์ต้องปฏิบัติภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ควรระมัดระวังถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทาง อันจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และควรใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เป็นการประจาน ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่น

1.2.2 การให้ข่าว แลกงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ ให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 รวมถึงห้ามให้ข่าว แลกงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1.2.2.1 เรื่องที่มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยของ ประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.2.2.2 เรื่องหรือข้อความที่จะทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการ

1.2.2.3 เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติในหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และคำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือว่าเป็นความลับ

1.2.2.4 เรื่องที่จะเกิดการเสียหายทางชื่อเสียงหรือผลประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท และเรื่องอื่นๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน

1.2.2.5 เรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือเสียหายต่อคดี โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงาน ที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวน การจับกุม ตรวจค้น และการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในทุกขั้นตอน เป็นต้น

1.2.2.6 เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจเป็นแบบที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นตัวอย่างในการกระทำซ้ำอีก เช่น แผนประทุษกรรมต่าง ๆ ของ คนร้าย หรือการที่แสดงถึง การฉ้อโกง การกระทำผิดวินัยบาตรกรรม และวิธีการอันชั่วร้ายอื่น ๆ

1.2.3 การให้สัมภาษณ์ โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นคนกลาง ห้ามข้าราชการตำรวจตอบโต้กับฝ่ายผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือบุคคลใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

1.2.4 ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าวแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ให้ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการ

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าวแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นอันขาด รวมตลอดถึงการชี้ตัวผู้ต้องหา ในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

1.2.5 เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นประโยชน์ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทุกแขนง และให้ประชาชนได้รับทราบข่าวที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความจริง ควรจัดเตรียมเอกสารข่าวประกอบการ แถลงข่าว โดยเอกสารข่าวนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องในคดี และรูปคดี

1.2.6 เรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของแต่ละหน่วยให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วย ระดับกองบัญชาการ หรือเทียบเท่า หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์

1.2.7 กรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและภัยอันตรายของประชาชนให้ถือปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ หรือประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ

2. การเผยแพร่ภาพถ่ายสื่อมวลชน

เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ให้มีภาพที่ไม่เหมาะสมถูกนำออกเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกแขนง อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น จึงให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพ ในขณะที่เข้าปฏิบัติการตรวจค้น จับกุม

2.2 ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวน อนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวน หรือห้องสอบสวน ในขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

2.3 ห้ามอนุญาตหรือจัดสื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของบุคคลดังต่อไปนี้

2.3.1 ผู้ต้องหาในระหว่างการควบคุมของตำรวจทั้งภายในและภายนอกที่ทำการหรือสถานีตำรวจ

2.3.2เหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งภาพที่มีลักษณะอุจาดหรือทารุณโหดร้าย หรือล่วงละเมิดสิทธิบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย "

2.4 ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะเมื่อมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปที่ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะเป็นการโต้ตอบระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหา หรือบุคคลใด โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหานำไปที่ที่เกิดเหตุประกอบ คำรับสารภาพว่า ผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำซึ่งที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่ พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๖๒/๒๕๓๗ แต่ถ้าเป็นการนำซึ่งประกอบคำรับ อื่น เช่น นำซึ่งจุดที่ซ่อนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำผิด สิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะใช้ในการกระทำผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ให้ผู้ต้องหานำ ซึ่งได้และป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่ นำซึ่งให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ หรือกิริยา ท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา รวมทั้งการทำร้ายร่างกาย ผู้ต้องหา

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามเจ้าพนักงานนำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ไปซึ่งที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพราะจะเป็นการประจานเด็ก และอาจเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ห้ามนำผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำซึ่งที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นอันขาด โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช

3. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

3.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู พ.ศ. 2547

3.2 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์ของหน่วยงานให้ปฏิบัติตามหนังสือสำนักงานแผนงานและงบประมาณ ที่ 0007.53/1989 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2547 เรื่อง การจัดทำและบริหารระบบอินเทอร์เน็ตของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ

การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เข้าร่วมหรือประกอบฉากถ่ายทำ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา หรือบันทึกภาพนิ่ง เพื่อเผยแพร่ภาพทาง สื่อมวลชนทุกแขนง ให้ผู้ขออนุญาตยื่นเรื่อง พร้อมบท (script) และเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ แล้วให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นพิจารณาถึงความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด ยกเว้นอุปกรณ์ หรือ ยานพาหนะใดที่ระเบียบกำหนดไว้ ให้ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปก็ให้ดำเนินการตามระเบียบนั้น

ให้ผู้บังคับการ พิจารณบท (script) และเนื้อหา ในการอนุญาต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ และภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ

เมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้หัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ เป็นผู้ดูแลสถานที่ อุปกรณ์และยานพาหนะ ของทางราชการมิให้เกิดความเสียหาย

5. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีความประสงค์จะว่าจ้าง หรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ใด ๆ ให้หน่วยงานนั้นตั้งคณะทำงาน พิจารณาตรวจสอบการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ก่อนนำออกเผยแพร่ เกี่ยวกับรายละเอียดและเนื้อหาในการนำเสนอว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หากการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง มีการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจ หรือใช้สถานที่ อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการถ่ายทำให้หน่วยงานผู้ว่าจ้าง หรือขอความร่วมมือ ดำเนินการตามข้อ 1 หรือ 4 แล้วแต่กรณี

6. การกำกับดูแลและการควบคุมการปฏิบัติ

6.1 หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายให้กองสารนิเทศ หรือผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบ แจ้งข้าราชการตำรวจผู้นั้นยกเลิกการกระทำดังกล่าว หรืออาจจะมีข้อเสนอแนะในทางที่เหมาะสมด้วย ก็ได้

6.2 หากพบข้าราชการตำรวจผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดดำเนินการทางวินัย และหากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือตรวจพบว่า ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดละเลย ไม่ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบพิจารณาดำเนินการทางวินัยกับผู้บังคับบัญชา ต้นสังกัดนั้นด้วย

6.3 ให้กองสารนิเทศเป็นเจ้าของเรื่องเรื่องตามคำสั่งนี้ หากพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนให้รายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาสั่งการต่อไป

.....

.....

.....

สั่ง ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ

(โกวิท วัฒนะ)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้นหากมีผู้ฝ่าฝืนไม่กระทำการตามคำสั่งดังกล่าวก็ มิมีสภาพบังคับแต่อย่างใด และ

เท่าที่ผ่านมาตั้งแต่มีคำสั่งดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่ได้ยึดถือคำสั่งดังกล่าวในการนำเสนอข่าวออกสู่สาธารณชนอย่างเคร่งครัด การนำเสนอข่าวที่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งกับคำสั่งดังกล่าวยังคงมีอยู่ อีกทั้งคำสั่งดังกล่าวไม่ได้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายอันจะนำมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้

ตัวอย่างการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนอันส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา ได้แก่ กรณีคดีเชอรี แอน ดันแคน

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2529 เด็กสาววัยรุ่นลูกครึ่งเชื้อชาติ ไทย-อเมริกัน ถูกพบเป็นศพหลังจากมีผู้พบเห็นว่าถูกล่อลวงขึ้นรถแท็กซี่ไปจากหน้าโรงเรียน ฆาตกรใช้สายรัดคอจนขาด อากาศหายใจและนำศพไปทิ้งไว้บริเวณป่าแสมบางสำราญ และนำไปสู่การจับผู้ต้องหาถึง 5 คน ได้แก่ นายวินัย หรือแจ๊ค ชัยพานิช ผู้ต้องหาที่ 1 นายรุ่งเฉลิม หรือเฮาดี กนกขวาลชัย ผู้ต้องหาที่ 2 นายพิทักษ์ คำชาย ผู้ต้องหาที่ 3 นายกระแสร์ พลอยกลุ่ม ผู้ต้องหาที่ 4 นายธวัช กิจประยูร ผู้ต้องหาที่ 5 ซึ่งในเวลา 6 ปีต่อมา ศาลจึงมีคำสั่งว่าพวกเค้าทั้ง 6 คนไม่มีความผิด จนเป็นคดีที่กล่าวขานในเรื่องของการจับแพะมากที่สุดในคดีหนึ่ง

ในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าวสื่อมวลชนต่างเสนอข่าวไปในทิศทางเดียวกับ สำนักงานที่พนักงานสืบสวนเสนอให้อัยการสั่งฟ้อง เมื่อในที่สุดปรากฏว่า มีการตัดสินลงโทษผู้บริสุทธิ์ทำให้ผู้บริสุทธิ์บางคนตรอมใจตายในคุก ได้แก่ นายรุ่งเฉลิม หรือเฮาดี กนกขวาลชัย บางส่วนพ้นโทษออกมาแต่ติดเชื้อโรคร้ายแรง มาจากในคุก ได้แก่ นายพิทักษ์ คำชาย และนายธวัช กิจประยูร เป็นเหตุให้เสียชีวิตในเวลาต่อมา ผู้บริสุทธิ์บางคน นอกจากจะถูกจองจำ รับโทษในคุกแล้ว ครอบครัวของต้องล่มสลาย นายกระแสร์ พลอยก ลุ่ม ผู้ต้องหาเพียงคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ ได้เปิดใจให้สัมภาษณ์โดยมีใจความบางตอนดังนี้ “ก่อนเข้าคุกผมมีครอบครัว ภรรยาอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย มีลูกชาย 1 คน ลูกสาว 1 คน ตอนที่ผมเข้าไปอยู่ในคุกภรรยาผมเครียดมากจนเสียชีวิต ต่อมาลูกสาวอายุ 17 - 18 ปีถูกฆ่าข่มขืน ผมอยู่ในคุกไม่มีใครบอกว่าคุณสาวผมโดนฆ่าตาย ผมก็ไม่รู้เรื่อง เขาปิดกัน ลูกสาวกำลังสอบชิงทุนไปเรียนที่ประเทศญี่ปุ่น ถ้าเกิดผมซึ่งเป็น พ่อยังอยู่ข้างนอก ก็ยังดูแลเขาได้ไม่โดนฆ่า ต่อมาลูกชายก็หายสา บสูญยังหาไม่เจอช่วงเกิดคดีสื่อมวลชนออกข่าวทั่วประเทศ หนังสือพิมพ์ ทีวีทุกช่อง ลงข่าวกันครึกโครม แต่เมื่อยกฟ้องเป็นเพียงข่าวสั้นๆ แล้วประชาชนจะรู้หรือว่าพวกเราไม่ได้ผิด ไม่ได้เป็นฆาตกรอยู่ เพราะเขาไม่รู้ว่าจะศาลยกฟ้องเรา ”

กรณีดังกล่าวแม้การจับกุมผู้ต้องหาผิดคนซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากแก่ผู้บริสุทธิ์ดังกล่าวจะไม่ใช่ความผิดของสื่อมวลชนโดยตรง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหายเพิ่มมากขึ้น โดยเป็นการซ้ำเติมผู้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและครอบครัวยิ่งขึ้นไปอีก ทำให้ผู้ต้องหาถูก ปรณามจากสังคม และในบางกรณีอาจกระทบกระเทือนต่อกระบวนการอันวยความยุติธรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกาแม้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะให้การรับสารภาพ องค์กรคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้พยานหลักฐานทาง DNA เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดจริงหรือไม่ จากโครงการวิจัยใน 16 ปีที่ผ่านมาได้ให้ข้อสรุปว่า พยานหลักฐานทาง DNA แสดงให้เห็นว่า ใน 25 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่รับสารภาพหรือผู้ถูกตัดสินว่าผิดในคดีอาชญากรรมเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างไม่มีข้อโต้แย้ง

คดีเซอร์แอนเจ้เป็นความเสียหายเพียงบางส่วนที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวอย่างไม่ระมัดระวังของสื่อมวลชน และยังมีผู้ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาอีกหลายชีวิต ที่ถูกสังคมพิพากษาลงโทษอย่างไร้ความเมตตาปราณี จากการนำเสนอข่าวอย่างไม่ระมัดระวังเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของคนในสังคม ซึ่งในบางครั้งเมื่อเป็นคดีขึ้นไปสู่ศาลแล้ว พยานหลักฐานใจทักไม่เพียงพอจะพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดดังกล่าวจริงตามฟ้องโจทก์ เป็นเหตุให้ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่คำพิพากษาดังกล่าวไม่ถูกนำ ออกมาเผยแพร่แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องถูกจับกุม สังคมไม่มีทางได้รับรู้ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ที่เคยถูกสังคมพิพากษาไปแล้วว่าเป็น

ผู้กระทำความผิด จึงจำเป็นที่สื่อมวลชนจำเป็นที่จะต้องทบทวนบทบาทดังกล่าวรวมถึงมีกระบวนการนิติบัญญัติที่เข้ามาควบคุม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้อง หมายต่อไป

(2) กรณีผลกระทบต่อผู้เสียหาย

การนำเสนอเรื่องราวข่าวอาชญากรรมบางกรณีมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย ในคดีอาญาอันเป็นการซ้ำเติมเพิ่มความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย ตัวอย่างการนำเสนอข่าวที่ อาจมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีและการดำรงชีวิตในสังคมแต่ผู้เสียหาย ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1

รวบพ่อเลี้ยง ทำลูกท้อง

โดย หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันพฤหัสบดี ที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ข่าวนำหน้า 1

รวบพ่อเลี้ยงใจเหี้ยม ชื่นใจลูกเลี้ยงวัย 13 ปี จนตั้งครรภ์ นอนรักษาตัวอยู่ที่ รพ .ราชวิถี เหตุตกเลือด และคลอดลูกในห้องเช่าย่านโชคชัย 4

เมื่อเวลา 17.00 น. วันที่ 22 ต.ค. ศูนย์ประชาบดี หน่วยงานช่วยเหลือเด็กและสตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประสาน พ .ต.ท.จุมพล คณานุรักษ์ รอง ผกก.ตตส.บข.น. ให้ไปตรวจสอบ ด.ญ.วัย 13 ลูกพ่อเลี้ยงชื่นใจจนตั้งครรภ์และคลอดลูกสาวนอน รักษาตัวอยู่ที่ ร พ.ราชวิถี ทราบชื่อเหยื่อสาวคือ ด.ญ.จุ่ม (นามสมมติ) ตกเลือดและคลอดลูกในห้องเช่าย่านโชคชัย 4 ตั้งแต่วันที่ 15 ต.ค. ที่ผ่านมา โดยทั้งแม่และลูกอยู่ในสภาพร่างกายอ่อนแอ ไม่แข็งแรง เหยื่อสาวที่กลายเป็นแม่ ตั้งแต่อายุ 13 ให้รายละเอียดว่า พ่อกับแม่แยกทางกัน ตั้งแต่ ตอนอายุ 10 ขวบ เรียนอยู่ชั้น ป.5 ต่อมา นางแดงอ่อน อ้อละอ่อน อายุ 35 ปี แม่ มาได้สามีใหม่ ชื่อ นายต่อศักดิ์ พดกษจันทร์ อายุ 30 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป และไปอาศัยอยู่ด้วยกันที่ห้องเช่า เลขที่ 809 ในซอยลาดพร้าว 62 หรือซอยเท่งสุข แขวงและเขตวังทองหลาง ตั้งแต่ปี 48 ใน ตอนแรกพ่อเลี้ยงก็รักใคร่เอ็นดูเหมือนลูกแท้ๆ กระทั่งเวลาผ่านไปปีเศษ ในตอนกลางคืนพ่อเลี้ยงใจ หนี่นได้ใช้กำลังปลุกปล้ำข่มขืน พยายามดิ้นรนแต่สู้เสียวแรงไม่ไหว ถูกชื่นใจจนสำเร็จความใคร่ โดย พ่อเลี้ยงกำชับห้ามเล่าเรื่องให้แม่ฟังเด็ดขาดมิฉะนั้นจะทำร้าย

เด็กหญิงเหยื่อสาว ให้การต่อว่า หลังจากนั้นในตอนกลางคืนพ่อเลี้ยงก็จะหาโอกาส ตอนแม่หลับ ชื่นใจเรื่อยมาเป็นเวลาติดต่อกัน 3 ปี กระทั่งเรียนชั้น ม .1 เมื่อต้นปี 51 รู้สึกว่าตัวเอง

ตั้งครุฑฯ จึงลาออกจากโรงเรียน โดยบอกกับอาจารย์ว่าไม่มีเงินเรียนหนังสือ ก่อนที่ครอบครัวจะย้ายไปอยู่ที่ บ้านเช่าเลขที่ 1203 ในซอยโชคชัย 4 ในขณะที่ท้องก็เริ่มใหญ่ขึ้น จึงไม่กล้าออกไปไหน และไม่กล้าเล่าเรื่องให้แม่ฟัง กระทั่งวันที่ 15 ต.ค. ที่ผ่านมา ไม่มีใครอยู่ มีอาการตกเลือด และคลอคลอกสาว ออกมาภายในห้อง จึงร้องเรียกเพื่อนบ้านให้ช่วยเหลือ นำส่ง รพ. จากนั้นเล่าเรื่องราวให้แพทย์และพยาบาลฟังก่อนที่จะแจ้งตำรวจไปตรวจสอบในที่สุด

ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมตัวนายต่อศักดิ์ พฤษัจจันทร์ พ่อเลี้ยงจอมเห็นได้ที่หน้า รพ.สยามเปาโลเมมโมเรียล ในซอยโชคชัย 4 จากนั้นนำตัวไปดำเนินคดีที่ สน.โชคชัย ข้อหาข่มขืนกระทำชำเราเด็ก กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี เบื้องต้นนายต่อศักดิ์ให้การยอมรับสารภาพว่าข่มขืนใจลูกเลี้ยงมานาน 3 ปีติดต่อกันกระทั่งตั้งครุฑฯจริงโดยอ้างว่าไม่ได้ข่มขืน แต่เด็กสมยอม และเมียก็ไม่รู้เรื่องนี้ด้วย เจ้าหน้าที่ได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒ แห่งเข้าไปช่วยเหลือ 2 แม่ลูกวัยละอ่อนในเบื้องต้นแล้ว

จากการนำเสนอข่าวข้างต้นแม้จะมีการปกปิดชื่อและนามสกุลผู้เสียหายแต่ปรากฏว่ารายละเอียดของข่าวได้เปิดเผยชื่อนามสกุลของมารดาเด็กผู้เสียหายรวมถึงชื่อนามสกุลของพ่อเลี้ยงผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกับ เด็ก รวมทั้งที่อยู่โดยระบุบ้านเลขที่ชัดเจนทำให้บุคคลผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลทั่วไปที่พบเห็นชื่อนามสกุลของเด็กและผู้ปกครองรับทราบได้ว่าเด็กเป็นผู้เสียหายในคดีข่มขืน อีกทั้งเด็กมีอายุเพียง 13 ปี การนำเสนอข่าวดังกล่าวมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคมต่อไปภา ยหน้า อีกทั้งในเนื้อหาของข่าวใช้ถ้อยคำเรียกผู้เสียหายว่า “เหยื่อคาม” ในทางจิตวิทยาแล้วถือได้ว่าเป็นการเน้นย้ำโดยซ้ำเติมให้เกิดความบอบซ้ำเพิ่มมากขึ้นแก่ครอบครัวนี้

ตัวอย่างที่ 2

รวบพ่อเลี้ยงข่มขืนเด็กหญิงตั้งแต่อนุบาล

โดยหนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันพุธที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2552

รวบพ่อเลี้ยงข่มขืนด.ญ.ตั้งแต่อนุบาล

เมื่อเวลา 11.00 น. วันที่ 9 มีนาคม พ.ต.ท.สมพงษ์ แสงพิญจน์ สว.ตร.เวร สภ.บ้านฉาง จ.ระยอง รับแจ้งความจากนางศรีสุดา เภาเมืองใจ หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดระยอง น.ส.บัณฑิตา ศิริรูป นักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว นำตัว

ด.ญ.แดง (นามสมมติ) อายุ 12 ปี นักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในอ.บ้านฉาง จ.ระยอง เข้าประสานกับทางบ้านพักเด็กและครอบครัว ว่าถูกนายพัน (นามสมมติ) อายุ 37 ปี ช่างรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงบังคับข่มขืนตั้งแต่เรียนชั้นอนุบาล 1 จนถึงชั้น ป.6

ด.ญ.แดง นามสมมติ ให้การว่า นายพันอาศัยจังหวะที่มารดาไม่อยู่ บังคับข่มขืน บางครั้งก็พาออกไปข่มขืนที่ป่าละเมาะข้างบ้าน ซึ่งเป็นที่เปลี่ยวไม่มีบ้านคน และอาศัยช่วงเวลาที่มารับหลังเลิกเรียนพาเข้าไปข่มขืน และยังขู่ว่าถ้านำเรื่องไปบอกใครจะฆ่าให้ตาย และจะโชว์ปิ่นให้ดูเพื่อให้กลัว ตนจึงไม่กล้าบอกเรื่องนี้กับใคร จนกระทั่งเมื่อ 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา ถูกเพื่อนถามว่าทำไมตัวซีดเหลือง จึงเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้เพื่อนฟัง เพื่อนจึงนำเรื่องไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง ก่อน ประสานกับครูในโรงเรียน และพาไปแจ้งความโดยประสานกับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดระยอง

เวลา 16.00 น.วันเดียวกัน เจ้าหน้าที่สายสืบ สภ.บ้านฉาง นำโดย พ.ต.ต.ธัญญา ทากอง สว.สส.สภ.บ้านฉาง และด.ต.ทรงศักดิ์ อยู่สุข เจ้าหน้าที่สายสืบสภ.พลูตาหลวง พร้อมชุดสืบสวน ร่วมจับกุมนายพันขณะขี่จักรยานยนต์ซูซูกิสีบรอนซ์ ทะเบียน กฉฉ 834 ระยอง ขณะจะเข้ามาจับด.ญ.แดงในโรงเรียน นำตัวขึ้นรถยนต์ไปที่บ้านซึ่งเป็น บ้านเช่าไม่มีเลขที่ ต.พลูตาหลวง อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี พบอาวุธปืนลูกซองยาวไทยประดิษฐ์ 1 กระบอก จึงยึดไว้เป็นหลักฐานก่อนนำตัวส่งร้อยเวรสภ.พลูตาหลวง

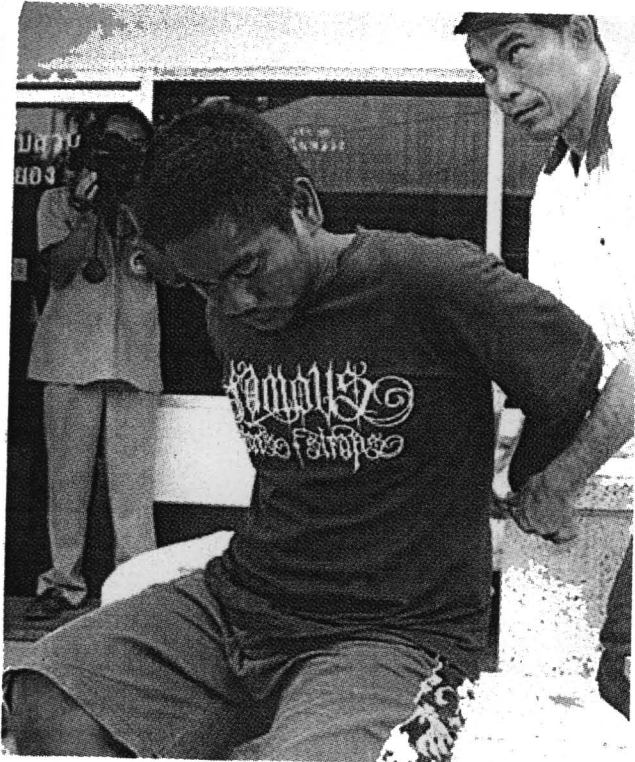
สอบสวนนายพันให้การว่า ข่มขืนด.ญ.แดงไปเพียง 7 ครั้ง ตั้งแต่ช่วงตอนด.ญ.แดงเรียนอนุบาล 1 ที่ จ.ราชบุรี ก่อนจะย้ายมาทำงานที่ จ.ระยองนั้นไม่ได้ข่มขืน เพียงแค่ลูบคลำเท่านั้น และยังบอกว่าอาศัยช่วงที่มารดาเด็กไม่อยู่ข่มขืนในบ้าน พัก และช่วงตอนไปรับกลับจากโรงเรียนก็จะแหวะข่มขืนกลางป่าละเมาะข้างทาง และบอกว่าที่ข่มขืนเพราะสอนแล้วไม่เชื่อฟัง จึงโทษโดยการข่มขืน หลังจากสอบสวนเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้นำเข้าห้องขัง พร้อมทั้งตั้งข้อหาข่มขืนกระทำชำเราเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี

กรณีมีรูปแบบการนำ เสนอข่าวที่ปกปิดชื่อนามสกุลของตัวผู้เสียหายเช่นเดียวกันแต่มีการระบุถึงอายุของเด็กและพ่อเลี้ยง ซึ่งเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาพร้อมทั้งอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการระบุภูมิลำเนาของผู้ต้องหาและผู้เสียหายแม้ไม่ได้ระบุบ้านเลขที่ชัดเจนแต่คนในชุมชนย่อมทราบได้ว่าเป็นครอบครัว ไร่นา ในตอนท้ายได้ระบุเกี่ยวกับการจับกุมโดยระบุนามเลขทะเบียนรถจักรยานยนต์ที่ผู้ต้องหาขี่เพื่อจะไปปรับผู้เสียหายยังเป็นการเพิ่มรายละเอียดของข่าวโดยบังเอิญถึงตัวผู้เสียหายชัดเจนขึ้น รวมถึงมีการนำคำเบิกความของผู้เสียหายมาเผยแพร่อาจมีผลกระทบต่อรูปคดีอาญาและกระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจของเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีนี้ด้วย

ตัวอย่างที่ 3

มือฆ่าสาวปวช.

โดย หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับวันจันทร์ ที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2552



■ หนีไม่รอด ■ ตำรวจจับกุมนายมานิตย์ รุ่งเรือง ผู้ต้องหาฆ่า น.ส.จกภูพันธ์ โวหารอุดม นักเรียน ปวช.ปี 1 และทำร้ายร่างกาย ด.ญ.สุ (นามสมมติ) แล้วหลบหนี ก่อนมาจมนุ่มที่ห้องพักไม่มีเลขที่ บังกะโล แสนสุข ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง เมื่อวันที่ 16 มี.ค.

มือฆ่าสาวปวช. จนมมระยอง อ้างไม่ได้ข่มขืน รวบแล้วหนุ่มข้างบ้านใช้ กระต่ายขูดมะพร้าว ฟาดหัวสาว 16 ดับ บัด ข่มขืน อ้างแค้นทะเลาะ กับหลาน **อ่านต่อหน้า 13**

มือฆ่าสาวปวช.

เหตุการณ์สะเทือนขวัญ คนร้ายใช้กระต่ายขูดมะพร้าวทุบหัว น.ส.จกภูพันธ์ โวหารอุดม อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนเมืองชลพาณิชย์การ ชั้น ปวช.ปี 1 เสียชีวิตอย่างโหดเหี้ยม หลังพยายามจะข่มขืนแต่ไม่สำเร็จ นอกจากนี้ ยังพบ ด.ญ.สุ (นามสมมติ) อายุ 13 ปี น้องสาว ถูกทุบศีรษะแตก ใบหน้าและอาการสาหัส ถูกนำส่งโรงพยาบาลพานทอง โดยเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อเวลา 04.30 น. วันที่ 16 มีนาคม

สอบสวนทราบว่า น.ส.จกภูพันธ์ และ ด.ญ.สุ นอนอยู่ที่ห้อง ส่วนพ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง ลากปลาตามบ่อต่างๆ ในพื้นที่ อ.พานทอง ออกไปทำงานตั้งแต่เวลา 02.00 น. วันที่ 16 มีนาคม จากนั้นมีคนร้าย 1 คน แอบขึ้นไปบนบ้าน พร้อมกับลงมือจับประตูล็อกเข้าไป และพยายามข่มขืน แต่ น.ส.จกภูพันธ์ ต่อสู้ คนร้ายจึงใช้กระต่ายขูดมะพร้าวฟาดเข้าที่ศีรษะเสียชีวิต ส่วน ด.ญ.สุ ได้รับบาดเจ็บสาหัส

จากการสืบสวน เชื่อว่าผู้ก่อเหตุครั้งนี้คือนายมานิตย์ รุ่งเรือง อายุประมาณ 28 ปี บ้านเดิมอยู่บางแสม อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา ซึ่งมาอาศัยกับภรรยาท้องแก่ ข้างบ้านที่เกิดเหตุ จึงวางแผนส่งชุดสืบสวนไล่ล่าคนร้ายดังกล่าว กระทั่งเวลา 17.00 น. วันเดียวกัน พ.ต.ท. ผดุงศักดิ์ รักษาสุข รอง ผกก.กลุ่มงานสืบสวน.ภ.จว.ระยอง พ.ต.ท.เชาว์ ต่ายใหญ่ดี สวส.สภ.พานทอง จ.ชลบุรี พร้อมกำลังตำรวจ เข้าจับกุมตัวนายมานิตย์ได้ที่ห้องพักไม่มีเลขที่ บังกะโล แสนสุข ข.หลังสถานีตำรวจทางหลวง ถนนสุขุมวิท ต.เชิงเนิน

นายมานิตย์ให้การรับสารภาพว่า ก่อเหตุบุกปล้ำพยายามข่มขืน น.ส.จกภูพันธ์ แต่เหยื่อขัดขืน จึงใช้กระต่ายขูดมะพร้าวตีเสียชีวิต แต่ยังไม่ได้ข่มขืน โดยสาเหตุที่ทำให้ไปเพราะแค้นที่ น.ส.จกภูพันธ์ มีปากเสียงกับหลานสาวที่พักอยู่ด้วยกัน ส่วนที่ลงมือทำร้ายน้องสาวของ น.ส.จกภูพันธ์ เนื่องจากคืนนั้นมา จึงลงมือทำร้าย จากนั้นพาภรรยาที่กำลังตั้งท้องได้ 5 เดือนหลบหนีไปกอดานที่บังกะโล จ.ระยอง กระทั่งถูกตำรวจจับกุมได้ในที่สุด

จากนั้นเจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องหาไปสอบสวนเพิ่มเติมที่ สภ.พานทอง พร้อมกับเตรียมนำตัวไป ทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ในช่วงเช้าวันที่ 17 มีนาคม เบื้องต้นตำรวจยังไม่ปักใจเชื่อคำให้การ เนื่องจากผู้ตายนอนท้องว่างเปลือย

ด้านนายสาวท พ่อของเด็กหญิงผู้เคราะห์ร้าย กล่าวว่า จะนำศพไปบำเพ็ญกุศลที่วัดพานทอง เหตุการณ์ครั้งนี้รู้สึกเสียใจเป็นอย่างมาก เพราะลูกสาวเป็นคนดี ไม่เคยเถรหรือเที่ยวเตร่ ทุกวันจะช่วยงานพ่อแม่มาตลอด ส่วนลูกสาวอีกคนที่รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลนั้น แพทย์บอกว่าอาการ 50:50 ต้องรอดูอาการ หากไม่ดีขึ้นจะต้องผ่าตัดสมอง อย่างไรก็ตาม ขอขอบคุณตำรวจที่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ส่วนจะลงโทษอย่างไรก็ให้เป็นไปตามกรรม

คดีนี้เป็นคดีที่ผู้ต้องหาถูกจับในข้อหาฆ่าคนตาย และมีการทำร้ายร่างกายผู้เสียหายอีก รายหนึ่ง โดยผู้ตายและผู้เสียหายเป็นพี่น้องและนอนอยู่ในห้องเกิดเหตุห้องเดียวกัน นอกจากนี้ ข้อหาฆ่าคนตายแล้วผู้ต้องหายังถูกตั้งข้อสงสัยในกรณีข่มขืนอีกด้วยเพราะผู้ตายอยู่ในสภาพ เปลือยท่อนล่าง การที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวโดยบ่งบอกชื่อ นามสกุล ของผู้ตายชัดเจน ย่อม ส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายอีกรายที่เป็นน้องสาวอาจถูกสังคมตั้งข้อสงสัยว่าถูกกระทำอนาจารตาม ข่าวด้วยหรือไม่

ตัวอย่างที่ 4

พ่อเมาขว้างค้อน-เจาะตา 'ดญ.2ขวบ' สาหัส

โดย หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันอังคาร ที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551 หน้า 1-2



พ่อเมาอาละวาดปาค้อนถูลูกด .ญ.บาดเจ็บสาหัส เมื่อเวลา 14.00 น. วันที่ 21 ม.ค. ที่โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี อาคาร 4 ชั้น 4 หอผู้ป่วยเด็กสามัญ เตียง 5 พล.ต.ท.พงศพัศ พงษ์ เจริญ ผู้ช่วยผบ .ตร. และโฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พล.ต.ต.ชัชณูพงษ์ ยุกตะทัต ผบก .น.4 พ.ต.อ.หาญ เลิศทวี วิทย์ ผกก .สน.คั่นนายาว และพ.ต.อ.วิวัฒน์ ศิริสุนทร ผกก .สน.บางชัน เดินทางเข้าเยี่ยมดูอาการของด .ญ.พิมพ์ชนก หรือน้องแตงกวา จงเจริญ อายุ 2 ขวบ ที่ถูกนายนิด หน้อย จงเจริญ อายุ 34 ปี พ่อบังเกิดเกล้าใช้ค้อนขว้างถูกเข้าตาได้รับบาดเจ็บสาหัส ด้วยสาเหตุ เพราะทะเลาะกับภรรยาและอยู่ในอาการมึนเมา เหตุเกิดเมื่อวันที่ 20 ม.ค.ที่ผ่านมาซึ่งวันดังกล่าว เป็นวันที่จัดงานฉลองวันเกิดให้น้องแตงกวา โดยพล.ต.ท.พงศพัศสอบถามอาการบาดเจ็บของน้อง แตงกวา พร้อมนำกระเช้าของขวัญไปมอบปลอบขวัญ โดยมีนายนิดหน้อย และน .ส.ชนนิกานต์ แซ่ ตั้ง อายุ 29 ปี อยู่บ้านเลขที่ 86/83 ต.ระบำ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี บิดาและมารดาของน้องแตงกวา ยืนอยู่ด้วย

นายนิดหน้อย ให้การด้วยน้ำเสียงสลดว่า “หลังเกิดเหตุรู้สึกตกใจมาก รีบนำลูกส่งโรงพยาบาลพรตน์ฯ ตอนนั้นรู้สึกสำนึกผิดแล้ว ซึ่งจังหวะที่ขีว้างค้อนไปไม่รู้ว่าจะไปโดนลูก สาวส่วนสาเหตุที่ขีว้างค้อนไปนั้นเพื่อเป็นการระบายอารมณ์เท่านั้น ในส่วนนี้ขอรับสารภาพว่าเป็นผู้ขีว้างค้อนจริง”

การที่สื่อมวลชนเผยแพร่ภาพพ่อที่ตกเป็นผู้ต้องหาพร้อมกับลูกที่ถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส โดยระบุชื่อ นามสกุลจริงนั้น อาจเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 9 ที่ระบุว่า เมื่อมีการแจ้งเหตุต่อเจ้าพนักงานหรือร้องทุกข์ถึงเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใดๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในครอบครัวหนึ่ง ซึ่งเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปสมาชิกในครอบครัวควรที่จะได้รับบทเรียนและกลับมาใช้ชีวิตอย่างสงบสุขต่อไป แต่การนำเสนอข่าวดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ทำให้สังคมตั้งข้อรังเกียจทำให้ความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบ

จากภาพข่าวใน 3 เหตุการณ์ข้างต้นแล้วเมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากการนำเสนอข่าวกับผลกระทบที่จะเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้เสียหายแล้วพบว่า เมื่อขังน้ำหนักประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับมาอยู่น้อยมากเทียบไม่ได้กับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย และการนำเสนอภาพข่าวและเนื้อหาของข่าวในบางประการอาจเป็นการกระทำที่เป็นความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย แต่ ทั้งนี้ยังไม่มีการบวกรวมที่จะนำผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษอย่างเป็นรูปธรรม

3.3.3 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาวิจัยของ Padawer-singer and Barton , Alfred Friendly และ Ronald L. Goldfarb นักนิติศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ได้ยืนยันว่าการเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของคณะลูกขุน และยังเป็นกรที่นำความคิดเห็นของคณะลูกขุนและผู้พิพากษา กระทั่งต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีนั้นด้วย

ในประเทศสหรัฐอเมริกาการนำเสนอข่าวในคดีอาญาของสื่อมวลชนเป็นปัญหา เช่นเดียวกับในหลายประเทศ ศาลสูง สหรัฐได้วินิจฉัยปัญหาระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนในการ

นำเสนอข่าวคดีอาญากับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา ไว้ในคดี *Irvin v. Dowd* 366 U.S.717 (1961) เป็นคดีแรก ข้อเท็จจริงในคดีคือ Leslie Irvin จำเลยถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานฆ่าคนตายถึง 6 คน และเป็นคดีที่ประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก ภายหลังจากจำเลยถูกจับกุมไม่นาน เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการได้ให้ข่าวต่อสื่อมวลชนยืนยันว่า “สุนัขบ้า Irvin (Mad Dog Irvin)” ให้การรับสารภาพแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิด หลังจากนั้นสื่อมวลชนโดยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ ได้เสนอข่าวอย่างครึกโครมก่อนการพิจารณาคดี เปิดเผยแพร่รายละเอียด ประวัติส่วนตัว การกระทำความผิดครั้งก่อนยังอยู่ในระหว่างพักการลงโทษในขณะที่กระทำความผิดคดีนี้ และยืนยันคำรับสารภาพของจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง เมื่อการพิจารณาคดีเริ่มขึ้น การคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นลูกขุน (prospective jurors) จากจำนวน 430 คน มีจำนวนถึง 370 คนหรือเกือบ 90 เปอร์เซ็นต์ มีความคิดเห็นตรงกันว่า Irvin คือผู้กระทำความผิดและในที่สุดคณะลูกขุนตัดสินชี้ขาดว่า Irvin คือผู้กระทำความผิด และในที่สุดคณะลูกขุนชี้ขาดว่า Irvin มีความผิดต้องโทษประหารชีวิต

คดีขึ้นสู่ศาลสูงสหรัฐอเมริกา ศาลสูงได้พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น เพราะเหตุว่า Irvin จำเลยไม่เคยได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีพิพากษาคดี และมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่โดยให้เหตุผลว่า การประโคมข่าวใหญ่โตของสื่อมวลชน การพาดหัวข่าว การเขียนข่าว การตีพิมพ์และรูปภาพ ในกรณีเช่นนี้ เห็นได้ชัดแจ้งและเชื่อมั่นว่าเป็นการก่อให้เกิดอคติมหาชน (Prejudicial publicity) ต่อสิทธิของจำเลย วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีคือ จำเลยจะต้องได้รับการพิจารณาในบรรยากาศที่ปราศจากการรบกวน จากคลื่นแรงกดดันจากสาธารณชนภายนอก เมื่อลูกขุนได้เรียนรู้เรื่องราวข้อเท็จจริงรายละเอียดในคดีเป็นอย่างดีแม้จะกล่าวว่าไม่มีอคติ และการพิจารณาชี้ขาดคดีสามารถดำเนินไปได้โดยยุติธรรม แต่ในทางจิตวิทยานั้น ก็ยังคงบังเกิดผลอยู่ในประการที่ว่า ย่อมจะไม่สามารถลืมสิ่งที่เห็นและฟังมาได้ ทั้งลูก ขุนบางคนได้กล่าวว่า เขาไม่สามารถยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยได้ เพราะมีบางสิ่งที่ติดแน่นอยู่ในความเห็นของเขาถึงความผิดของจำเลย ซึ่งในการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีเช่นนี้ เท่ากับเป็นการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีจำเลยโดยมหาชนในทางหน้าหนังสือพิมพ์ก่อนที่ การพิจารณาคดีโดยศาลจะเริ่มขึ้น

คดี *Rideau V. Louisiana* 393 U.S. 723(1963) ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ยืนยันหลักการที่ว่าจำเลยในคดีอาญาสมควรได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ Wilbert Rideau จำเลยถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานปล้นทรัพย์ เอาตัว ไปเพื่อเรียกค่าไถ่ และฆ่าคนตาย ภายหลังจากถูกจับกุม จำเลยถูกนำตัวไปสอบสวนและให้การรับสารภาพต่อ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งการสอบสวนนี้มีการบันทึกเทปโทรทัศน์และถูกนำออกเผยแพร่ในรายการ สัมภาษณ์ทางสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นต่างรับรู้รายละเอียดของคุณ ดีเป็นอย่างดี ศาลชั้นต้นตัดสินลงโทษประหารชีวิต คดีขึ้นสู่ศาลสูงสหรัฐอเมริกา ศาลสูงได้ตัดสินกลับ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้พิจารณาคดีใหม่ และได้กล่าวไว้ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญสหรัฐ ได้รับรองสิทธิต่างๆ ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะ มีทนาย สิทธิที่จะ ไม่ให้การใดๆ และสิทธิที่จะ ได้รับการพิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีในศาลต่อหน้าผู้พิพากษา ก็เป็นสิทธิประการหนึ่ง แต่สิ่งที่ประชาชนเคยเห็นและรับทราบรายละเอียดในคดีนี้ เป็นการ พิจารณาคดีในห้องขัง (jail) ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ (sheriff) และในเมื่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น ต่างเคยเห็นและรับทราบรายละเอียดคำรับสารภาพของจำเลยที่ตอบคำถามนำของเจ้าหน้าที่ ทาง รายการสัมภาษณ์จากสถานีโทรทัศน์เป็นอย่างดีภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ การที่ศาลไม่อนุญาตให้ โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอื่นตามคำขอ จึงเป็นการปฏิเสธกระบวนการยุติธรรม มเพื่อที่จำเลยจะ ได้รับการพิจารณาคดีโดยยุติธรรม

คดี Sheppard V. Maxwell ศาลได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาอย่างชัดเจนว่า กระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย เป็นหลักประกันว่าผู้ถูกกล่าวหา จะได้รับการพิจารณาพิพากษา คดีโดยผู้พิพากษาและคณะลูกขุนที่เที่ยงธรรม ปราศจากอิทธิพลและแรงกดดันจากภายนอก⁵

คดี Nebraska Press Association V. Stuart 427 U.S. 531 (1976) ศาลสูงของมลรัฐเนบราสก้า (Nebraska) ได้มีคำสั่งห้ามมิให้สื่อมวลชนพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ข่าวสาร คำให้การ รับสารภาพและข้อเท็จจริงอื่นๆที่เกี่ยวข้องในคดี ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินว่า คำสั่งเช่นว่านั้น เป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (First Amendment) ซึ่งห้ามมิให้มีการ จำกัดก่อน (prior restraint) ซึ่งการพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ข่าวสาร⁶ แต่อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ พิเศษ (extraordinary circumstances) ศาลก็อาจมีคำสั่งห้ามมิให้สื่อมวลชนพิมพ์โฆษณา

⁵ Kadish and Paulsen, *Criminal Law and Its Processes Case and Materials*, (Boston Toronto: Little, Brown and Company), p.1303, อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ, การแก้ไข ปัญหาเสรีภาพในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา, *ดุลพินิจ* ปีที่ 39 (2535) : 68.

⁶ Manye Overback and Rick D. Pullen, *Major Principle of Media Law*, p.161. Gerald D. Robil, *Introduction to Criminal Justice System*, third Edition (New York: Harper & Row, Publishers, 1987), p.281.

เผยแพร่ข่าวสารคดีอาญานั้นได้ แต่จะต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอชี้ให้เห็นว่า⁷ การเสนอ เผยแพร่ ข่าวสารนั้น จงใจก่อให้เกิดมติมหาชน (publicity) เหนือคดี และการเย้ยหยาดความเสียหายโดย หนทางอื่น เช่น การเลื่อนการพิจารณาคดี การย้ายสถานที่พิจารณาคดี ไม่ อาจบรรเทาผลกระทบ ของอคติมหาชนก่อนการพิจารณาคดีได้ ประกอบกับคำสั่งห้ามนั้น ต้องมีขึ้นเพื่อป้องกันพยาน หลักฐานสำคัญที่จะก่อให้เกิดความมีอคติแก่ผู้ที่จะมาเป็นลูกขุน

คดี Stroble V. California ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า เราไม่อาจตอบปัญหา ได้ว่าขอบเขตของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวคดีอาญาที่ควรได้รับความคุ้มครองนี้มีแค่ไหน อย่างไรก็ดี หากสื่อมวลชนเสนอข่าวขึ้นก่อให้เกิดความมีอคติลำเอียงในแหล่งชุมชนนั้นแล้ว จะมี แนวทางพิจารณาอย่างไร

ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวเป็นแนวทางไว้ว่า ในการพิจารณาว่า การ เสนอข่าวหรือให้ข่าวคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กระทำไปเกินขอบเขตและเป็น การขัดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดี โดยเที่ยงธรรมหรือไม่นั้น จะต้อง พิจารณาถึงแนวทาง 4 ประการดังต่อไปนี้

1. ลักษณะและธรรมชาติของข่าวสารที่พิมพ์เผยแพร่ นั้น เป็นไปด้วยความรู้สึก สอดแทรกมากกว่าสิ่งอื่น
2. ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการพิมพ์เผยแพร่ กับการพิจารณาพิพากษาคดี
3. ความเชื่อถือได้ถึงแหล่งข่าวสารที่อ้างอิง
4. ความแพร่หลายของข่าวสารในหมู่ของประชาชน

จากที่กล่าวมาจะพบว่าศาลสูงสหรัฐอเมริกาตระหนักถึงปัญหาการนำเสนอข่าวของ สื่อมวลชนในคดีอาญาอันจะมีผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่ออำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดี ทั้งนี้หากการนำเสนอเรื่องราวอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายผู้สื่อข่าวอาจมีความผิดฐานละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

นายมาร์ค สตีเฟ่น นักกฎหมายสื่อมวลชนจากอังกฤษ และนายโรเบิร์ต เบลีน นัก กฎหมายสื่อมวลชนจากสหรัฐอเมริกาได้ แสดงความคิดเห็นไว้ในการจัดการอบรมสื่อมวลชน ใน

⁷ Ibid.,p.162.

ประเด็นการสังเกตการณ์การพิจารณาคดีในศาล และการรายงานข่าวการพิจารณาคดีในศาล โดยได้กล่าวถึงภาพรวมของมาตรฐานสากลในการพิจารณาคดีที่มีความยุติธรรมและบทบาทของสื่อมวลชนในการรายงานการพิจารณาคดีอย่างน่าสนใจในหลายประเด็นเริ่มจากองค์ประกอบของการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม มี 7 ประการ ประกอบด้วย

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาล
2. ในการพิจารณาคดีอาญาใดหรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในคดีตามกฎหมาย บุคคลต้องได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม
3. การพิจารณาคดีควรทำอย่างเปิดเผย ยกเว้น คดีที่ขอพิงลาลับ เช่น คดีครอบครัว หรือ คดีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ความมั่นคง หรือ คดีที่กระทบชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี
4. การพิจารณาคดีต้องกระทำในศาลที่มีอำนาจ มีอิสระและเป็นกลาง
5. การพิจารณาคดีต้องกระทำในศาลที่จัดตั้งตามกฎหมายเท่านั้น
6. บุคคลทุกคนที่ถูกฟ้องร้องว่ากระทำความผิดทางอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย และ
7. ในการพิจารณาคดีอาญาที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิโดยเสมอภาคอย่างเต็มที่ในอันที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำ เช่น สิทธิที่จะได้รับความสะดวกและเวลาเพียงพอในการต่อสู้คดี หรือ สิทธิที่จะได้รับ การพิจารณาคดีโดยปราศจากความล่าช้าเกินควร เป็นต้น

นักกฎหมายจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เสนอแนะว่า การหลีกเลี่ยงการละเมิดอำนาจศาลที่ดีที่สุดก็คือ แยกข้อเท็จจริง ออกจากความเห็น ถ้าเป็นการรายงานข่าวในศาลก็รายงานให้ครบถ้วนและถูกต้อง ยึดข้อเท็จจริง เป็นหลัก ถ้า เป็นบทบรรณาธิการหรือคอลัมน์ก็เป็นความเห็นที่วิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาของศาลได้ แต่จะต้องวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ เป็นความเห็นที่มีหลักทางวิชาการสนับสนุน ไม่ใช่วิจารณ์ ศาล ว่า ตาบอด หรือ โง่ ก็อาจโดนข้อหาหมิ่นศาลได้ สิ่งที่น่าหนักใจคือ นักข่าวต้องขังน้ำหนักร ให้ตีว่า สิ่งที่จะนำเสนอ เป็นประโยชน์กับสาธารณชนมากที่สุด และนักข่าวจะต้องทำงาน แบบมี อออาชีพร

3.3.4 ผลกระทบต่อสังคมในการลอกเลียนแบบอาชญากรรม

ผลการวิจัยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของมนุษย์ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยอธิบายขั้นตอน

การประกอบอาชญากรรมโดยละเอียด ทำให้เกิดการทำตามจนกระทั่งเป็นการก่ออาชญากรรมแบบเดียวกันขึ้นซ้ำอีกโดยผู้ต้องหารายใหม่ โดยผู้ต้องหาในคดีหลังจะยอมรับว่ามีกรลอกเลียนแบบมาจากข่าวที่น่าเสนอผ่านช่องทางสื่อ รูปแบบต่างๆ ซึ่งเหตุการณ์ในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งวุฒิภาวะยังน้อย สามารถซึมซับและเรียนรู้ได้รวดเร็วหากได้พบเจอข่าวในลักษณะที่มีความรุนแรงบ่อยครั้ง

นพ.ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน ผู้อำนวยการสำนักสุขภาพจิต ตสสังคม กล่าวว่า การชมคลิปภาพความรุนแรงจากกล้องวงจรปิดที่สื่อมวลชนนำมาเผยแพร่ซ้ำๆ นั้น ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมความเลียนแบบอย่างแน่นอน เพราะภาพดังกล่าวเป็นเรื่องจริง ซึ่งแรงกว่าภาพจากละคร การแสดงอื่นๆ ทุกครั้งที่น่าเสนอย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ชมโดยเฉพาะเด็ก และเยาวชน ในครั้งแรกอาจจะรู้สึกตกใจ แต่หากเห็นหลายครั้งจะกลายเป็นความชินชา ที่น่ากลัวที่สุด คือ ในบางรายที่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงก่ออาชญากรรมอยู่แล้ว นำภาพเหล่านั้นมาเป็นข้อมูลในการก่ออาชญากรรมเลียนแบบ สังเกตจากปรากฏการณ์จะมาเป็นช่วงๆ เช่น ช่วงไหนมีการฆาตกรรม กรด หรือตัดเจ้าโลก ก็จะมีการเลียนแบบต่อๆ กัน ดังนั้น จึงมีความเป็นห่วงการนำเสนอภาพเหล่านี้ของสื่อเป็นอย่างมาก และขอเตือนผู้ปกครองที่อาวุธอยู่ในบ้าน ให้ระวังให้เด็กกลัวว่าเด็กจะนำมาเลียนแบบได้

3.4 ความเสียหายที่เกิดจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนในต่างประเทศ

ในปี 2000 ประเทศอังกฤษมีคดีที่ได้รับความสนใจจากประชาชนและบรรดาสื่อมวลชนในประเทศอังกฤษคดีหนึ่งซึ่งมีความเสียหายเกิดขึ้นและไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความเสียหายดังกล่าวสื่อมวลชนมีส่วนในการก่อให้เกิดขึ้น เมื่อวันที่เสาร์ที่ 1 กรกฎาคม ปีนั้น Sarah Payne เด็กสาวอายุ 8 ปีออกไปเล่นกับพี่น้องอีก 3 คนของเธอในบริเวณทุ่งข้าวสาลี ในเมือง East Preston แคว้น Sussex ตะวันตกแล้วได้หายตัวไปทางบ้านได้ไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่ด้วยกันผู้คนในละแวกนั้นรวมถึงกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครได้ระดมกำลังช่วยกันตามหาเธอ

วันถัดมาชายวัย 30 กว่าถูกจับกุม ให้นำตัวออกสู่ทะเลของแคว้น Sussex ถูกตำรวจตรวจอย่างละเอียด รวมทั้งประชาชนได้ให้ความร่วมมือแจ้งเบาะแสกับตำรวจถึง 600 รายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน วันรุ่งขึ้นมีการชี้ตัวผู้ต้องสงสัยที่จับได้แต่สุดท้ายก็ต้องปล่อยตัว ไปได้ ในขณะที่แม่ของ Sarah ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนด้วยน้ำตานองหน้าว่า “เธอมั่นใจว่าลูกสาวยังมี

ชีวิตอยู่” และส่งสารไปยังลูกสาวว่า “ให้เข้มแข็งกล้าหาญ อดทนยืนหยัดต่อสถานการณ์ ” ในขณะที่การไล่ล่าของตำรวจดำเนินไปอย่างเข้มข้นทั่วประเทศ

สื่อมวลชนได้จัดให้มีการถ่ายทอดสดความเจ็บปวดและร้องขอความเป็นธรรมจากครอบครัวของ Sarah จนมีคนโทรศัพท์มาแจ้งเบาะแสทั้งที่เป็นความจริงและไม่เป็นความจริงรวม 1000 สาย จนกระทั่งในวันที่ 11 กรกฎาคม ตำรวจร่างภาพของผู้ต้องสงสัยที่มีผู้พบเห็นว่าอยู่กับ Sarah ในเมือง Knutsford ภาพได้ถูกเผยแพร่ตามสื่อมวลชนและหนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือพิมพ์ The sun พาดหัวข่าวว่า “จับมันไว้ซะเร็ว” (NAIL THE BASTARD) โดยหนังสือพิมพ์เปิดเผยว่าศพของ Sarah เปลือยเปล่าและหนังสือพิมพ์ The Mirror เสนอบทบรรณาธิการ “แขวนคอมันคงดีเกินไป(Hanging is too good)สำหรับฆาตกร” หนังสือพิมพ์เกาะติดรายงานข่าวการให้ถ้อยคำไว้อาลัยของสาธารณชน การร่วมไว้อาลัยก่อให้เกิดอารมณ์โศกเศร้าของสาธารณชนและได้กลายมาเป็นความโศกเศร้า โกรธ เกลียดชัง และต้องการแก้แค้น หนังสือพิมพ์ The News of The World จุดประกายไฟขึ้นในชาติ โดยการออกบรรณารักษ์เพื่อ Sarah ดีพิมพ์รายชื่อและรูปภาพของผู้ที่เคยมีคดีล่วงละเมิดเด็กจำนวน 49 ราย นอกจากนี้ยังประจานพวกที่ชอบมีเพศสัมพันธ์และทำอนาจารเด็ก โดย Rebekah Wade บรรณาธิการได้เขียนไว้ว่า “จะต้องไม่มีการปกปิดสถานที่สำหรับปีศาจอสูรผู้ซึ่งคอยล่าเด็กของเราอีกต่อไป ...เราจะเริ่มก้าวแรกด้วยการตีพิมพ์รายชื่อและที่อยู่ของคนพวกนี้ ” นอกจากนี้ยังแพร่ข่าวออกไปอีกว่า “การบรรณารักษ์ของเราจะไม่ไปถึงจุดหมายที่เราต้องการ ถ้ามันไม่ได้เรียกร้องความรู้สึกเกลียดชังรุนแรงต่อผู้ที่เราประกาศชื่อออกไป ”

เมื่อหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวไปในวันเดียวกันนั้นเองชายผู้หนึ่งในเมืองแมนเชสเตอร์ถูกจับกุมทำร้าย เพราะความผิดพลาดของฝูงชนที่ดูเผินๆ ผู้ชายคนนี้คล้ายๆ กับผู้ชายที่หนังสือพิมพ์ลงรูป แต่อันที่จริงอยู่คนละเมืองกัน

เหตุการณ์อันเป็นจุดเริ่มต้นของ “สัปดาห์แห่งกฎหมายในอังกฤษ” ได้เริ่มขึ้นข้ออ้างของหนังสือพิมพ์ที่ทำการบรรณารักษ์เพื่อ Sarah คือตำรวจดูแลและตรวจตราไม่เพียงพอสาธารณชนควรจะได้รับรู้ว่าใครบ้างที่เคยล่วงละเมิดผู้เยาว์ นาย Tony Butler โฆษกกิจกรรมตำรวจเกี่ยวกับคดีล่วงละเมิดทางเพศได้ออกมาตำหนิการปฏิบัติงานของหนังสือพิมพ์ The News of The World ว่า “การเปิดเผยชื่อนั้น จะเป็นอันตรายต่อเด็กมากขึ้น เพราะเท่ากับเป็นการผลักดันให้กลุ่มที่นิยมการล่วงละเมิดเด็กนี้ ปิดบังซ่อนเร้นตนเองในลักษณะที่ได้ดินมากขึ้น อาจมีการเปลี่ยนชื่อ ที่อยู่ อาชญากรหลบซ่อนซึ่งก็จะทำให้การสืบสวนติดตามของตำรวจยากขึ้น ” การออกมาแสดงท่าทีนี้ก็เพื่อให้หนังสือพิมพ์หยุดการบรรณารักษ์ปลุกอารมณ์ฝูงชนแต่ก็ไม่ใช่เป็นผลการบรรณารักษ์เข้มข้นขึ้น ประชาชนทวิ

อารมณ์โกรธแค้นนำไปสู่พฤติกรรมของกฎหมาย (Lynch Law) ซึ่งทำให้บุคคลที่เพียงแต่ถูกสงสัยว่าเป็นบุคคลที่หนังสือพิมพ์ลงรูปกล่าวถึง หรือชาวบ้านไม่ชอบหน้าหรือมีการปล่อยข่าวลือ แม้ว่าบางคนเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือกลับใจเป็นคนดีแล้วก็ตามทำให้ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของเขาตกอยู่ในอันตราย ถูกคุกคาม ช่มชู้ รุมประทุษร้าย ประชาทัณฑ์ ตัดสินและพิพากษาโดยกฎหมายที่ร้ายแรงที่สุดเกิดขึ้นในเขตบ้านพักสวัสดิการ Paulsgrove Housing Estate ในย่านฐานทัพเรือ Portsmouth ทางตอนใต้ของอังกฤษ ที่ซึ่งกลุ่ม Mobs ตั้งฐานที่มั่นพร้อมทั้งมีบัญชีรายชื่ออยู่ในใจ (Mental list) ได้ก่อความรุนแรงโดยการขับไล่ทำร้ายร่างกาย ขวางป่าบ้าน บุกรุกเข้าไปทำลายทรัพย์สิน ฉกฉวยสิ่งของ เผารถยนต์ ทำให้กว่า 20 คนต้องหนีออกจากบ้านพักแห่งนี้ไป

ในที่สุดหนังสือพิมพ์ The News of The World จำต้องยุติบทบาทในการเป็น “ผู้กระทำ” (actor) นอกเหนือจาก “ผู้รายงานข่าว” (Informer) ลงและอาจถูกดำเนินคดีถ้ามีคนแจ้งความรวมถึงการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลที่ถูกเปิดเผยชื่อที่อยู่อันทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สินด้วย⁸

3.5 กฎหมายและคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ที่นำโทษทางอาญามา จำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวในคดีอาญา

3.5.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสนับได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบในการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 (La déclaration des droits de l'homme et du citoyen) ได้ยอมรับการมีอยู่ของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวหมายความรวมถึง สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน การรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้มีอิทธิพลและถือเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นต้นแบบการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในเวลาต่อมา

⁸ ทศนีย์ บุณนาค, สื่อมนตรีและอาคม, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ NUT REPUBLIC) หน้า 29-40.

ประเทศฝรั่งเศสเป็นอีกประเทศหนึ่งในโลกที่ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนสูง การขยายตัวของสื่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนอันดับหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพลเมืองฝรั่งเศส แต่ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็ได้ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ของสื่อมวลชนมากในปี ค.ศ. 1981-2001 มีการออกกฎหมายสำคัญและมีผลต่อการทำงานของสื่อมวลชนไม่น้อยกว่า 4 ฉบับ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการสงวนสิทธิในการเคารพความเป็นส่วนตัวของผู้ถูกนำเสนอ รวมถึงการให้สิทธิและปกป้องผู้เยาว์ การรายงานข่าวที่ส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายอาจถูกดำเนินคดีเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดในคดีนั้นๆ ด้วย การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่รายงานข้อมูลเท็จและกระทบต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์และความเป็นส่วนตัวของบุคคลเป็นสิ่งที่สมควรต่อต้านในประเทศฝรั่งเศส ดังนั้น จึงมีการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงต่อเมื่อเกิดความสงสัยในข้อเท็จจริงและเรียกร้องให้มีการเคลื่อนไหวและออกมาชี้แจงอยู่บ่อยครั้ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอภาพข่าวและเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนในกรณีอื่นที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

(1) Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse

กฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ของฝรั่งเศสที่มีการแก้ไขครั้งสุดท้ายครั้งล่าสุดเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2552 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาไว้สองมาตรา กล่าวคือ

มาตรา 35 ตี⁹ บัญญัติห้ามมิให้สื่อมวลชนหรือผู้ใดเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวอื่นใดของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือ หรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของผู้ต้องหา นอกจากนี้ในมาตราดังกล่าวยังห้ามมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่แสดงความคิดเห็นหรือทำโพลเกี่ยวกับความผิดของผู้ต้องหา เช่น ทำโพลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือไม่ หรือการกระทำของผู้ต้องหาสมควรได้รับโทษแค่ไหน รวมถึงห้ามมิให้ผู้ใดสนับสนุนเปิดเผยวิธีการที่จะเข้าไปแสดงความคิดเห็นหรือเข้าไปดูผลโหวตในการทำโพลด้วย

มาตรา 35 จัตวา¹⁰ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาได้บัญญัติห้ามเผยแพร่ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใดซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำดังกล่าว

⁹ Article 35 ter En savoir plus sur cet article...

Modifié par Ordonnance n°2000-916 du 19 septembre 2000 - art. 3 (V)
JORF 22 septembre 2000 en vigueur le 1er janvier 2002

I. - Lorsqu'elle est réalisée sans l'accord de l'intéressé, la diffusion, par quelque moyen que ce soit et quel qu'en soit le support, de l'image d'une personne identifiée ou identifiable mise en cause à l'occasion d'une procédure pénale mais n'ayant pas fait l'objet d'un jugement de condamnation et faisant apparaître, soit que cette personne porte des menottes ou entraves, soit qu'elle est placée en détention provisoire, est punie de 15 000 euros d'amende.

II. - Est puni de la même peine le fait :

- soit de réaliser, de publier ou de commenter un sondage d'opinion, ou toute autre consultation, portant sur la culpabilité d'une personne mise en cause à l'occasion d'une procédure pénale ou sur la peine susceptible d'être prononcée à son encontre ;

- soit de publier des indications permettant d'avoir accès à des sondages ou consultations visés à l'alinéa précédent.

¹⁰ Article 35 quater En savoir plus sur cet article...

Modifié par Ordonnance n°2000-916 du 19 septembre 2000 - art. 3 (V)
JORF 22 septembre 2000 en vigueur le 1er janvier 2002

กระทบ กระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร

นอกจากนี้บทบัญญัติของกฎหมายฝรั่งเศสอีก 2 มาตรายังได้กำหนดให้การกระทำอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงในสังคมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ของฝรั่งเศส ดังนี้

มาตรา 23¹¹ ผู้ที่กระทำการไม่ว่าจะโดยการประกาศทางสุนทรพจน์ การร้องตะโกน หรือการข่มขู่โดยใช้เสียง ในสถานที่หรือการชุมนุมในที่สาธารณะ หรือโดยการเขียน การพิมพ์ การวาดภาพ การแกะสลัก ภาพระบายสี สัญลักษณ์ภาพ หรือสื่อการเขียนอื่นๆ สื่อเสียงหรือภาพ โดยการขายหรือแจก โดยการวางขายหรือตั้งแสดงในสถานที่ หรือการชุมนุมในที่สาธารณะ ไม่ว่าจะโดยการตั้งป้ายโฆษณาหรือแผ่นป้ายที่ตั้งแสดงให้สาธารณชนได้มองเห็น หรือทุกวิธีการในการสื่อสารกับสาธารณชน โดยทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะช่วยโดยตรงให้มีผู้ก่อเหตุหนึ่งคน หรือหลาย

La diffusion, par quelque moyen que ce soit et quel qu'en soit le support, de la reproduction des circonstances d'un crime ou d'un délit, lorsque cette reproduction porte gravement atteinte à la dignité d'une victime et qu'elle est réalisée sans l'accord de cette dernière, est punie de 15 000 euros d'amende.

¹¹ Article 23 En savoir plus sur cet article...

Modifié par Loi n°2004-575 du 21 juin 2004 - art. 2 JORF 22 juin 2004

Seront punis comme complices d'une action qualifiée crime ou délit ceux qui, soit par des discours, cris ou menaces proférés dans des lieux ou réunions publics, soit par des écrits, imprimés, dessins, gravures, peintures, emblèmes, images ou tout autre support de l'écrit, de la parole ou de l'image vendus ou distribués, mis en vente ou exposés dans des lieux ou réunions publics, soit par des placards ou des affiches exposés au regard du public, soit par tout moyen de communication au public par voie électronique, auront directement provoqué l'auteur ou les auteurs à commettre ladite action, si la provocation a été suivie d'effet.

Cette disposition sera également applicable lorsque la provocation n'aura été suivie que d'une tentative de crime prévue par l'article 2 du code pénal.

คนให้กระทำการตามที่กล่าวมาแล้ว จะถูกลงโทษในฐานะเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกับการกระทำที่ถูกระบุว่าเป็นอาชญากรรมหรือความผิดลหุโทษ ถ้าการยั่วยุนั้นมีผล

ผลของการจัดระเบียบในมาตรานี้ จะใช้ได้เช่นกันกับการยั่วยุที่มีผลเพียงแต่การพยายามที่จะทำให้เกิดอาชญากรรมตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 2 ของกฎหมายอาญา

มาตรา 24¹² ผู้กระทำการยั่วยุโดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งตามมาตรา 23 ทำการยั่วยุโดยตรง จะถูกลงโทษด้วยการจำคุก 5 ปี และจ่ายค่าปรับใหม่ 45000 ยูโร ในกรณีที่การยั่วยุนี้ อาจจะไม่เกิดผลของการกระทำ แต่มีการฝ่าฝืนในข้อต่อไป

¹² Article 24 En savoir plus sur cet article...

Modifié par Loi n°2004-1486 du 30 décembre 2004 - art. 20 JORF 31

décembre 2004

Modifié par Loi n°2004-1486 du 30 décembre 2004 - art. 22 JORF 31 décembre 2004

Seront punis de cinq ans d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende ceux qui, par l'un des moyens énoncés à l'article précédent, auront directement provoqué, dans le cas où cette provocation n'aurait pas été suivie d'effet, à commettre l'une des infractions suivantes :

1° Les atteintes volontaires à la vie, les atteintes volontaires à l'intégrité de la personne et les agressions sexuelles, définies par le livre II du code pénal ;

2° Les vols, les extorsions et les destructions, dégradations et détériorations volontaires dangereuses pour les personnes, définis par le livre III du code pénal.

Ceux qui, par les mêmes moyens, auront directement provoqué à l'un des crimes et délits portant atteinte aux intérêts fondamentaux de la nation prévus par le titre Ier du livre IV du code pénal, seront punis des mêmes peines.

Seront punis de la même peine ceux qui, par l'un des moyens énoncés en l'article 23, auront fait l'apologie des crimes visés au premier alinéa, des crimes de guerre, des crimes contre l'humanité ou des crimes et délits de collaboration avec l'ennemi.

1. การล้วงละเมิดโดยจงใจด้วยการด่าทอ การล้วงละเมิดโดยจงใจในภาพพจน์ของบุคคล และการทำร้ายบังคับในเรื่องเพศที่ถูกระบุไว้ในหนังสือ เล่มที่ 2 ของกฎหมายอาญา

Seront punis des peines prévues par l'alinéa 1er ceux qui, par les mêmes moyens, auront provoqué directement aux actes de terrorisme prévus par le titre II du livre IV du code pénal, ou qui en auront fait l'apologie.

Tous cris ou chants séditionnels proférés dans les lieux ou réunions publics seront punis de l'amende prévue pour les contraventions de la 5^e classe.

Ceux qui, par l'un des moyens énoncés à l'article 23, auront provoqué à la discrimination, à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne ou d'un groupe de personnes à raison de leur origine ou de leur appartenance ou de leur non-appartenance à une ethnie, une nation, une race ou une religion déterminée, seront punis d'un an d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende ou de l'une de ces deux peines seulement.

Seront punis des peines prévues à l'alinéa précédent ceux qui, par ces mêmes moyens, auront provoqué à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne ou d'un groupe de personnes à raison de leur sexe, de leur orientation sexuelle ou de leur handicap ou auront provoqué, à l'égard des mêmes personnes, aux discriminations prévues par les articles 225-2 et 432-7 du code pénal.

En cas de condamnation pour l'un des faits prévus par les deux alinéas précédents, le tribunal pourra en outre ordonner :

1° Sauf lorsque la responsabilité de l'auteur de l'infraction est retenue sur le fondement de l'article 42 et du premier alinéa de l'article 43 de la présente loi ou des trois premiers alinéas de l'article 93-3 de la loi n° 82-652 du 29 juillet 1982 sur la communication audiovisuelle, la privation des droits énumérés aux 2° et 3° de l'article 131-26 du code pénal pour une durée de cinq ans au plus ;

2° L'affichage ou la diffusion de la décision prononcée dans les conditions prévues par l'article 131-35 du code pénal.

2. การขโมย การข่มขู่ และการทำลาย การทำให้เสื่อม และการทำให้เสียหาย โดยความตั้งใจที่จะให้เกิดอันตรายแก่ตัวบุคคล ที่ถูกกำหนดไว้ในหนังสือ เล่มที่ 3 ของกฎหมายอาญา

ผู้ที่กระทำโดยวิธีเดียวกันนี้ ก่อให้เกิดโดยตรงหนึ่งในอาชญากรรม และในความผิดฐานลหุโทษ ละเมิดต่อผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานของชาติ ตามที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 1 ของหนังสือเล่มที่ 4 ของกฎหมายอาญา จะถูกลงโทษเช่นเดียวกันนี้

ผู้ที่ยกย่องชมเชย อาชญากรรม ตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่หนึ่ง อาชญากรรมสงคราม อาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ หรืออาชญากรรมจะถูกลงโทษด้วยการลงโทษเช่นเดียวกันนี้กับผู้ที่ได้ใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง ตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 23 และความผิดฐานลหุโทษในการร่วมมือกับศัตรู

ผู้ที่ใช้วิธีเดียวกันนี้ ยั่วแหย่โดยตรงให้เกิดกิจกรรมในการก่อการร้าย ตามที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 2 ในหนังสือเล่มที่ 4 ของกฎหมายอาญา หรือผู้ที่ยกย่องชมเชยจะถูกลงโทษด้วยการลงโทษตามที่ถูกระบุไว้ในย่อหน้าที่หนึ่ง

การร้องตะโกนหรือร้องเพลงเพื่อการปลุกปั่นโดยใช้เสียงทุกชนิดในสถานที่หรือที่ชุมนุมสาธารณะจะถูกลงโทษ โดยการปรับไหมตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 5

ผู้ที่ใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 23 ยั่วแหย่ให้เกิดการแบ่งแยก ความเกลียดชัง หรือความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใด สาเหตุเพราะต้นกำเนิดของบุคคล หรือเพราะความเป็นส่วนหนึ่งหรือไม่เป็นส่วนหนึ่งของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ไตมมนุษย์หนึ่ง ชาติใดชาติหนึ่ง เชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือศาสนาที่เป็นที่รู้จักศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะถูกลงโทษด้วยการจำคุก 1 ปี และค่าปรับไหม 45000 ยูโร หรือปรับโทษใดโทษหนึ่งเท่านั้น ในการลงโทษทั้งสองนี้

ถ้าผู้ที่ใช้วิธีเดียวกันนี้ ยั่วแหย่ให้เกิดความเกลียดชัง หรือความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใด ด้วยเหตุผลเรื่องเพศของเขา ด้วยการเบียดเบียนเรื่องเพศของเขา หรือด้วยความพิการของเขา หรือยั่วแหย่บุคคลตามที่กล่าวมานี้ด้วยการแบ่งแยก ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 225-2 และ 432-7 ของกฎหมายอาญา จะถูกลงโทษด้วยการลงโทษตามที่ระบุในย่อหน้าข้างต้น

ในกรณีที่มีการตัดสินลงโทษจากการกระทำใดกระทำหนึ่งตามที่ระบุไว้ในสองย่อหน้าข้างต้น ศาลจะสั่งเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ :

1. การตัดสิทธิตามที่เรียงตามหมายเลข ในข้อ 2 และ 3 ของมาตรา 131-26 ของกฎหมายอาญาดำรงระยะเวลา 5 ปีสูงสุด ยกเว้นเมื่อ ความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดถูกใช้เพื่อพิสูจน์ความสุจริตตามความคิดพื้นฐานของมาตราที่ 42 และของย่อหน้าแรกของมาตราที่ 43 ของกฎหมายปัจจุบัน หรือของสามย่อหน้าแรกของมาตรา 93-3 ของกฎหมายหมายเลข 82-652 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2525 ที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารโดยใช้การฟังและการดู

2. การตีตราหรือการเผยแพร่การตัดสินที่ถูกประกาศตามเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรา 131-35 ของกฎหมายอาญา

กฎหมายในมาตรา 23 และมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการพิมพ์ของฝรั่งเศสฉบับนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับความผิดฐานเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา หรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย แต่การบัญญัติฐานความผิดในบางกรณีจะบัญญัติรายละเอียดไว้ได้มากกว่าเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการกระทำของสื่อมวลชน รวมถึงโทษที่กำหนดก็มีความรุนแรงกว่าในกรณีที่ใช้ยังไม่บรรลุผลตามเจตนาที่ใช้ในมาตรา 23 กำหนดให้มีโทษจำคุกถึง 5 ปี และปรับได้สูงสุดถึง 45,000 ยูโร

(2) Code penal

ประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 322-14¹³

ความผิดฐานการบอกเล่าข้อความเท็จให้เลื่องลือจนเป็นเหตุให้ประชาชนตื่นตกใจ (Fausses alertes) ความผิดฐานนี้คือการเผยแพร่หรือการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จโดยมีเจตนาที่จะทำให้เกิดความหวาดกลัวหรือมีภัยพิบัติเกิดขึ้นให้คนตกใจกลัว ซึ่งการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลดังกล่าวสื่อมวลชนมีโอกาสเสี่ยงในการกระทำความผิดหากไม่พิจารณาข้อมูลที่

¹³ Article 322-14

Le fait de communiquer ou de divulguer une fausse information dans le but de faire croire qu'une destruction, une dégradation ou une détérioration dangereuse pour les personnes va être ou a été commise est puni de deux ans d'emprisonnement et de 200 000 F d'amende.

Est puni des mêmes peines le fait de communiquer ou de divulguer une fausse information faisant croire à un sinistre et de nature à provoquer l'intervention inutile des secours.

เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ อย่างเช่นในกรณีที่แจ้งว่าจะเกิดแผ่นดินไหวขึ้นในพื้นที่ใด แต่ความจริงแล้วไม่มีแนวโน้มที่จะเกิดได้ ทำให้ประชาชนตกใจกลัว ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยมาตรา 384 ซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกิน 1000 บาท ในขณะที่ตามบทบัญญัติมาตรานี้ของฝรั่งเศส มีโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนฟรังก์

นอกจากการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาขึ้นมาควบคุมการทำงานของสื่อมวลชนโดยตรงแล้ว ฝรั่งเศสยังมีสภาสูงว่าด้วยสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำหน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อมวลชนให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจาการปกป้องประโยชน์ของสังคม ได้แก่ การดูแลด้านศีลธรรม สิทธิของผู้เยาว์และประชาชน รวมถึงมีอำนาจในการระงับ ยกเลิกการดำเนินงานของสถานีแต่ละแห่งทั้งเป็นการชั่วคราวและถาวรด้วย

3.5.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 โดยได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็นไว้ก็ตามแต่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางแนวคำพิพากษาไว้หลายฉบับเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในหลายประการ ตัวอย่างเช่น

(1) คดี Gompers v. Bucks Stove & Range Company

ศาลได้กล่าวว่า ถึงแม้จะมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการพูดอย่างมากที่สุดแล้ว ก็ไม่อาจคุ้มครองผู้ใดในการกลั่นต๊ะโกนอันอาจก่อให้เกิดความแตกตื่นได้ ฉะนั้น แม้สื่อมวลชนจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการเสนอข่าว วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น แต่การใช้สิทธิดังกล่าวบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลร้าย ดังนั้น ในกรณีที่มีเหตุผลอันสมควร จึงถือเป็นข้อยกเว้นให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวได้

(2) คดี Chaplinsky V. New Hampshire, 315 U.S.565<1942>, Donald M.

Gillnor&Jerome A. Barron,Mass Communication Law,p.33,201

คำพิพากษาศาลฎีกาโดยสรุป ประเด็นสำคัญที่ศาลพิจารณา คือ เสรีภาพในการพูดรวมไปถึงการพูดที่สร้างความเจ็บปวดให้แก่ผู้อื่นหรือยั่วยุทำให้เกิดความไม่สงบหรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า ไม่ เสรีภาพในการพูดไม่ใช่เสรีภาพโดยเด็ดขาด โดยเสรีภาพนี้ไม่ครอบคลุมไปถึงการใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดการทะเลาะกัน (Fighting words) คือ คำพูดที่มุ่งจะกระตุ้นให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงกระทำการตอบโต้ต่อผู้พูด

(3) คดี Schenck v. United States, 249 U.S. 57 (1919)

คำพิพากษาศาลฎีกาโดยสรุป ประเด็นสำคัญที่ศาลพิจารณา คือ รัฐสมามีอำนาจในการตรากฎหมายกำหนดความผิดสำหรับผู้พูดชัดเจนและแสดงให้เห็นว่าเป็นอันตรายต่อส่วนได้เสียที่สำคัญของรัฐหรือไม่ ศาลเห็นว่ารัฐสมามีอำนาจดังกล่าว โดยสิทธิอิสระในการแสดงออกนั้น ไม่ใช่สิทธิที่เด็ดขาด แต่ถูกจำกัดได้เมื่อมีเหตุผลสำคัญ เช่น บุคคลไม่มีอิสระที่จะกล่าวคำว่า “ไฟไหม้” ในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น การพูดใดที่มีสาระสำคัญชัดเจนและแสดงให้เห็นว่านำไปสู่ความชั่วร้าย รัฐสมามีอำนาจในการป้องกันการกระทำดังกล่าว ด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่างเวลาสงคราม การพูดในเวลาปกติบางอย่างอาจถูกห้ามได้ในเวลาสงคราม

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน แม้ว่ากฎหมายดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่ได้มีผลใช้บังคับเฉพาะแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นสื่อมวลชนเท่านั้น แต่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอาจเป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการคำพูดที่ก่อให้เกิดการทะเลาะกัน (Fighting Word) คำพูดด้วยความเกลียดชัง (Hate Speech) การพูดที่กระตุ้นให้มีการกระทำความผิด คำพูดในสามประการไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาตามหลักทั่วไป การวิพากษ์วิจารณ์ด้วยการพิมพ์โฆษณาผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าชนิดใดๆ เกี่ยวกับคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีของศาล ซึ่งมีลักษณะเป็นการข่มขู่ สร้างอิทธิพลเหนือศาล หรือเป็นการขัดขวางรบกวนหรือก่อกวนใดๆ ต่อการบริหารความยุติธรรมทางศาลถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล แต่หลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลด้วยการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ค่อนข้างจะเข้มงวด โดยศาลยึดหลักว่าสิ่งต่างที่เกิดขึ้นในศาล ถือเป็น

คุณค่าสาธารณะที่ทุกคนสามารถเสนอและรับรู้ข่าวสารได้โดยไม่ต้องรับโทษ¹⁴ การพิมพ์หรือการโฆษณาใดๆที่จะถือได้ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้น จะต้องมัลักษณะเป็น “ภัยอันตรายที่เด่นชัดและทันทีทันใด” (a clear and present danger) ต่อการบริหารความยุติธรรมของศาล โดยจะต้องกระทำภายใต้พฤติการณ์ที่อาจคำนวณได้ว่าจะเกิดอันตรายต่อกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมชาติของศาลอย่างแน่ชัด หากเพียงแต่มีแนวโน้มว่าการพิมพ์หรือการโฆษณาใดๆจะเข้าไปแทรกแซงการบริหารความยุติธรรมที่ถูกต้องชอบธรรมของศาลในคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณา ยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้ศาลมีอำนาจจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ด้วยการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงความเคร่งครัดในการพิจารณาการกระทำการเสนอข่าวที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพื่อนำมาตรการการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลมาใช้เป็นเครื่องมือในการยับยั้งการนำเสนอข่าวคดีอาญาที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ใน A.B.A. Standards fair trial and free press ได้แนะนำว่าศาลควรใช้มาตรการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ในสถานการณ์ดังต่อไปนี้¹⁵

1. บุคคลที่รู้ว่าการพิจารณาคดีโดยลูกขุนนั้นกำลังดำเนินอยู่ หรือรู้ที่กำลังอยู่ในระหว่างการคัดเลือกลูกขุน และได้กระทำการดังต่อไปนี้

1.1 เสนอ เผยแพร่ข่าวสารต่อสาธารณชนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ที่เป็นคำพิพากษาคัดสินพิเศษ (extra-judicial statement) เกี่ยวกับจำเลยหรือเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีที่มีได้อยู่ในเอกสารมหาชนของศาล (the public record of court) ทั้งนี้โดยบุคคลนั้นจริงใจ (willfully) ที่จะให้มีอิทธิพลเหนือการพิจารณาหรือเป็นการข่มขู่อย่างรุนแรง

1.2 บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ หรือให้คำพิพากษาคัดสินพิเศษเกี่ยวกับจำเลยหรือประเด็นแห่งคดี ซึ่งมีแนวโน้ม (intending) ว่าจะได้รับ การเผยแพร่สู่ประชาชนไม่ว่าด้วยวิธีการใด

2. บุคคลที่เสนอ เผยแพร่ข่าวสารที่ตนรู้ว่าศาลได้มีคำสั่งห้าม จนกว่าการพิจารณาคดีนั้นจะสิ้นสุดลงหรือมีการถอนฟ้อง

¹⁴ Ernest D.Giglio, “Free press-fair trial in Britain and America,” *Journal of criminal justice* vol.10: 344.

¹⁵ James C.Goodale, *Communication law 1977 volume one*,(New York: Practising law institute,1977), p. 563-564.

นอกจากนี้หากการนำเสนอข่าวเป็นการนำเสนอที่เป็นเท็จและเป็นการปรักปรำผู้ใดผู้หนึ่งเพื่อให้ต้องได้รับโทษในกระบวนการยุติธรรมอาจเป็นความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรมได้

ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรมคือการกระทำใดๆที่แทรกแซงการบริหารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยการทำผิดในลักษณะต่างๆ ที่หลากหลาย ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรมมีว่าไว้ในประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ลักษณะ 18 มาตรา 1501 ถึง 1518 ซึ่งห้ามการขัดขวางความยุติธรรมและปกป้องบูรณภาพของกระบวนการดำเนินงานโดยฝ่ายตุลาการและหน่วยงานราชการอื่นๆ มาตราที่สำคัญและเป็นหลักทั่วไปคือ มาตรา 1503 องค์ประกอบความรับผิดของมาตรา 1503 ในส่วนเจตนา ได้แก่การกระทำโดยมิชอบและโดยเจตนาที่จะขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีและการบริหารกระบวนการยุติธรรม หรือ “พยายาม” ที่จะแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดี ในส่วนขององค์ประกอบเรื่องเจตนา นี้ มีความเข้าใจที่ตรงกันอยู่ว่ากรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา ซึ่งดูได้จากความสัมพันธ์กันตามพฤติการณ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ได้แก่ เวลา ความเป็นเหตุเป็นผลกันของกระบวนการพิจารณาดำเนินคดี กล่าวโดยอีกนัยหนึ่งคือการกระทำต้องส่งผลกระทบต่อธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้อันเป็นเหตุให้เกิดการแทรกแซงการบริหารกระบวนการยุติธรรมโดยมิชอบ ส่วนในเรื่องการตีความคำว่ากระทำโดยมิชอบนั้น ศาลอุทธรณ์เขต 1, 3, 5 และ 11 เห็นว่า อย่างน้อย ผู้กระทำความผิดต้องมีมูลเหตุจงใจบางส่วนที่มิชอบ ส่วนศาลอุทธรณ์เขต 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10 และ 11 เห็นว่าคำว่าโดยมิชอบ เป็นเพียงลักษณะของเจตนาที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นถึงเจตนาที่ประสงค์ต่อผลคือการขัดขวางความยุติธรรม

ในคดี Neiswender ตีความว่า มาตรานี้ไม่ถึงกับต้องการเจตนาประเภทประสงค์ต่อผลอย่างเฉพาะเจาะจง ศาลอุทธรณ์เขต 4 วางหลักไว้ว่า หากเล็งเห็นได้ว่าการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลเป็นการขัดขวาง ก็ถือว่าจำเลยได้รับรู้แล้วว่าการกระทำของตนจะสามารถขัดขวางความยุติธรรม ศาลอุทธรณ์เขต 11 วินิจฉัยว่าหากปรากฏว่ามีข้อความเท็จเกี่ยวกับคดี โดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงข้อความเท็จนั้นในศาลหรือต่อเจ้าหน้าที่ของศาลก็เข้าข่ายความผิดได้ เพราะเพียงการทำข้อความเท็จที่เกี่ยวข้องกับคดีขึ้นเช่นนั้น ย่อมมีแนวโน้มสูงยิ่งที่จะนำความเท็จนั้นมาใช้ในศาล อันอาจเป็นผลตามธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะเป็นการขัดขวางการบริหารกระบวนการยุติธรรมโดยชอบ ในทำนองเดียวกัน การทำจดหมายปลอมขึ้นและนำเข้าไปในสำนวนคดี แต่ศาลไม่ได้นำความในจดหมายนั้นมาใช้ในการวินิจฉัยคดี ก็ถือว่าเพียงพอแล้วที่จะเป็นการกระทำที่มุ่งต่อการแทรกแซงการทำงานของผู้พิพากษา

มาตรา 1503 คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในสองทางด้วยกัน อย่างแรกก็คือภาษาของบทบัญญัติที่ห้ามการแสดงอิทธิพลในทางมิชอบไปยังลูกขุนคณะใหญ่หรือเล็กหรือเจ้าหน้าที่ของศาลด้วยการข่มขู่หรือการใช้กำลัง หรือโดยการแสดงออกด้วยข้อความทางจดหมายหรือการ

ติดต่อสื่อสารอื่นๆ และในอย่างที่สองก็คือส่วนท้ายของมาตรานี้มีข้อความที่เรียกกันว่า “บท
รองรับ” ซึ่งจะห้ามอย่างครอบคลุมถึงการกระทำใดๆ ที่แทรกแซงการบริหารกระบวนการยุติธรรม

มาตรา 1503 ใช้คุ้มครองกระบวนการทั้งในคดีแพ่งและอาญา ศาลอุทธรณ์ในเขต
ต่างๆ ได้วินิจฉัยไปในแนวเดียวกันว่าถ้อยคำในบทรองรับมาตรานี้ห้ามการกระทำทั้งหลายที่เป็น
การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ในปี ค.ศ. 1995 ศาลฎีกาได้ขจัดความคลุมเครือในการตีความ
มาตรานี้ที่มีในบรรดาศาลอุทธรณ์ทั้งหลายออกไปเสียโดยชี้ว่าบทรองรับนี้เป็นบททั่วไปที่ใช้รองรับ
การกระทำต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางกว่าที่อื่นก่อนหน้านั้นในกฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม ศาล
ฎีกาเห็นด้วยกับศาลอุทธรณ์ทั้งหลายว่าต้องจำกัดการตีความมาตรา 1503 ว่าการกระทำที่เข้าข่าย
ต้องส่งผลกระทบต่อธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่เป็นการแทรกแซงการบริหารกระบวนการ
ยุติธรรม

มาตรา 1503 ใช้กับทั้งกรณีความผิดสำเร็จและการพยายามกระทำความผิด ศาลจะ
พิพากษาลงโทษได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์ได้ว่า (1) มีการเกี่ยวโยงกันระหว่างการกระทำกับกระบวนการ
พิจารณาคดีที่กำลังดำเนินอยู่ (2) จำเลยทราบถึงหรือรับรู้ถึงกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าว
และ (3) จำเลยกระทำมิชอบโดยเจตนาเพื่อที่จะขัดขวางหรือแทรกแซงการพิจารณาคดีหรือการ
บริหารกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ภายใต้มาตรา 1503 การฟ้องคดีจะมีมูลเมื่อมีการระบุถึง
องค์ประกอบข้างต้นอย่างครบถ้วน ศาลอุทธรณ์เขต 1 และ 7 ยังระบุไว้อย่างชัดเจนด้วยว่าต้องมี
การสืบแสดงถึงมูลเหตุจูงใจของการกระทำ

3.5.3 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งไม่มีบท
คุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชน รัฐสภาและศาลของอังกฤษเป็นผู้บัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้ความ
คุ้มครองสิทธิของสื่อมวลชนในการรายงานเรื่องราวที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ กฎหมาย
อังกฤษประกอบด้วยพระราชบัญญัติและบรรทัดฐานจากคำพิพากษาของศาลมากมาย แต่ไม่มี
กฎหมายใดเลยที่รองรับการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยปราศจากข้อแม้ เสรีภาพในการแสดง
ความคิดเห็นจึงมีความหมายเพียงว่า การแสดงความคิดเห็นในกรอบของกฎหมาย ด้วยเหตุ
ดังกล่าวหนังสือพิมพ์อังกฤษจึงต้องเผชิญกับความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาท หรือก่อความไม่
สงบในแผ่นดิน การละเมิดอำนาจศาล การเปิดเผยความลับทางราชการ การป้องกันการก่อการ

ร้าย และกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ เหล่านี้จะเป็นเหตุผลในการลงโทษหนังสือพิมพ์ แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อถูกฟ้องร้องดำเนินคดีหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอังกฤษจะยกข้อต่อสู้โดยอ้างว่าการรายงานข่าวนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสื่อมวลชนอังกฤษจะได้รับความคุ้มครองหลายประการ ซึ่งเปรียบเสมือนหลักประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

หลักประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในประเทศอังกฤษมีดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ซึ่งร่างขึ้นในปี ค.ศ.1951 โดยอนุสัญญานี้มีมาตราสำคัญ ได้แก่ มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า

“ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพนี้รวมทั้งเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นและที่จะรับหรือให้ข่าวสารทัศนคติโดยปราศจากการแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน ”

2. การพิจารณาคดีโดยลูกขุน

ประเทศที่พิจารณาคดีโดยให้คณะลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงเบื้องต้นว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดหรือไม่ ส่วนศาลหรือผู้พิพากษา จะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษตามความเหมาะสม การลงมติของคณะลูกขุนแต่ละคนมีความสำคัญเพราะจะนำไปสู่กระบวนการดำเนินงานของศาลต่อไป คณะลูกขุนจะถูกคัดเลือกมาโดยศาลจากบุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น นักธุรกิจ แม่ค้า คนงาน เกษตรกร แม่บ้าน ครู หรืออาชีพอื่นๆตามความเหมาะสม การพิจารณาคดีของคณะลูกขุน บ่อยครั้งได้สร้างความเป็นธรรมและเป็นกลางให้กับนักหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน จึงถือได้ว่าเป็นหลักประกันสำคัญของการดำเนินงานของสื่อมวลชนภายใต้ตัวบทกฎหมายที่เข้มงวด

3. การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยในศาล

การกำหนดให้ศาลพิจารณาคดีโดยเปิดเผยมีแนวคิดเพื่อที่จะผดุงความเที่ยงธรรมของผู้พิพากษาไว้ทั้งในด้านจิตสำนึกต่อหน้าที่และความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรมโดยการเปิดเผยพยานหลักฐานและคุณภาพแห่งการพิจารณาคดี จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้อังกฤษค่อนข้างปลอดภัยจากศาลลับ ทำให้สื่อมวลชนสามารถรายงานข่าวและเรื่องราวได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามศาลอังกฤษไม่ได้พิจารณาคดีโดยเปิดเผยในทุกกรณี เช่น การห้ามเปิดเผยชื่อ

ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนหรือกรรโชกทรัพย์ เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ขยายให้สิทธิแก่ สื่อมวลชนในการขูดพยานหลักฐานในสำนวนคดีได้ ซึ่งในประเด็นนี้จะแตกต่างจากประเทศ สหรัฐอเมริกาที่ผู้สื่อข่าวมีสิทธิขูดพยานหลักฐานในสำนวนของศาลได้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ สาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

4. ข้อจำกัดอำนาจในการสั่งห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ การที่อังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่มีข้อจำกัดอำนาจในการสั่งห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารแต่จะอยู่ในดุลพินิจของศาลในแต่ละกรณี ในการที่จะออกคำสั่งห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ข่าว ระวังการตีพิมพ์ หรือการฉายภาพยนตร์ใดๆ แต่อย่างไรก็ตามศาลก็ถูกจำกัดห้ามออกคำสั่งในกรณีต่อไปนี้

1) ศาลจะออกคำสั่งห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารโดยอ้างอิงความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่ได้หากผู้พิมพ์ ผู้โฆษณายืนยันจะนำพยานหลักฐานมาสืบในชั้นพิจารณาเพื่อพิสูจน์ว่า ข้อความที่ถูกกล่าวหาเป็นความจริง

2) ศาลจะออกคำสั่งห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารโดยอ้างอิงเหตุเปิดเผยความลับ การผิดสัญญาและการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ได้ หากว่าเรื่องราวเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพราะเป็นการเปิดโปงการกระทำผิดข้อฉ้อ การประพฤติมิชอบหรือการหลอกลวง

3) ศาลจะห้ามการตีพิมพ์เอกสารซึ่งถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายไม่ได้ หากว่าในกรณีนั้น ผู้พิมพ์ผู้โฆษณามีสิทธิขอให้คณะลูกขุนเป็นผู้ตัดสิน

5. นโยบายการฟ้องคดี และประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์สาธารณะเป็นหลักประกันเสรีภาพของสื่อมวลชนอีกประการหนึ่ง อธิบดีกรมอัยการหรือผู้อำนวยการของคดี สามารถใช้ดุลพินิจว่าควรฟ้องหรือไม่ควรฟ้องได้นำเอา ประเด็นประโยชน์สาธารณะเป็นหลักในการพิจารณาซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานของสื่อมวลชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ประเทศอังกฤษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นมาตรการที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสรีภาพในการพิมพ์ของสื่อมวลชน และความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดี โดยศาลเป็นผู้ใช้มาตรการการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลอย่างเข้มงวดแก่สื่อมวลชนทุกประเภท ซึ่งหากการนำเสนอนั้นมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความมีอคติ หรืออิทธิพลเหนือ

คู่ความ พยาน หรือคณะลูกขุนในกระบวนการพิจารณาคดี มาตรการการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นเสมือนเครื่องเตือน และข่มขู่สื่อมวลชนให้ต้องระมัดระวังไม่เสนอข่าวที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารกระบวนการยุติธรรม¹⁶

3.5.4 กฎหมายระหว่างประเทศ

กรณีตัวอย่างในรวันดา ในปี ค.ศ. 1994 เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้นในรวันดา ประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งในทวีปแอฟริกา ภายในช่วงเวลาเพียง 2 เดือน ชาว Tutsi ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในรวันดา (15 % ของประชากร) ถูกฆ่าตายไปทั้งสิ้น 500,000 คน (มากกว่า 80% ของประชากร Tutsi) นับเป็นการสังหารหมู่ที่รวดเร็วที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ นักสังเกตรณีหลายคนเรียกว่า โฮโลคอสต์ ภาค 2 (Holocaust คือ ชื่อเรียกการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวโดยระบอบนาซีในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง) เหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดา¹⁷ คือเหตุการณ์ที่ชนพื้นเมือง Tutsi และชนพื้นเมือง Hutu ถูกสังหารหมู่ไปประมาณ 800,000-1,071,000 คนในประเทศรวันดา โดยกลุ่มผู้กระทำการสังหารหมู่คือกลุ่มทหารบ้านหัวรุนแรงชาว Hutu ได้แก่กลุ่มอินเตราฮัมเว (Interahamwe เป็นภาษากินยาร์วันดาแปลว่า "ผู้ที่สู้ด้วยกัน") และกลุ่มอิมปุมูแกมบิ (Impuzamugambi แปลว่า "ผู้ที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน") โดยจะมี 2 กลุ่มนี้เป็นผู้กระทำการสังหารหมู่เสียเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงเวลา 100 วันตั้งแต่วันที่ 6 เมษายนไปจนถึงกลางเดือนกรกฎาคมในปี พ.ศ. 2537 (1994) บางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวต้องลงมือสังหารบุตร และภรรยาของตนเองเพียงเพื่อให้ลูกๆ และภรรยาไม่ต้องตายอย่างทรมาน เพราะหากปล่อยให้พวกอาสาสมัคร Hutu ฆ่าจะถูกทรมานด้วยการตัดมือตัดแขน และปล่อยให้ตายเองอย่างทรมาน หลายครอบครัวจึงขอลงมือสังหารเองเนื่องจากไม่มีทางรอด

บทบาทของสื่อมวลชนในการยุยงปลุกปั่นให้เกิดความรุนแรงนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก แต่รวันดาเป็นกรณีที่สะท้อนขวัญที่สุดในประวัติศาสตร์สมัยใหม่

¹⁶ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, "การแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา," *คูลพาท* เล่ม 6 (2539): 83.

¹⁷ Pluto Press, *The media and the Rwanda genocide*, (2007), แปลโดย ประจักษ์ ก้องกีรติ แหล่งที่มา : <http://www.prachatai.com/05web/th/home/12048>

เพราะสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อวิทยุทำงานอย่างจริงจัง อย่างตั้งใจ และเป็นระบบในการก่อให้เกิดการสังหารหมู่ ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนี้พิสูจน์ว่าสื่อมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสามประการในการทำให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและลุกลามไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ แม้ว่าลำพังการโฆษณาชวนเชื่อของสื่ออย่างเดียวไม่อาจนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ก็ตาม

1. สื่อแพร่กระจายความเกลียดชังอย่างตั้งใจ ผ่านคำพูด เพลงปลุกระดม คำขวัญ และถ้อยคำหยาบคายที่จงใจทำให้คนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีความคิดเห็นหรืออัตลักษณ์ที่แตกต่าง กลายเป็นศัตรูที่ต้องถูกกำจัดหรือกวาดล้าง กระบวนการสร้างความเกลียดชังทำในสองรูปแบบหลักคือ หนึ่งลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้าม ในกรณีนี้ดีเจสถานีวิทยุ Radio-Télévision Libre des Milles Collines (RTL) ซึ่งเป็นสถานีวิทยุเอกชน ที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของผู้นำ Hutu ขว้าง และมียุทธศาสตร์หลักในการยุยงปลุกปั่นความเกลียดชัง จนได้ฉายาอันโอชะว่า "วิทยุแห่งความตาย" จงใจเรียกชาว Tutsi ว่าเป็นแมลงสาบตลอดเวลา เพื่อชี้ว่าชาว Tutsi มนุษย์ที่มีเลือดเนื้อหรือจิตวิญญาณเหมือนชาว Hutu เป็นขยะของสังคมที่ควรจะถูกกวาดล้างเพื่อทำให้สังคมบริสุทธิ์ เหมือนกำจัดแมลงสาบออกไปจากที่พักอาศัย และการฆ่าแมลงสาบไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคที่คิดให้ฝ่ายตรงข้ามต่ำกว่าตนแล้ว เทคนิคอีกประการหนึ่งคือ วาดภาพให้ฝ่ายตรงข้ามกลายเป็นยักษ์เป็นมารไปเสีย ซึ่งก็เป็นการทำให้พวกเขาไม่ใช่มนุษย์ไปอีกแบบหนึ่ง คือ ดูน่ากลัวเสียจนฝ่าย "พวกเรา" ต้องสามัคคีกันเพื่อกำจัด มีการปลุกระดมผ่านสถานีวิทยุ RTL ว่าชาว Tutsi มีแผนการจะสังหารหมู่ชาว Hutu ให้สิ้นซากไปจากประเทศ และแปลงวันดาให้กลายเป็นดินแดนของชาว Tutsi แต่ลำพัง เทคนิคประการที่สองนี้มุ่งสร้างให้เกิดความกลัวและตื่นตระหนกเสริมเข้าไปกับความเกลียดชัง

2. สื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานในการลงมือก่อความรุนแรงระหว่างนักการเมืองหัวรุนแรงกับเครือข่ายของพวกเขา มีหลักฐานมากมายว่าสถานีวิทยุ RTL ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างที่ควรจะทำในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งทางการเมือง แต่แปลงร่างตัวเองเป็นเครื่องมือของนักการเมืองเชื้อชาตินิยมขว้างขว้างในการโค่นล้มฝ่ายตรงข้าม (รวมทั้งชาว Hutu ด้วยกันที่ไม่เห็นสอดคล้องกับแผนการของตน) ที่น่ากลัวคือ ผู้ประกาศข่าวและเจ้าหน้าที่ของสถานีนี้ไม่เพียงแต่บิดเบือนข้อเท็จจริง นำเสนอความเท็จสู่สาธารณชนเท่านั้น แต่ทำหน้าที่เป็นศูนย์บัญชาการของการสังหารหมู่เลยทีเดียว มีการประกาศรายชื่อชาว Tutsi ที่เป็นเป้าหมายของการสังหารออกอากาศสด นอกจากชื่อนามสกุลแล้ว ดีเจประจำสถานียังให้ข้อมูลที่อยู่ด้วยว่าจะไปตามฆ่าคนเหล่านี้ได้ที่ไหน รวมทั้งมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ชาว Tutsi ไปชุมนุมหรือหลบซ่อนอยู่ ข้อมูลจากองค์กรนานาชาติและนักวิจัยพบว่า รายชื่อบุคคลที่สถานีวิทยุ RTL ประกาศ

ออกอากาศ ทุกรายถูกฆ่าตายหลังเวลาการออกอากาศไม่นาน และสถานที่หลบภัยทั้งหลายถูกเผาทำลายและโจมตีอย่างแม่นยำหลังจากมีการประกาศผ่านสถานีวิทยุ เนื่องจากความแพร่หลายของสื่อวิทยุ ซึ่งเป็นสื่อราคาถูกและเข้าถึงได้ง่ายที่สุดในสังคมวันดา ทำให้การประสานงานในการฆ่าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพในขอบเขตทั่วประเทศ

3. สื่อทำหน้าที่ชี้นำสาธารณะให้เห็นว่าความรุนแรงเป็นทางออกและจำกัดทางเลือกของการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี บทบาทของสื่อในข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ที่ความขัดแย้งทางการเมืองกำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้น สื่อวิทยุบางสถานีและหนังสือพิมพ์บางฉบับในวันดาจึงใจชี้นำสาธารณะว่าความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้นเป็นการต่อสู้ระหว่าง “พวกเรา-คนส่วนใหญ่” กับ “พวกเขา-คนส่วนน้อย” เป็นการต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่ว และตอกย้ำว่าความรุนแรงเท่านั้นที่เป็นทางออกจากความขัดแย้งนี้ คำขวัญที่ถูกอ่านออกอากาศซ้ำแล้วซ้ำอีกในช่วงนั้นคือ เลือกเอาว่าคุณ “จะฆ่าหรือจะเป็นฝ่ายถูกฆ่า” (to kill or to be killed) โดยการชี้นำเช่นนี้ สื่อทำหน้าที่อันเลวร้ายสองประการ ประการแรก ไม่เปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าใจประเด็นทางการเมืองในแบบอื่นๆ เลย นอกจากการเมืองของสีขาวกับสีดำ ประการที่สอง สื่อทำหน้าที่เป็นโฆษกของความรุนแรงและโหมกระพือความแตกแยกในสังคมแทนที่จะเป็นสติให้กับสาธารณชน

บทเรียนจากรวันดา คือ สื่อในสังคมไหนๆ ก็สามารถเป็นอาวุธอันตรายประสิทธิภาพในการก่อความรุนแรงได้ เมื่อใดก็ตามที่สื่อยุติการทำหน้าที่ของการเป็นผู้รายงานข้อเท็จจริงและนำเสนอความเห็นอันรอบด้านแก่สาธารณะ และแปลงตัวเองไปเป็นบทกระบอกเสียงของความเกลียดชัง สื่อวันดาทำทุกอย่างล้ำเส้นเกินเลยบทบาทที่สื่อควรจะทำ ความเกลียด และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างชาว Tutsi กับชาว Hutu ยังคงดำรงอยู่ในสังคมวันดาสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

เหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้จบลงในที่สุดเมื่อกลุ่มกบฏชาวเผ่า Tutsi ชื่อว่าแนวร่วมผู้รักชาติชาววันดา (Rwandan Patriotic Front - RPF) ภายใต้การนำของผู้ก่อตั้ง พอล คากาเม ได้ทำการล้มล้างรัฐบาลชาว Hutu และเข้ายึดอำนาจ หลังจากนั้นในเวลาต่อมาก็มีผู้อพยพ และทหารบ้าน Hutu ผู้พ่ายแพ้เป็นแสนๆ คนก็ได้หลบหนีเข้าไปในประเทศไซเรีย (Zaire ซึ่งก็คือสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกในปัจจุบัน) ในภูมิภาคตะวันออกเนื่องจากกลัวการถูกล้างแค้นโดยชาว Tutsi หลังจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความเกลียดชังและความรุนแรงระหว่างสองชนเผ่านี้ก็ลุกลามไปยังประเทศในภูมิภาค โดยเป็นเหตุให้เกิดสงครามคองโกถึงสองครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องกันตั้งแต่ พ.ศ. 2539 มาจนถึง พ.ศ. 2546 (1996-2003) ความชิงชังและโกรธแค้นระหว่าง

สองชนเผ่ายังมีส่วนสำคัญในการเติมเชื้อปะทุความรุนแรงที่พัฒนามาเป็นสงครามกลางเมืองในประเทศบรุนดีตั้งแต่ พ.ศ. 2536 (1993) มาจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 (2005) อีกด้วย

ในปี ค.ศ. 2003 ศาลศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับรวันดา (International Criminal Tribunal for Rwanda : ICTR) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ ได้ลงโทษผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มนี้มี 3 คน โดยตัดสินให้ผู้ประกาศสองคนของสถานีวิทยุ RTLM และนักข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีความผิดฐานยุยงปลุกปั่นให้เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ฐานก่อการกบฏ ฐานก่ออาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ฐานก่อให้เกิดการรบกวนวายและทำลายล้าง นับเป็นการสร้างบรรทัดฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง หลังจากศาลนูเรมเบิร์กที่จัดตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองเพื่อพิจารณาคดีการสังหารหมู่ชาวยิว ซึ่งในครั้งนี้อยู่ต้องหาที่เป็นสื่อมวลชนรวมอยู่ด้วย 3 คน ได้แก่ Ferdinand Nahimana ผู้ก่อตั้งสถานีวิทยุ Radio Télévision Libre des Mille Collines (RTLM), Jean-Bosco Barayagwiza บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Kangura ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต และ Hassan Ngeze. ผู้รายงานข่าววิทยุ RTLM ถูกศาลพิพากษาจำคุก 35 ปี ซึ่งต่อมาในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาลดโทษ โดยพิพากษาจำคุก Mr. Nahimana 30 ปี Mr. Ngeze 35 ปี Mr. Barayagwiza 32 ปี

วิเคราะห์มาตรการการจำกัดการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย

4.1 ความนำ

จากการศึกษาถึงผลกระทบในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนจะเห็นว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายหลายประการ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาและผู้เสียหาย ในบางกรณีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกลับสร้างความเสียหาย ความอับอายให้กับผู้เสียหายเพิ่มเติมจากความเสียหายที่ได้รับจากอาชญากรรมนั้น รวมถึงการนำเสนอข่าวอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา ใช้วิธีพาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำที่รุนแรง เป็นเหตุให้เกิดอารมณ์สาธารณะเข้ามามีส่วนทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาซึ่งอาจนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมอีกครั้ง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวในเหตุการณ์อาชญากรรมของสื่อมวลชนแล้วพบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายจากการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆ ยังคงมีช่องว่างอยู่ เนื่องจากการมุ่งประสงค์จะคุ้มครองเพียงบุคคลบางประเภท เช่น เด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในการประกอบอาชญากรรมบางอย่างเช่น ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ เมื่อเปรียบเทียบความเสียหายที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายได้รับในการประกอบอาชญากรรมโดยทั่วไปแล้ว เมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้วแต่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้นไม่มากนักน้อย อีกทั้งบทกฎหมายที่มีอยู่โดยความเป็นจริงแล้วมีผลบังคับค่อนข้างน้อยซึ่งกฎหมายบางฉบับไม่เคยมีผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวถูกลงโทษตามบทบัญญัตินั้นเลย ดังนั้น จึงควรศึกษาถึงความเหมาะสมของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันว่าสามารถแก้ไขปัญหาและคุ้มครองสิทธิของบุคคลเท่าเทียมกันหรือไม่ เพื่อหาวิธีการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายเพื่อให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติและสามารถแก้ไขปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

4.2 ลักษณะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนไทยในปัจจุบัน

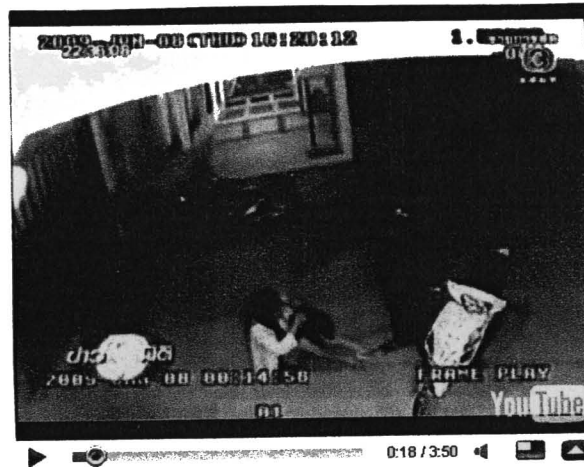
ตัวอย่างที่ 1 การฆาตกรรมหญิงสาวและพนักงานรักษาความปลอดภัย

ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับในวันที่ 8 มกราคม 2552



การนำเสนอภาพและเรื่องราวในข่าวสามมิติของไทยที่วีซีดีช่อง 3

วันพฤหัสบดีที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2552 เวลา 22.35 น.

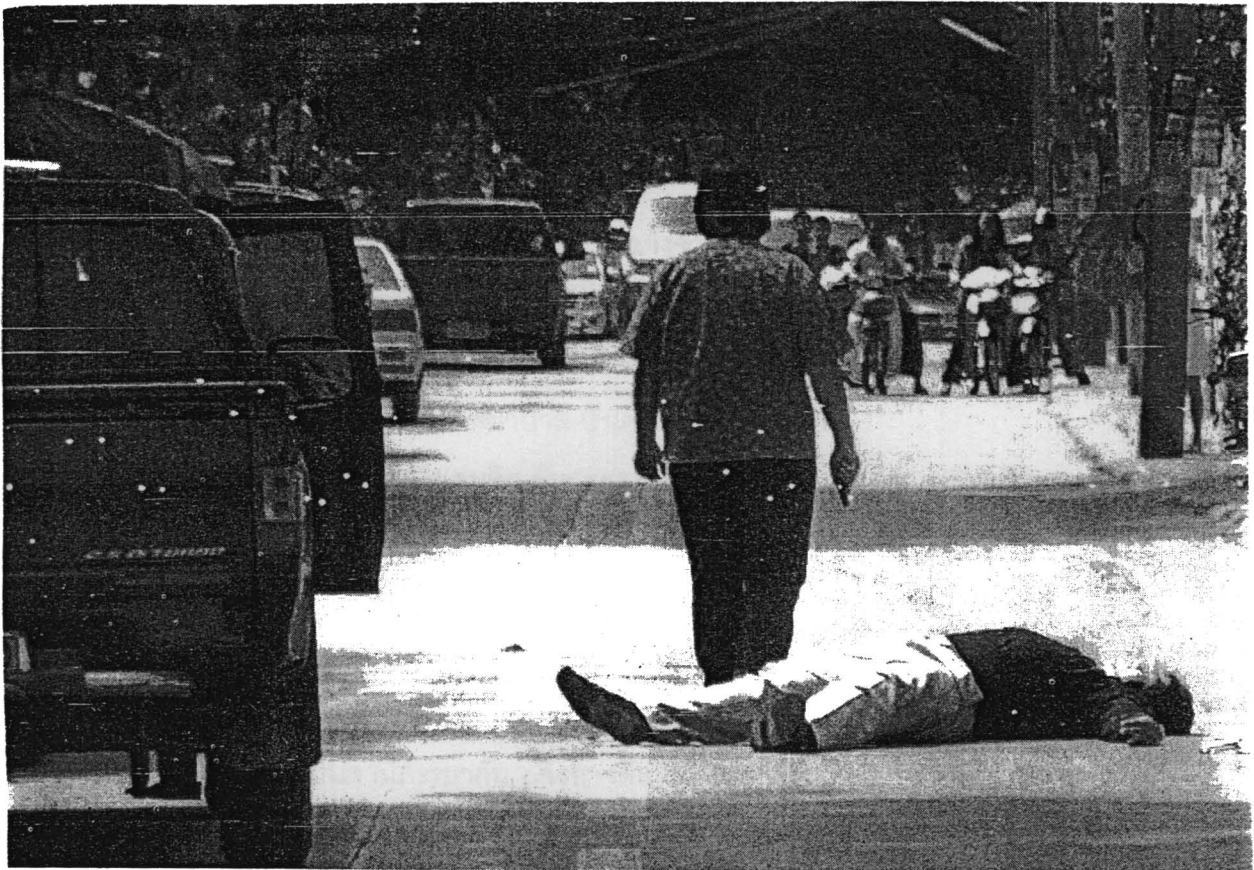


จากภาพและวีดิโอภาพเหตุการณ์ที่บันทึกได้จากกล้องวงจรปิดข้างต้นนี้สามารถบันทึกเรื่องราวได้อย่างละเอียดแสดงภาพของคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายทั้งสองอย่างเลือดเย็นแล้วปล่อยให้ผู้ตายอยู่ในสภาพจมกองเลือดซึ่งภาพดังกล่าวย่อมกระทบต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิดและหากมีการนำเสนอภาพดังกล่าวเช่นนี้เป็นประจำทุกวัน ในเชิงจิตวิทยา่อมมีผลให้สังคมซึมซับพฤติกรรมดังกล่าวจนเกิดการลอกเลียนย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม

ตัวอย่างที่ 2 ภาพฆ่าน้องชาย

ภาพจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2552 หน้า 10

ภาพที่ชายยิงน้องชายตนเองแล้วเดินจากไปในภาพทำให้ดูคล้ายกับการกระทำของ วีรบุรุษ เป็นภาพที่สะเทือนใจต่อผู้พบเห็นได้รับรางวัลภาพถ่ายยอดเยี่ยม แม้ในมุมมองของช่างภาพจะนำเสนอเรื่องราวของความเร็วในการเก็บภาพ แต่การนำเสนอดังกล่าวย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ที่สูญเสียหรืออาจนำไปสู่การลอกเลียนแบบอาชญากรรม



ภาพยอดเยี่ยม ปี 2551 ภาพชื่อ "ฆ่าน้องชาย" เป็นภาพเหตุการณ์ขณะที่ นายสรราช มั่งทอง ใช้ปืนยิงวิไล นายศรีบุญชัย มั่งทอง น้องชาย ซึ่งเป็นกำนันตำบลป่าแดง อ.เมืองน่าน ส่อหน้าประชาชนจำนวนมากกลางเมืองน่าน อันมีสาเหตุมาจากเบาะขัดแย้งเรื่องมรดก ระหว่างที่เกิดเหตุการณ์ระทึกขวัญนี้ขึ้น ผู้สื่อข่าวได้บันทึกภาพไว้ได้ ขณะที่ นายสรราช ถือปืนเดินหนีไปอย่างผองพรรณการด้วยภาพของ นายพิจิตร สนศักดิ์ ผู้สื่อข่าว นสพ.ไทยรัฐ ประจำ จ.น่าน และได้รับเลือกเป็น "ภาพข่าวยอดเยี่ยม ประจำปี 2551" ของ นสพ.ไทยรัฐ

ตัวอย่างที่ 3 ผู้โหดแค้นเมียด่าถ่มองน้ำมันรดเผาอาการร่อแร่

ภาพจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันศุกร์ที่ 17 เมษายน พ.ศ.2552



เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองอุดรธานี รับแจ้งจาก รพ.ศูนย์อุดรธานี ว่าคนถูกน้ำมันรด แล้วจุดไฟเผาได้รับบาดเจ็บสาหัส ถูกส่งตัวมารักษา จึงเดินทางไปสอบสวนพบ นางกิตติพร คันระศร อายุ 42 ปี ราษฎรบ้าน ม.11 ต.สามพร้าว อ.เมือง จ.อุดรธานี ถูกไฟไหม้ตั้งแต่ศีรษะลงมาจนถึงหน้าขา อาการสาหัส ต้องรีบส่งต่อโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จ.ขอนแก่น

สอบสวนทราบว่า นายสมคิด คันระศร อายุ 33 ปี เลขที่ 41 ม.4 ต.ด่านช้าง อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู สามีของนางกิตติพร เป็นคนนำตัวมาส่งโรงพยาบาล โดยอ้างว่าถูกไฟลวก ต่อมาแพทย์ได้สอบถามสาเหตุที่แท้จริง นายสมคิดจึงรับสารภาพว่าเป็นคนใช้น้ำมันเบนซินราด ภรรยา แต่ไม่ได้ตั้งใจจุดไฟเพียงข่มขู่เท่านั้น

ภาพผู้ต้องหาพร้อมถึงเนื้อหาของข่าวดังกล่าวข้างต้นเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายเป็นสามีภรรยา กัน จึงอาจถือได้ว่าเหตุการณ์นี้เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ตัวอย่างที่ 4 ภาพจากกล้องวงจรปิดนักเรียนโรงเรียนอุเทนถวายถูกยิง

ภาพบางส่วนจากการนำเสนอข่าวทางไทยทีวีสีช่อง 3 ในรายการเรื่องเล่าเช้านี้

วันพฤหัสบดีที่ 22 มกราคม พ.ศ.2522



การนำเสนอดังกล่าวเป็นการนำภาพจากกล้องวงจรปิดมาแสดงซึ่งสามารถเห็น
ภาพการฆาตกรรมอย่างออกอจได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 5 การนำเสนอภาพผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือซึ่งในคดีนี้ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา



4.3 มาตรการควบคุมโดยองค์กรวิชาชีพ

สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยออกประกาศเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 แต่งตั้งกรรมการร่างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีใจความว่า ตามที่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ มีเจตนารมณ์ที่จะจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อควบคุมกันเองโดยสมัครใจ เจ้าของและบรรณาธิการผู้มีอำนาจเต็มของหนังสือพิมพ์และสมาคมฯผู้ประกอบการวิชาชีพที่ชอบด้วยกฎหมายได้ให้ความเห็นชอบที่จะลงนามร่วมกันในวันที่ 4 กรกฎาคม 2540 เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้

ประกอบวิชาชีพทั้งมวลพร้อมที่จะดำเนินการควบคุมตนเองเพื่อดำรงไว้ซึ่งหลักการพื้นฐานในเรื่องเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น อันเป็นหลักประกันความรับผิดชอบในการเสนอข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพนี้ โดยเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาไทย อังกฤษ 25 ฉบับ จากจำนวนทั้งสิ้น 32 ฉบับ รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ 10 องค์กร ได้ร่วมกันลงนามในบันทึกเจตนารมณ์จัดตั้ง "สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ" เพื่อเป็นองค์กรควบคุมตนเอง และส่งเสริมเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อระดับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และกิจการหนังสือพิมพ์ให้ดียิ่งขึ้น โดยมีตัวแทนสถานทูตสหรัฐอเมริกา อินเดียน รัสเซีย และสโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศร่วมเป็นสักขีพยานด้วย

หลักการสำคัญของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติตามธรรมนูญดังกล่าว เป็นไปเพื่อให้วงการหนังสือพิมพ์ได้ควบคุมดูแลตนเอง ขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามามาร่วมในคณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์ฯ ดังกล่าวด้วย องค์ประกอบของกรรมการประกอบด้วย 4 ส่วน คือ เจ้าของหรือผู้บริหารหรือผู้ประกอบการซึ่งเลือกกันเอง 5 คน บรรณาธิการหรือตัวแทนผู้มีอำนาจจากกองบรรณาธิการซึ่งเลือกกันเอง 5 คน ผู้ปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์ซึ่งเลือกโดยสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ อีก 7 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีอาวุโสและประสบการณ์สูงด้านหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่สังกัดหนังสือพิมพ์ใด 2 คน อีกหลักการหนึ่งที่สำคัญในการควบคุมตนเองของสภาการหนังสือพิมพ์ฯ กำหนดไว้ในหมวดความรับผิดชอบต่อจริยธรรม เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกหรือผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ใน สังกัดสมาชิกละเมิดหรือประพฤติผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ก็ จะแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกร้องเรียนลงตีพิมพ์คำวินิจฉัยดังกล่าวภายใน 7 วัน และอาจแจ้งให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์ข้อความคำขอโทษผู้เสียหาย ส่วนกรณีมีผู้ถูกร้องว่าประพฤติผิดจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะแจ้งไปยังต้นสังกัดเพื่อดำเนินการลงโทษแล้วแจ้งผลให้สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ทราบโดยเร็ว ในการนี้สภาอาจเผยแพร่คำวินิจฉัยต่อสาธารณะได้ คณะกรรมการยกร่างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจะยกร่างข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้มีการเลือกกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นเป็นคณะแรกภายใน ระยะเวลา 120 วัน หลังจากนั้นสภาการหนังสือพิมพ์ฯ จะดำเนินการเพื่อให้มีการควบคุมตนเองในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต่อไป

การควบคุมโดยองค์กรวิชาชีพ เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวงการสื่อสารมวลชนโดยมุ่งที่จะสร้างจรรยาบรรณของการเป็นสื่อที่ดีให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนด้วยตนเอง และส่งเสริมความรู้ความสามารถและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ปัจจุบันมีเพียงสภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเพียงองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสังกัดสมาชิกให้เป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรม

แห่งวิชาชีพ ซึ่งเมื่อได้รับเรื่องราวร้องทุกข์ขึ้นมาแล้วคณะกรรมการจะพิจารณาและมีมติหากพบว่าการกระทำที่ถูกร้องเรียนเป็นการผิดจรรยาบรรณในวิชาชีพก็จะมีคำสั่งเตือนไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือเจ้าของสำนักพิมพ์โดยตรง และหากยังคงมีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อจรรยาบรรณต่อไปอาจมีการประกาศเตือนทางหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อเป็นการลดความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นลง แต่สภากาการหนังสือพิมพ์ไม่มีสิทธิในการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือสั่งระงับกิจการหนังสือพิมพ์ได้ อีกทั้งไม่มีอำนาจสั่งปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญาบังคับแก่สื่อมวลชนที่เป็นผู้กระทำความผิดเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ผู้ร้องเรียนได้รับ

4.4 มาตรการควบคุมโดยกฎหมายอาญา

ความรับผิดในทางอาญาของบุคคล ในเบื้องต้นจะต้องมีการกระทำและการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบภายนอกที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดโดยผู้กระทำได้กระทำการนั้นไปโดยไม่มีอำนาจกระทำได้ และขณะกระทำมีความรู้สึกผิดชอบเป็นปกติหรือไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษหรือยกเว้นความผิดไว้ อาจเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือประมาท โดยเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้โฆษณาหรือผู้สนับสนุนซึ่งจะได้รับโทษแตกต่างกันไป นิติบุคคลก็อาจมีความรับผิดทางอาญาได้ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา โดยถือว่าการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลนั้นเป็นการกระทำของนิติบุคคลนั่นเอง และถ้าผู้แทนนิติบุคคลมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย ก็ต้องรับผิดในฐานะตัวการด้วย ดังนั้น ความรับผิดในทางอาญาของสื่อมวลชนจึงต้องพิจารณาทั้งในส่วนของบุคคลธรรมดาและในฐานะนิติบุคคลทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าสื่อมวลชนนั้นได้กระทำการในลักษณะและฐานะเช่นไร

4.4.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

พระราชบัญญัติฉบับนี้ในส่วนของภาคคุ้มครองการห้ามเผยแพร่ภาพหรือข้อความมุ่งคุ้มครองเฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น มาตราที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

มาตรา 93 ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

มาตรา 98 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา 131 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 93 มาตรา 98 หรือมาตรา 113 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กเป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าในกรณีใดต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมรวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติต่อเด็ก มาตรการต่างๆ ที่สำคัญเพื่อคุ้มครองเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียงหรือสิทธิประโยชน์อื่นของเด็ก การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็กในบางครั้งก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็ก แม้จะมีการเซ็นเซอร์หน้าเหยื่อที่เป็นเด็กซึ่งไม่เป็นการเพียงพอเพราะคนใกล้ชิดอาจจำได้หรือแม้กระทั่งการบอกนามสมมติหรือชื่อย่อ แต่กลับลงนามสกุลหรือชื่อพ่อแม่ซึ่งเป็นชื่อจริงจึงไม่สามารถคุ้มครองได้อย่างแท้จริง พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้มีการกำหนดห้ามมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเปิดเผยภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับเด็กหรือผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่เด็กหรือผู้ปกครอง มาตราที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้.....

.....
 ...

(4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีอายุของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

.....

.....

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรา 50 ห้ามมิให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เปิดเผยแพร่ชื่อ ตัว ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือผู้ปกครอง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ซึ่งได้ล่วงรู้ข้อมูลดังกล่าวเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย โดยอนุโลม

ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูลที่เปิดเผยโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

มาตรา 79 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 มาตรา 50 หรือมาตรา 61 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.4.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ.2550

ปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ มาตราที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนได้แก่ มาตรา 9

มาตรา 9 เมื่อมีการแจ้งตาม มาตรา 5 หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราวหรือข้อมูลใดๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

นายตุลสถิตย์ ทับทิม อุปนายกฝ่ายสิทธิเสรีภาพและการปฏิรูปสื่อ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กล่าวว่า การเสนอข่าวเหยื่อหรือผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว แม้ทางสมาคมจะมีข้อบังคับในการปกป้องเหยื่ออยู่แล้วแต่ที่ผ่านมาสื่อเองไม่ได้ทำตามเท่าที่ควร สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยสนับสนุนกฎหมายนี้ แม้จะมีบทลงโทษสื่อ เพราะจะช่วยปกป้องเหยื่อและช่วยกระตุ้นให้ผู้ถูกระทำกล้าเข้ามาร้องทุกข์มากขึ้นถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ดังนั้น สื่อมวลชนควรปรับบทบาทของตัวเองด้วยการเสนอข่าวที่ให้ประโยชน์ต่อสาธารณะมากที่สุด รวมถึงไม่ทำหน้าที่ในการซ้ำเติมความรุนแรงในครอบครัว

4.4.4 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยได้ลงนามข้อตกลงระหว่างประเทศเรื่องความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Anti Human Trafficking) เนื่องจากพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ยังมิได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น

ภาพที่สังคมได้เห็นในช่วงที่ผ่านมาในการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหาย รวมถึงปฏิบัติการปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดคือ ภาพเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบติดอาวุธเต็มทีปฏิบัติการจับกุมเด็กและบุกเข้าปราบปรามรวมตัวผู้หญิงบางภาพผู้ต้องหาหญิงไม่ได้สวมเสื้อผ้า เด็กและผู้หญิงไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน ไม่กล้าแม้จะคิดวิ่งหนี ไม่มีอาวุธร้ายอยู่ในมือแม้แต่ครั้งเดียว เหตุการณ์เช่นนี้ มีมานานก่อนการบังคับใช้ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เมื่อได้ผู้ต้องหามาแล้ว ได้มีการสืบสวนสอบสวนภาพจำนวนหนึ่งที่ได้เผยแพร่สู่สาธารณะชน สังคมได้เพียงแคร์รับรู้ภาพต่างๆ ที่เห็นซึ่งมักเป็นภาพที่เคียงคู่กันมากับผู้ใจบุญหรือผู้แสดงเมตตาจิตที่ได้เข้ามาช่วยชีวิตไว้ แต่ไม่ได้ทราบหลังจากภาพที่เห็นผ่านไปแล้ว ได้มีการฟื้นฟูความช่วยเหลือตามสิทธิเด็กและสิทธิความเป็นมนุษย์อย่างไร ที่ผ่านมากรณีการบังคับใช้กฎหมายการกระทำความผิดพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 เมื่อได้ผู้เสียหายแล้วก็ไม่ปรากฏชัดเจนถึงการจับกุมผู้เกี่ยวข้องฆ้องมาลงโทษและไม่มีรายงานเปิดเผยต่อสังคมถึงการชดใช้ค่าเสียหาย หรือการเยียวยารักษาร่างกายและจิตใจหรือให้ทุนการศึกษาหรือทุนประกอบอาชีพ สังคมยังเข้าใจว่า "ผู้เสียหาย" คือ "ผู้กระทำความผิด" ดังนั้น พรบ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จึงมีการบัญญัติห้ามบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงหรือสิ่งอื่นที่สามารถแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายและคุ้มครองผู้ถูกกระทำโดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็ก มาตราที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนมีดังนี้

มาตรา 30 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญา

หรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสาร หรือ ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าวให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

ในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียด ผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวน และใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดค้ามนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 55 ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่หรือกฎหมาย

- (1) รู้ว่ามีการยื่นคำขอเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 30 แล้วเปิดเผยแก่บุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้รู้ว่ามีหรือจะมีการยื่นคำขอเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ยื่นคำขอสูญเสียโอกาสที่จะได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารนั้น หรือ
- (2) รู้หรือได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามมาตรา 30 แล้วเปิดเผยแก่บุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้รู้เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

มาตรา 56 ผู้ใดกระทำการหรือจัดให้มีการกระทำการดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) บันทึกรูปภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงหรือสิ่งอื่นที่สามารถ แสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ทั้งนี้ ไม่ว่าขั้นตอนใดๆ

(2) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่ทำให้บุคคลอื่นรู้จักชื่อตัว ชื่อสกุลของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์หรือบุคคลในครอบครัวผู้เสียหายนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด

(3) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ภาพหรือเสียง ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด เปิดเผยประวัติ สถานที่อยู่สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษาของบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำที่ผู้กระทำจำเป็นต้องกระทำเพื่อประโยชน์ ของทางราชการในการคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายยินยอมโดยบริสุทธิ์ใจ

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของฝรั่งเศสแล้วพบว่าในประเทศไทยยังไม่มี บทบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการคุ้มครองการนำเสนองานภาพความรุนแรงอันเป็นการยั่ว ยุให้เกิดอาชญากรรม ส่วนในเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาจากการนำเสนองานภาพหรือเรื่องราวของสื่อมวลชนพบว่า ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพ ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่ 1. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 2. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 3. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.255 และ 4. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เห็นได้ว่าคุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายครอบคลุมเฉพาะผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น ส่วน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์มุ่ง คุ้มครองเฉพาะผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ในการกระทำความผิดอาญาที่ เกี่ยวข้องกับข้อกบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น ใน ปัจจุบันจึงยังไม่มีบทกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายโดยทั่วไปที่อาจ ได้รับความเสียหายเช่นกัน

4.4.5 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

การเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะจะต้องกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่ให้อำนาจกระทำได้ และต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพหรือละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นที่ได้รับความรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายเช่นเดียวกัน โดยต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณในวิชาชีพเป็นสำคัญและต้องแสดงความรับผิดชอบหรือมีความรับผิดชอบทางกฎหมายหากเกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลใดจากการกระทำของตนเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ เป็นการคุ้มครองป้องกันมิให้มีการกระทำผิดทั้งนี้เพื่อความสงบสุขของสังคม โดยกำหนดว่าการกระทำอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดไว้ชัดเจน การที่สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอความจริงแก่สาธารณะหากไม่ระมัดระวังการนำเสนอข่าวเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอาจมีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ ซึ่งการฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาทโดยสื่อมวลชนเป็นจำเลยในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะ ทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 327 ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สามและการใส่ความนั้น น่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ใน มาตรา 326 นั้น

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

- (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
- (2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมชาติซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัย ของประชาชนยอมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมชาติ เรื่องการดำเนินการอันเปิด เผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้อง รับโทษแต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

มาตรา 331 คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดี ของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 332 ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความ ผิด ศาลอาจสั่ง

(1) ให้ยึด และทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท

(2) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในหนังสือ พิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับครั้งเดียวหรือหลายครั้งโดยให้จำเลย เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

มาตรา 333 ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหาย ร้องทุกข์ได้ และให้ ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่อาจแก้ไขปัญหาการนำเสนอข่าวในคดีอาญาของสื่อมวลชนอันเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายได้ เพราะสื่อมวลชนอาจอ้างข้อยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 329(3)ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการดิชมด้วยความเป็นธรรมชาติซึ่งบุคคลหรือสิ่งใด อันเป็นวิสัยของประชาชนยอมกระทำได้ เนื่องจากคุณธรรมทางกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองในความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลแต่ไม่ได้มุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญาโดยตรง ดังนั้น ความผิดฐานหมิ่นประมาทจึงไม่สามารถแก้ปัญหาและเยียวยาผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา หรือการนำเสนอ การทำซ้ำซึ่ง

อาชญากรรมใดๆ อันเป็นการกระทำที่ซ้ำเติมผู้เสียหายและอาจมีผลกระทบต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่คู่ความในคดีอาญาได้

4.4.6 มาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31 มาตรา 32 และมาตรา 33 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยมีการลงโทษในทางอาญา จำคุกหรือปรับ เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดอาญา จุดมุ่งหมายเพื่อให้การพิจารณาในศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยศาลจึงต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งศาลและป้องกันมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางที่ผิดเพราะอาจทำให้ประชาชนเสื่อมความเคารพต่อสถาบันศาล การละเมิดอำนาจศาลมีได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง หมายถึงการละเมิดที่ได้กระทำต่อหน้าศาลในขณะที่ศาลอยู่ในระหว่างพิจารณาคดี ส่วนการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนั้น หมายถึง การกระทำละเมิดใดๆ ที่ได้กระทำลงนอกศาลหรือกระทำนอกเหนือความรู้เห็นของศาลโดยตรงและการกระทำนั้นมีความโน้มเอียงที่จะเป็นการไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ก้าวร้าว หรือก่อกวนการบริหารความยุติธรรมของศาล¹ สื่อมวลชนทำหน้าที่เสนอข่าวสารรวมทั้งข่าวการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้น โอกาสที่สื่อมวลชนจะเสนอข่าวก้าวล่วงและเป็นการขัดขวางต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างเที่ยงธรรมของศาลจึงเป็นไปได้ ปัญหาจึงมีว่าการเสนอข่าวการพิจารณาคดีของศาลควรมีขอบเขตเพียงใด จึงจะถือได้ว่าไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล

ในสหรัฐอเมริกาตามหลักทั่วไปการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยการพิมพ์โฆษณาผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าชนิดใดๆ เกี่ยวกับคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล ซึ่งมีลักษณะเป็นการข่มขู่ เป็นการสร้างอิทธิพลเหนือศาล หรือเป็นการขัดขวางรบกวน หรือก่อกวนอุปสรรคอย่างใดๆ ต่อการบริหารความยุติธรรมของศาลถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล² สำหรับกรณีที่ดีสิ้นสุดลงโดยศาล

¹ พันธ์ ทศนียานนท์, “การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา,” วารสารอัยการ ฉบับวันที่ 1(สิงหาคม 2521), หน้า 86-88.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมใดๆเกี่ยวกับการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาล ย่อมกระทำได้อย่างเสรีไม่มีข้อจำกัด ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

สำหรับประเทศไทย การที่สื่อมวลชนเสนอข่าวอาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32

มาตรา 32 ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าจะบุคคลเหล่านั้นจะรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้อิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก.เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข.เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค.เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง.เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห้ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ

บทบัญญัติมาตรา 32 เป็นเครื่องมือในการควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ป้องกันมิให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลตกอยู่ใต้การบีบบังคับหรือแรงผลักดันใดๆจากภายนอก และเป็นการคุ้มครองกันให้ผู้พิพากษาได้พิจารณาพิพากษาคดีจากมโนธรรมที่สุจริตของตนเองและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบก็คือผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ อนึ่งในตอนท้ายของมาตรา 32 ที่บัญญัติให้นำวิเคราะห้ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับนั้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 จึงต้องใช้มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 แทน

การกระทำตามมาตรา 32 ข้างต้นได้กำหนดรูปแบบในการกระทำความผิดไว้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้³

(1) ศาลมีคำสั่งห้ามการโฆษณาไม่ว่าจะเป็นการห้ามเปิดเผยการพิจารณาคดีคือการสั่งให้พิจารณาลับ หรือมีคำสั่งโดยแจ้งชัดว่าห้ามมีการโฆษณาและคำสั่งนั้นปรากฏในสำนวนดังนั้นไม่ว่าเวลาใดๆถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้กล่าวหรือแสดงโดยวิธีใดๆซึ่งข้อความหรือความเห็น อันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์หรือกระบวนการพิจารณาใดๆแห่งคดีโดยมีการฝ่าฝืนคำสั่งของศาล จะกล่าวอ้างว่าไม่รู้ในคำสั่งดังกล่าวหาได้ไม่ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตหรือถอนคำสั่งดังกล่าว เช่น การพิจารณาลับเกี่ยวกับคดีผู้สาว คดีข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น ซึ่งศาลมีความเห็นว่าเป็นความเหมาะสม หรือคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไม่อาจเปิดเผยให้สาธารณชนรู้ได้จึงห้ามมิให้โฆษณา

(2) การกล่าวข้อความหรือความเห็นในหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ หรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆระหว่างการพิจารณาคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด โดยประสงค์ให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน ศาล คู่ความ หรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งศาลเห็นว่าจะทำให้การพิจารณาเสียความยุติธรรมไป ตัวอย่างของการเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่สื่อไปในทางทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรม และเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ เช่น

³ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 161.

- เสนอข่าวผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี เช่น นาย ก. อยู่ในฐานะเป็นพยานในคดีทุจริตคอร์รัปชันและจะต้องมาให้การในชั้นศาล แต่ข่าวเสนอในทำนองว่า นาย ก. ตกเป็นจำเลย และมีส่วนพัวพันในฐานะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในคดีนี้

- เสนอข่าว ย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง เช่น นาย ก. ถูกฟ้องในข้อหาว่ากระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักรจึงตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลย ระหว่างการพิจารณาคดี นาย ก. ได้แถลงต่อศาลว่า รู้สึกปวดศีรษะมากจะเป็นลมแต่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวว่า นาย ก. เป็นคนชายชาติบ้านเมือง ยอมทำตัวเป็นสมุนรับใช้ข้าศึก ครั้นความจริงถูกเปิดโปงกลางศาลถึงกับเป็นลมแน่นิ่งและมีภาพประกอบข่าวมีคำบรรยายได้ภาพเช่นเดียวกับข่าว

- เสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์โดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคุณ่ความหรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคุณ่ความหรือพยานรวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคุณ่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง เช่น นาย ก. ตกเป็นจำเลยข้อหาเจตนาฆ่าคนตายเพื่อหวังเงินประกัน หนังสือพิมพ์ลงข่าวประวัติชีวิตส่วนตัวของนาย ก. ว่าชอบใช้เงินสุรุ่ยสุร่าย มีภรรยาหลายคน มีหนี้สินล้นพ้นตัวอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของนาย ก. แม้ว่าเรื่องที่เสนอนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตามถือว่ามีคามผิด

- เสนอข่าวมีการชักจูงให้เกิดคำพยานเท็จ เช่น นาย ก. เป็นพยานฝ่ายสำคัญฝ่ายโจทก์ในคดีฆ่านักการเมือง ก่อนมีการสืบพยานปากนี้หนึ่งวัน หนังสือพิมพ์เสนอข่าวทำนองชี้้นำอ่านแล้วเข้าใจว่า นาย ก. เป็นพยานปากสำคัญ จำเลยในคดีนี้จะติดคุกหรือไม่อยู่ที่พยานปากนี้ แต่นาย ก. และจำเลยตลอดจนญาติพี่น้องของจำเลยและนาย ก. มีความสัมพันธ์กันแนบแน่น การให้การของนาย ก. เป็นการชี้ชะตาและอนาคตของจำเลย ประกอบกับได้มีการเคลื่อนไหวกันอย่างมากและมีข้อตกลงบางประการระหว่างฝ่ายนาย ก. และฝ่ายจำเลย หากนาย ก. ให้การเป็นประโยชน์แก่จำเลยจะได้รับค่าตอบแทน ความจริงแล้วเท่าที่หนังสือพิมพ์สืบมานั้น วันเกิดเหตุ นาย ก. ไม่ได้อยู่ที่นั่น แต่ที่ต้องยอมเป็นพยานในชั้นศาลเพราะถูกอิทธิพลมีดบีบบังคับมิฉะนั้นจะถูกทำร้าย เป็นต้น

4.5 การกำหนดลักษณะความรับผิดชอบทางอาญาของสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญนั้นมิใช่สิทธิเสรีภาพเด็ดขาด จึงสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้โดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียงของครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้นไม่ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศไม่มีประเทศใดที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ สื่อมวลชนโดยไม่มีข้อจำกัด อย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 (First Amendment of The Bill of Rights, 1789) จะรับรองสิทธิเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็นไว้ก็ตามแต่มีคำพิพากษาศาลสูงหลายฉบับที่มีคำวินิจฉัยถึงการกระทำบางประการของสื่อมวลชนที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายโดยการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญาบางประเภท เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหาย โดยห้ามเฉพาะการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น จึงยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมเพียงพอที่จะคุ้มครองบุคคลทั่วไปจากการนำเสนอและเผยแพร่ภาพดังกล่าว และเมื่อวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสตามกรณีศึกษาแล้วพบว่า การห้ามการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือ หรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาคดี การห้ามเผยแพร่ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใด ซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำดังกล่าวกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหายก็ดี มีข้อยกเว้นในเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหาและผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่จะถูกเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราว ดังนั้นหากสื่อมวลชนได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาและผู้เสียหายแล้ว ย่อมสามารถเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวเหตุการณ์อาชญากรรมนั้นได้โดยไม่ต้องรับโทษซึ่งเป็นการผ่อนปรนข้อบังคับตามบทบัญญัติกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิมพ์ของประเทศฝรั่งเศสในมาตรา 35 ตรี และมาตรา 35 จัตวา จะเห็นได้ว่าผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนบทกฎหมายดังกล่าวจะต้องได้รับโทษปรับ

ไม่เกิน 15000 ยูโร ซึ่งเป็นโทษปรับที่มีจำนวนเงินค่าปรับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับบทบัญญัติที่มีโทษปรับในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญต่อการนำเสนองานอาชญากรรมโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายอย่างมาก มีหลายกรณีที่เกิดข้อโต้แย้งสิทธิระหว่างบุคคลผู้เสียหายกับสื่อมวลชนแล้ว สื่อมักจะอ้างถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการคุ้มครองเนื่องจากการกระทำหน้าที่ และกล่าวอ้างถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ดังนั้น การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของสื่อมวลชนเป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม หรือเมื่อคุณธรรมทางกฎหมายที่ประสงค์จะคุ้มครองนั้นเมื่อชั่งน้ำหนักแล้วมีน้ำหนักมากกว่าสิทธิการรับรู้ของประชาชน และการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน การกำหนดโทษทางอาญาจึงเป็นการคุ้มครองสังคมเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยย่อมสามารถกระทำได้ นอกจากนี้การกำหนดโทษตามกฎหมายของฝรั่งเศส บัญญัติให้ผู้ที่จะกระทำการฝ่าฝืนต้องได้รับโทษปรับโดยไม่มีโทษจำคุกแต่อย่างใด การกำหนดโทษทางอาญาจึงเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคม ผู้ต้องหาและผู้เสียหายจากการเผยแพร่ดังกล่าวอย่างเหมาะสม อีกทั้งมีบทบัญญัติยกเว้นในเรื่องของความยินยอมของผู้เสียหายและผู้ต้องหาการถ่ายภาพหรือนำเสนอเหตุการณ์อาชญากรรมใดๆก็สามารถกระทำได้ จึงเป็นการผ่อนคลายนความเคร่งครัดของบทบัญญัติดังกล่าวอย่างเหมาะสม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การนำเสนอภาพข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับความรุนแรงจากการก่ออาชญากรรม รวมทั้งการนำเสนอรูปภาพของผู้ต้องหาในลักษณะที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมอันเป็นการกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย กำลังเป็นปัญหาที่ควรได้ รับการแก้ไข การที่ หนังสือพิมพ์บางฉบับโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่มียอดจำหน่ายสูงตีพิมพ์ภาพข่าวในหน้าหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความรุนแรง ความอูจาด ความน่าหวาดเสียว ภาพข่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศพที่เสียชีวิตในลักษณะต่างๆ กัน มีคราบเลือด ดโลหิตแดงฉานอย่างชัดเจน แม้จะมีการปิดบังสภาพศพบ้างบางส่วน แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงความอูจาดและความน่าหวาดเสียว อีกทั้งยังเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตาย ซึ่งขัดกับข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หนังสือพิมพ์โดยตรง ขณะเดียวกัน สถานีโทรทัศน์บางแห่งมีการการนำเสนอภาพข่าว และเรื่องราวอาชญากรรม โดยนำเสนอภาพจากกล้องวงจรปิดที่แสดงถึงวิธีการในการฆาตกรรมอย่าง ชัดแจ้ง ขณะที่ผู้รายงานข่าวและผู้ดำเนินรายการบางคนมีวิธีสัมภาษณ์เหยื่อผู้เคราะห์ร้าย และผู้เกี่ยวข้องจากอาชญากรรมที่มีความรุนแรงสูง อย่างการข่มขืน การทำร้ายร่างกาย และการฆ่า โดยไม่คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และผลกระทบทางจิตใจ

แม้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการคุ้มครองอย่างกว้างขวางภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวมิใช่สิทธิเสรีภาพโดยเด็ดขาดอันมีอาจออกกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพนั้นได้ สิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงอาจถูกจำกัดได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียงของครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจของประชาชน ปัญหาอำนาจหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นปัญหาอย่างมากในปัจจุบัน และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการสื่อสารไร้พรมแดนประกอบกับเทคโนโลยีที่ ทันสมัยทำให้มีการแข่งขันกันสูงในการทำธุรกิจของ สื่อมวลชน กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา ที่มี

อยู่เดิมจึงไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องบัญญัติเพิ่มเติม กฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ สื่อมวลชนกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้ต้องตกเป็นข่าว การนำมาตรรกการทางอาญามาใช้บังคับกับการทำหน้าที่ของ สื่อมวลชนมิใช่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ของตนอยู่ในกรอบของ กฎหมายและจรรยาบรรณของวิชาชีพ แต่เป็นเพียงการนำมาตรรกการทางกฎหมายมาควบคุมมิให้ สื่อมวลชนบางส่วนกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ ต้องตกเป็นข่าวโดยเฉพาะผู้ที่ต้องเสียหายหรือผู้ต้องหาใน คดีอาญาที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลว่ามีความผิดจริงตามฟ้อง

ฉะนั้น จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะ กำหนดเป็นมาตรฐานได้ว่าการกระทำของสื่อมวลชนในลักษณะใดที่จะเป็นความผิดตา มประมวล กฎหมายอาญา และมีบทยกเว้นความรับผิดชอบใดๆ ซึ่งจะทำให้ทั้งสื่อมวลชนและประชาชน ทั่วไปมีความมั่นใจว่าตนได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและถูกต้องตามกฎหมาย ทางกฎหมายอาญาที่จะต้องบัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจนจึง จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการบัญญัติกฎหมายควบคุมการ เผยแพร่ภาพเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมสำหรับประเทศไทยในอนาคต พิจารณาได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ในประเทศไทยสมควรบัญญัติห้ามการเผยแพร่ภาพ หรือ เรื่องราวอันเป็นข้อความ ใดๆของผู้ต้องหาในคดีอาญา ที่ถูกใส่กุญแจมือหรือถูกขังอยู่ใน ระหว่างพิจารณาในลักษณะที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือไม่

ในคดีอาญาเมื่อจับผู้ต้องหาที่สงสัยได้ว่าการทำความผิดจะต้องผ่านกระบวนการ สืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการกระทำ ความผิดและสรุปสำนวนคดีส่งให้อัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ในขั้นตอนนี้ยังไม่สามารถพิสูจน์หรือสรุปได้ว่าจำเลย ได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาโดยเฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธ อีกทั้งในคดีที่ ราษฎรเป็นโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก่อนศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้นตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 และในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีบัญญัติว่า ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มี สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามี ความผิดตามกฎหมายใน การพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี ดังนั้นเมื่อ พิจารณาขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาแล้วเห็นได้ว่า ผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหา

และถูกจับกุมในชั้นของพนักงานสอบสวนอาจไม่ใช่ผู้ที่กระทำความผิด หรือถูกพิพากษาลงโทษตามฟ้องเสมอไป เมื่อสื่อมวลชนรายงานข่าวโดยเผยแพร่ภาพออกไปย่อมส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ต้องหา รวมถึงครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดที่อาจถูกตั้งข้อสงสัยจากสังคม ประกอบกับการนำเสนอของสื่อมวลชนจะมีการพาดหัวข่าวโดยใช้ภาษาที่ตื่นเต้นชวนให้ติดตามก่อให้เกิดอารมณ์สาธารณะจนคล้อยตาม จนในบางครั้งรุมประชาทัณฑ์หรือเข้าทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา นอกจากนี้การใส่กุญแจมือหรือล่ามโซ่ผู้ต้องหาในต่างประเทศยังถือว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย จึงเป็นการขัดต่อข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในประการที่ว่าการนำเสนอข่าวหรือภาพใดๆ ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว ดังนั้นในบางประเทศ อย่างเช่นประเทศฝรั่งเศสจึงมีการออกกฎหมายห้ามการเผยแพร่หรือเรื่องราวของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือหรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาโดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการพิมพ์ จึงเห็นว่าในประเทศไทยควรมีการจำกัดการเผยแพร่หรือเรื่องราวในลักษณะดังกล่าวเช่นกันเพื่อเป็นการสอดคล้องหลักการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี

ประการที่สอง ประเทศไทยสมควรมีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาโดยห้ามการเผยแพร่ ภาพหรือเรื่องราวอันเป็นข้อความใด ๆ ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใดอันกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย หรือไม่

ในปัจจุบันสื่อมวลชนมีบทบาทในสังคมอย่างมาก การแข่งขันกันระหว่างสื่อมวลชนเป็นผลให้มีการหาวิธีนำเสนอข่าวอย่างไวใจชวนให้ติดตามโดยเฉพาะการนำเสนอข่าวอาชญากรรมในปัจจุบันมีการนำเสนอแบบเจาะลึกถึงพฤติกรรมของผู้กระทำ และนำเสนอขั้นตอนโดยละเอียด มีการนำภาพจากกล้องวงจรปิดซึ่งเป็นภาพที่ถ่ายจากสถานที่เกิดเหตุมาเผยแพร่โดยในบางครั้งแม้จะมีการปกปิดบางส่วนก็ยังสามารถเห็นถึงวิธีการและขั้นตอนในการประกอบอาชญากรรมได้ ซึ่งการกระทำบางอย่างเป็นภาพน่าหวาดเสียว ภาพความรุนแรงกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของสาธารณชนและผู้ต้องเสียหายจากอาชญากรรม ทำให้ผู้เสียหายรวมถึงครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดถูกทำร้ายซ้ำเติมจากการเผยแพร่ภาพและเรื่องราวดังกล่าวนอกจากนี้จากการศึกษาผลงานวิจัยทั้งในปัจจุบันและในอดีตเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารจะเห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออก รวมถึงมีผลกระทบต่อจิตใจและการสร้างค่านิยมให้สังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชน เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับจากการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแล้ว จึงเห็นสมควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมจากกฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ของประเทศฝรั่งเศสเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมในประเทศไทยต่อไป

ประการที่สาม การบัญญัติกฎหมายห้ามการเผยแพร่ภาพ หรือเรื่องราว ซึ่งเป็นข้อความในลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้เกินขอบเขตหรือไม่

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญนั้นมีใช้สิทธิเสรีภาพเด็ดขาด จึงสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้โดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียงของครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้นไม่ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศไม่มีประเทศใดที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนโดยไม่มีข้อจำกัด อย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 (First Amendment of The Bill of Rights, 1789) จะรับรองสิทธิเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็นไว้ก็ตามแต่มีคำพิพากษาศาลสูงหลายฉบับที่มีคำวินิจฉัยถึงการกระทำบางประการของสื่อมวลชนที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายโดยการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญาบางประเภท เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครองการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหาย โดยห้ามเฉพาะการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น จึงยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมเพียงพอที่จะคุ้มครองบุคคลทั่วไปจากการนำเสนอและเผยแพร่ภาพดังกล่าว และเมื่อวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสตามกรณีศึกษาแล้วพบว่า การห้ามการเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆของผู้ต้องหาที่ถูกใส่กุญแจมือ หรือถูกขังอยู่ในระหว่างพิจารณาคดี การห้ามเผยแพร่ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใด ซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำดังกล่าวกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหายก็ดี มีข้อยกเว้นในเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหาและผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่จะถูกเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราว ดังนั้นหากสื่อมวลชนได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาและผู้เสียหายแล้ว ย่อมสามารถเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวเหตุการณ์อาชญากรรมนั้นได้โดยไม่ต้องรับโทษซึ่งเป็นการผ่อนปรนข้อบังคับตามบทบัญญัติกฎหมาย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดโทษตามกฎหมายของฝรั่งเศส บัญญัติให้ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนต้องได้รับโทษปรับโดยไม่มีโทษจำคุกแต่อย่างใด การกำหนดโทษทางอาญาจึงเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคม ผู้ต้องหาและผู้เสียหายจากการเผยแพร่ดังกล่าวอย่างเหมาะสม

ประการที่สี่ บทบัญญัติ เกี่ยวกับเรื่องการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราว อันเป็นข้อความใด ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นการกระทบศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดี อาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันมีสภาพบังคับอย่างจริงจังหรือไม่

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมีกฎหมายที่ห้ามเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ .ศ.2550 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ .ศ. 2551 โดยพระราชบัญญัติทั้งสี่ฉบับมีวัตถุประสงค์ในการห้ามเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวใดๆอันก่อให้เกิดความเสียหาย แก่บุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในแต่ละประเภทหรือตามฐานความผิดตามที่พระราชบัญญัติแต่ละฉบับมุ่งประสงค์จะให้ความคุ้มครอง แต่การนำเสนอข่าวไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ภาพหรือการนำเสนอเรื่องราวอันเป็นข้อความที่อาจกระทบต่อศักดิ์ศรีของบุคคลซึ่งเป็น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และบุคคลตามที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองอันเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุ บันยังคงมีอยู่ ดังนั้น จึงควรสร้างบรรทัดฐานและมาตรการให้กฎหมายที่มีอยู่เดิมมีสภาพบังคับอย่างแท้จริงเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นและลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวตามฐานความผิดที่มีอยู่

ประการที่ห้า ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์ กรที่ทำหน้าที่ ควบคุมการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนและคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอย่างเพียงพอและเหมาะสม หรือไม่

ปัจจุบันมีเพียงสภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเพียงองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสั ักัดสมาชิกให้เป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพ โดยไม่มีอำนาจในการกำกับดูแลสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้รับเรื่องราวร้องทุกข์ขึ้นมาแล้ว คณะกรรมการจะพิจารณาและมีมติหากพบว่าการกระทำที่ถูกร้องเรียน เป็นการผิดจรรยาบรรณในวิชาชีพก็จะมีกรแจ้งเตือนไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือเจ้าของสำนักพิมพ์โดยตรง และหากยังคงมีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อจรรยาบรรณต่อไปอาจมีการประกาศเตือนทางหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อเป็นการลดความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นลง แต่ สภาการ

หนังสือพิมพ์ไม่มีสิทธิในการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือสั่งระงับกิจการ
หนังสือพิมพ์ได้ อีกทั้งไม่มีอำนาจสั่งปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญาบังคับแก่สื่อมวลชนที่เป็นผู้กระทำ
ความผิดเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ผู้ร้องเรียนได้รับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. กฎหมายที่มีโทษทางอาญาในปัจจุบันที่คุ้มครองการเปิดเผยเรื่องราวหรือเผยแพร่
ภาพของผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญามีอยู่อย่างจำกัดและคุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายและผู้
ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนรวมถึงในการกระทำความผิดอาญาบางฐานความผิดโดยบัญญัติไว้
ในรูปของพระราชบัญญัติเฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายจากการกระทำ
ความผิดบางประเภทที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองเป็นการเฉพาะ อาทิเช่น พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็น
ต้น จึงเสนอให้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นการทั่วไป
ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของผู้ต้องหา รวมถึงคุ้มครองการ
กระทำของสื่อมวลชนที่อาจเป็นการซ้ำเติมความเจ็บปวดและความสูญเสียของผู้เสียหายโดยการ
กระทำซ้ำหรือเผยแพร่ซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมโดยบัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับการ
เผยแพร่หรือการซ้ำเติมซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมซึ่งกระทบกระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหายและ
ความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญาโดยไม่ได้
ได้รับความยินยอมของผู้ต้องหาและผู้เสียหายนั้นโดยนำแบบอย่างการบัญญัติกฎหมายมาจาก
กฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ของฝรั่งเศสได้แก่ Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la
presse มีการแก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2552 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาไว้สองมาตรา กล่าวคือมาตรา 35 ตรี บัญญัติห้ามมิให้
สื่อมวลชนหรือผู้ใดเผยแพร่ภาพหรือเรื่องราวอื่นใดของผู้ต้องหาที่ถูกไต่สวนจำคุก หรือถูกขังอยู่ใน
ระหว่างพิจารณาผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 15,000 ยูโร เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของ
ผู้ต้องหา นอกจากนี้ในมาตราดังกล่าวยังห้ามมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่แสดงความคิดเห็นหรือทำโพล
เกี่ยวกับความผิดของผู้ต้องหา เช่น ทำโพลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ว่าผู้ต้องหาก่อทำ
ความผิดหรือไม่ หรือการกระทำของผู้ต้องหาสมควรได้รับโทษแค่ไหน รวมถึงห้ามมิให้ผู้ใด
สนับสนุนเปิดเผยวิธีการที่จะเข้าไปแสดงความคิดเห็นหรือเข้าไปดูผลโหวตในการทำโพลด้วย และ

ในมาตรา 35 จัตวา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาได้บัญญัติ ห้ามเผยแพร่ ด้วยวิธีใดหรือทำซ้ำซึ่งเหตุการณ์อาชญากรรมใดซึ่งการเผยแพร่หรือการทำซ้ำดังกล่าวกระทบ กระเทือนศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่ เกิน 15,000 ยูโร จะเห็นได้ว่าฝรั่งเศสมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ ที่กระทำการฝ่าฝืน บทบัญญัติดังกล่าวไว้ในลักษณะเป็นโทษปรับอย่างเดียวแต่เป็นโทษปรับที่มีจำนวนเงินค่อนข้างสูง จึงมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและคุ้มครอง ผู้เสียหายจากการกระทำในลักษณะดังกล่าว

การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวสามารถกระทำได้ตามหลักเรื่องข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียงของครอบครัวหรือ ความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน และไม่กระทบสาระสำคัญแห่ง สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติยกเว้นในเรื่องของความยินยอมของ ผู้เสียหายและผู้ต้องหาการถ่ายภาพหรือนำเสนอเหตุการณ์อาชญากรรมใด ๆ ก็สามารถทำได้ จึงเป็นการผ่อนคลายความเคร่งครัดของบทบัญญัติดังกล่าวอยู่ในตัวรวมถึงโทษที่กำหนดเป็นเพียง โทษปรับไม่มีโทษจำคุกจึงไม่ใช่บทบัญญัติที่คุกคามสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญแต่ ประการใด

2. เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายที่ประสงค์จะคุ้มครองเกี่ยวกับการนำเสนอภาพของ ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญาบางประเภทรวมถึงการมุ่งคุ้มครอง สิทธิและ เสรีภาพของเด็ก อันเป็นข้อยกเว้นของหลักสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และสิทธิในการ รับรู้ของประชาชน ซึ่งสิทธิดังกล่าวก็คือสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนนั่นเอง กฎหมายที่มีอยู่ ยังไม่ มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่ง พระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับบัญญัติมาเป็นระยะเวลานานแต่ยังไม่เคยมีผู้ที่เผยแพร่ภาพเด็กหรือ เยาวชนในประการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ตัวเด็กได้รับการลงโทษตาม กฎหมายดังกล่าว แต่อย่างไร ในขณะเดียวกันเรายังคงได้พบเห็นการเผยแพร่ภาพของสื่อมวลชนในลักษณะที่ฝ่าฝืน กฎหมายดังกล่าวอยู่ทั้งในหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ จึงเห็นควร มีมาตรการ เผยแพร่บทบัญญัติ ของกฎหมายให้ทั้งสื่อมวลชนและบุคคลทั่วไปได้รับทราบสิทธิและหน้าที่ของตนอย่าง ชัดเจน มี การป้องกันเพื่อเป็นตัวอย่งรวมถึงเผยแพร่ผลของคำพิพากษาให้สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อให้ การใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและผู้ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองได้รับการเยียวยาและได้รับ ประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าวอย่างแท้จริง

การแก้ไขปัญหาก็ประการหนึ่งก็คือการส่งเสริมการวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ตลอดจนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมควรมีได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง จากสื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น รวมถึงรูปแบบในการนำเสนอข่าว อาชญากรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา และผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายรวมถึงผลกระทบต่อสังคมร่วมกัน เพื่อให้สื่อมวลชนคงความมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณชนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไปพร้อมๆกัน

3. เสนอแนะให้มีองค์กรทำหน้าที่ดูแลปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทั้งนี้อาจเป็นการกำหนดเพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่มีอยู่แล้ว เช่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีแก่การนำเสนอข่าวอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลผู้ต้องตกเป็นข่าว หรือโดยการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพหรือองค์กรทางกฎหมายที่ทำหน้าที่ดูแลและควบคุมการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพื่อให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและเป็นไปตามแนวทางแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพ อย่างเช่น ในประเทศฝรั่งเศสมีสภาสูงว่าด้วยสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำหน้าที่ในการติดตามควบคุมสื่อมวลชนให้ดำเนินการตามจริยธรรมที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการบริหารจัดการคลื่นโทรทัศน์ กำกับดูแล ตรวจสอบ เป็นตัวแทนเจรจา การปกป้องประโยชน์ของสังคม ได้แก่ การดูแลด้านศีลธรรม สิทธิของผู้เยาว์และประชาชน รวมถึงมีอำนาจในการระงับ ยกเลิก การดำเนินงานของสถานีแต่ละแห่งทั้งเป็นการชั่วคราวและถาวรด้วย

อย่างไรก็ตามนอกจากการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเพื่อควบคุมการเผยแพร่ภาพของสื่อมวลชนในลักษณะดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนคือการดำรงตนอยู่ภายใต้จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพกระทำหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น สื่อมวลชนควรจะทำหน้าที่กว่าประชาชนโดยการที่ไม่เพียงเสนอข่าวที่สะท้อนความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียกร้องเสรีภาพของสื่อมวลชนต้องแสดงให้เห็นความรับผิดชอบต่อสังคมและการดูแลกันเองได้อย่างแท้จริงด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ทองธรรมชาติ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ . **เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปกครองและรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา**. พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ , 2513.

กิติมา สุรสานธิ . **การค้นหาคำรู้เกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2549.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ . **คนเฝ้าสื่อ: วิพากษ์เพรียกรเรียกสื่อไทยให้ปฏิรูป**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ซัคเซส มีเดีย, 2543.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ . **คำอธิบายกฎหมายอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

เรือนแก้วการพิมพ์, 2549.

คณิต ณ นคร . **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน ,

2546.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ . **บทบาทของเทคโนโลยีต่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาเทคนิค

ศึกษา, 2525.

ชัยวัฒน์ สถาอานนท์ . **บทสัมภาษณ์สื่อมวลชนกับความรุนแรงในรายการเข้าทันโลก FM 96.5**

MHz วันที่ 7-8 พฤษภาคม. (ม.ป.ท.), 2551.

ทักษิณ บุนนาค . **สื่อมตรและอาคม**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ NUT

REPUBLIC.

บรรเจิด สิงคะเนติ . **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ**

พ.ศ.2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2543.

ประมะ สดเวทิน . **การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด

การพิมพ์, 2539.

ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช . **ข้อสังเกตเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมและการแสดงความคิดเห็น**

ตามรัฐธรรมนูญ. **มติชน** (5 มิถุนายน 2551): 7.

พนัส ทศนิยานนท์ . **สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย**. **วารสารนิติศาสตร์** เล่มที่ 3 (2523):

435.

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช . **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ทิพย์วิสุทธิ, 2545.

- พริพัทธ์ พาลุสุข. รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและบทความเกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชน .
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2545.
- เฟรด เอส ซีเบอร์ท์, เชอเคอร์ พีเตอสัน และ วิลเบอร์ แชรรม. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน . เกษมศิริ
สัมพันธ์ ผู้แปล. พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ , 2513.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2538.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. การแก้ไขปัญหาเสรีภาพในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา
ของสหรัฐอเมริกา . ดุลพาห เล่ม 6 (2539): 65-68.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. บทความรับเชิญในโอกาสที่นสพ .มติชนครบรอบ 28 ปี, 2549.
- สมควร กวียะ . การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพและความรับผิดชอบ . พิมพ์ครั้งที่
5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรภาพพัฒนา , 2545.
- สุภา ศิริमानนท์. จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ . กรุงเทพมหานคร : กองทุนสุภา ศิริमानนท์ , 2530.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต , 2533.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527.
- อุกฤษ มง คงนาวิน. ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน . บทบัญญัติ เล่มที่ 32
ตอนที่ 1 (2518): 14.
- อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ . สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม . พิมพ์ครั้งที่ 2
ฉบับปรับปรุง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2542
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ .ศ. 2546
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ .ศ.2550
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ .ศ.
2534
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ .ศ. 2551
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2552

ภาษาอังกฤษ

- Charles R. Wright. *Functional analysis and mass communication in Lewis A. Dexter and Manning White (eds) people, society and mass communication*. New York: Free Press, 1964, อ้างถึงใน สมควร กวียะ. **การสื่อสารมวลชนบทบาทหน้าที่ต่อชีวิตความรับผิดชอบต่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2488.
- Cherif M. Bassiouni. Human rights in the context of criminal justice identify procedural protections in national constitutions. *Duke Journal of Comparative Law* (1993), 235.
- Edgar Dak, *Childrens attendance of motion pictures*. New York: The Macmillan Company, 1935.
- Edwin , Emery , Phillip M. Hult , and Warren L. Agee. *Theories and realities of press freedom introduction to mass communication*. New York: Dodd Mead & Company, 1974.
- Ernest D. Giglio. Free press-fair trial in Britain and America. *Journal of criminal justice* vol.10: 344.
- Harold D. Lasswell, *The structure and function of communication in society*, 1948.
- Harold L. Nelson & Dwight L. Teeter. p.207. อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ. **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.
- James C. Goodale. *Communication law 1977 volume one*. New York: Practising law institute, 1977.
- James Russel wiggins. *Freedom or secrecy*. New York: Oxford University Press, 1956. p.3-4; A declaration of principles by the American society of newspaper Editors อ้างถึงใน David M.O' Brien. *The Public's Right to know: The Supreme Court and The First Amendment*. New York, 1982, p.4. และ Frank Thayer. *Legal Control of the press*. forth edition. The Foundation Press, 1962, p.88-89. อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ. **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

- Kadish and Paulsen. **Criminal law and its processes case and materials.** Boston Toronto: Little, Brown and Company, p.1303, อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ . การแก้ไข ปัญหาเสรีภาพในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา , **ดุลพินิจ** (2535): 68.
- Louis Henkin, **The international bill of right : the covenant on civil and political rights edited.** New York: Columbia University Press, 1981.
- Gerald D. Robil, **Introduction to criminal justice system.** third edition, New York: Harper & Row Publishers, 1987.
- Manye Overback and Rick D.Pullen. **Major principle of media law.** (n.p.). Pluto Press, **The media and the Rwanda genocide,**(2007), แปลโดย ประจักษ์ ก้องกีรติ แหล่งที่มา : <http://www.prachatai.com/05web/th/home/12048>
- Surgeon General's scientific advisory committee on television and social behavior. **Television and growing up: The impact of television violence.** Washington D.C.:U.S., 1971.
- American Jurisprudence (Vol.16A)
- Convention on the rights of the child
- International covenant on civil and political rights
- Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse (Version consolidée au 01 avril 2009)
- Universal declaration of human rights 1984
- คดี *Chaplinsky V. New Hampshire*, 315 U.S.565<1942>, Donald M. Gillnor&Jerome A. Barron,Mass Communication Law
- คดี *Gompers v. Bucks Stove & Range Company*
- คดี *Roth V.United States* , 354 U.S.476<1957>
- คดี *Schenck v. United States*, 249 U.S. 57 (1919)

ภาคผนวก

Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse

Version consolidée au 19 novembre 2008

Article 23 En savoir plus sur cet article...

Modifié par Loi n°2004-575 du 21 juin 2004 - art. 2 JORF 22 juin 2004

Seront punis comme complices d'une action qualifiée crime ou délit ceux qui, soit par des discours, cris ou menaces proférés dans des lieux ou réunions publics, soit par des écrits, imprimés, dessins, gravures, peintures, emblèmes, images ou tout autre support de l'écrit, de la parole ou de l'image vendus ou distribués, mis en vente ou exposés dans des lieux ou réunions publics, soit par des placards ou des affiches exposés au regard du public, soit par tout moyen de communication au public par voie électronique, auront directement provoqué l'auteur ou les auteurs à commettre ladite action, si la provocation a été suivie d'effet.

Cette disposition sera également applicable lorsque la provocation n'aura été suivie que d'une tentative de crime prévue par l'article 2 du code pénal.

Article 24 En savoir plus sur cet article...

Modifié par Loi n°2004-1486 du 30 décembre 2004 - art. 20 JORF 31 décembre 2004

Modifié par Loi n°2004-1486 du 30 décembre 2004 - art. 22 JORF 31 décembre 2004

Seront punis de cinq ans d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende ceux qui, par l'un des moyens énoncés à l'article précédent, auront directement provoqué, dans le cas où cette provocation n'aurait pas été suivie d'effet, à commettre l'une des infractions suivantes :

1° Les atteintes volontaires à la vie, les atteintes volontaires à l'intégrité de la personne et les agressions sexuelles, définies par le livre II du code pénal ;

2° Les vols, les extorsions et les destructions, dégradations et détériorations volontaires dangereuses pour les personnes, définis par le livre III du code pénal.

Ceux qui, par les mêmes moyens, auront directement provoqué à l'un des crimes et délits portant atteinte aux intérêts fondamentaux de la nation prévus par le titre Ier du livre IV du code pénal, seront punis des mêmes peines.

Seront punis de la même peine ceux qui, par l'un des moyens énoncés en l'article 23, auront fait l'apologie des crimes visés au premier alinéa, des crimes de guerre, des crimes contre l'humanité ou des crimes et délits de collaboration avec l'ennemi.

Seront punis des peines prévues par l'alinéa 1er ceux qui, par les mêmes moyens, auront provoqué directement aux actes de terrorisme prévus par le titre II du livre IV du code pénal, ou qui en auront fait l'apologie.

Tous cris ou chants séditieux proférés dans les lieux ou réunions publics seront punis de l'amende prévue pour les contraventions de la 5^e classe.

Ceux qui, par l'un des moyens énoncés à l'article 23, auront provoqué à la discrimination, à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne ou d'un groupe de personnes à raison de leur origine ou de leur appartenance ou de leur non-appartenance à une ethnie, une nation, une race ou une religion déterminée, seront punis d'un an d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende ou de l'une de ces deux peines seulement.

Seront punis des peines prévues à l'alinéa précédent ceux qui, par ces mêmes moyens, auront provoqué à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne ou d'un groupe de personnes à raison de leur sexe, de leur orientation sexuelle ou de leur handicap ou auront provoqué, à l'égard des mêmes personnes, aux discriminations prévues par les articles 225-2 et 432-7 du code pénal.

En cas de condamnation pour l'un des faits prévus par les deux alinéas précédents, le tribunal pourra en outre ordonner :

1° Sauf lorsque la responsabilité de l'auteur de l'infraction est retenue sur le fondement de l'article 42 et du premier alinéa de l'article 43 de la présente loi ou des trois premiers alinéas de l'article 93-3 de la loi n° 82-652 du 29 juillet 1982 sur la communication audiovisuelle, la privation des droits énumérés aux 2° et 3° de l'article 131-26 du code pénal pour une durée de cinq ans au plus ;

2° L'affichage ou la diffusion de la décision prononcée dans les conditions prévues par l'article 131-35 du code pénal.

Article 35 ter En savoir plus sur cet article...

Modifié par Ordonnance n°2000-916 du 19 septembre 2000 - art. 3 (V) JORF 22 septembre 2000 en vigueur le 1er janvier 2002

I. - Lorsqu'elle est réalisée sans l'accord de l'intéressé, la diffusion, par quelque moyen que ce soit et quel qu'en soit le support, de l'image d'une personne identifiée ou identifiable mise en cause à l'occasion d'une procédure pénale mais n'ayant pas fait l'objet d'un jugement de condamnation et faisant apparaître, soit que cette personne porte des menottes ou entraves, soit qu'elle est placée en détention provisoire, est punie de 15 000 euros d'amende.

II. - Est puni de la même peine le fait :

- soit de réaliser, de publier ou de commenter un sondage d'opinion, ou toute autre consultation, portant sur la culpabilité d'une personne mise en cause à l'occasion d'une procédure pénale ou sur la peine susceptible d'être prononcée à son encontre ;

- soit de publier des indications permettant d'avoir accès à des sondages ou consultations visés à l'alinéa précédent.

Article 35 quater En savoir plus sur cet article...

Modifié par Ordonnance n°2000-916 du 19 septembre 2000 - art. 3 (V) JORF 22 septembre 2000 en vigueur le 1er janvier 2002

La diffusion, par quelque moyen que ce soit et quel qu'en soit le support, de la reproduction des circonstances d'un crime ou d'un délit, lorsque cette reproduction

porte gravement atteinte à la dignité d'une victime et qu'elle est réalisée sans l'accord de cette dernière, est punie de 15 000 euros d'amende.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศิริรัฐประภากรณ์ รัตนพานิช เกิดเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2522 ที่ กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากคณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2543 สำเร็จเป็นเนติบัณฑิตไทย ของสำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 58 เมื่อ พ.ศ.2548 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2549

ประวัติการทำงาน เป็นนิติกรศาลอุทธรณ์ภาค 5 ตั้งแต่ พ.ศ.2545-2548 ปัจจุบัน ประกอบอาชีพทนายความ